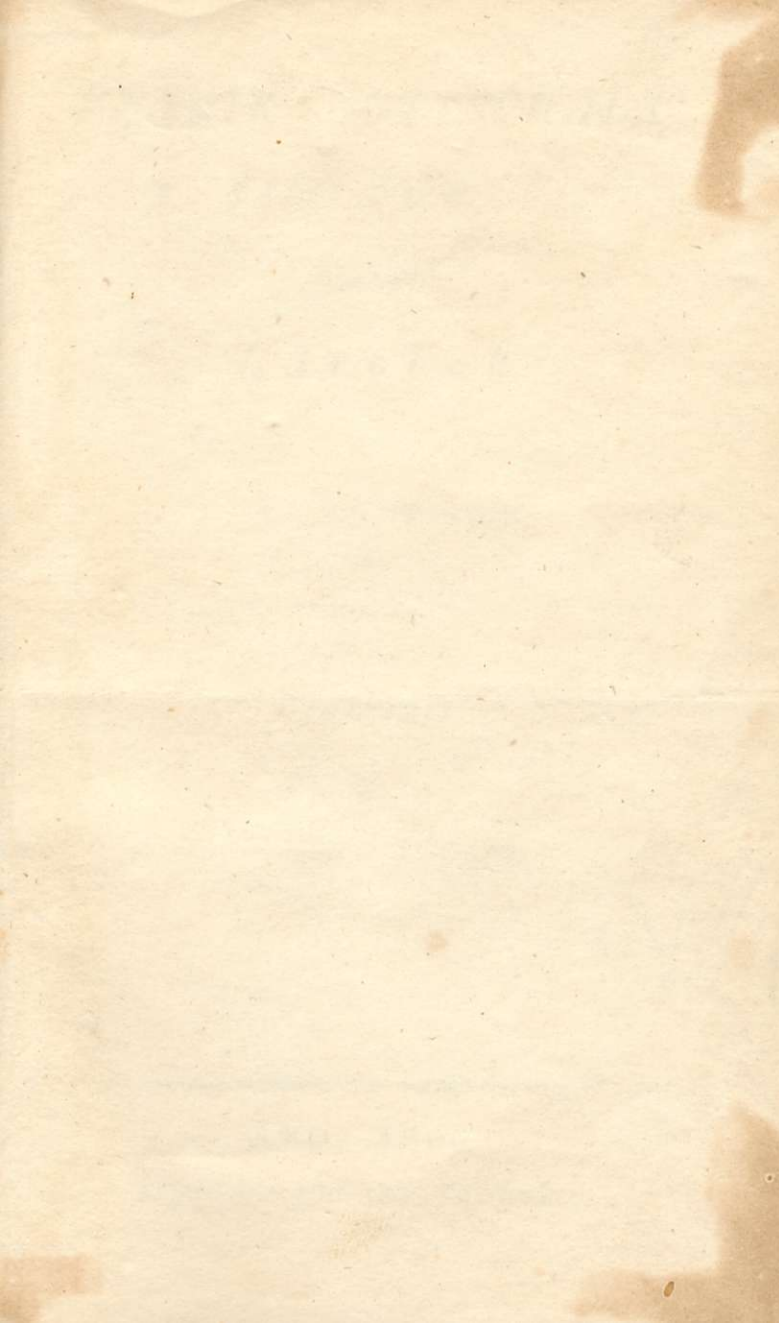

HENRIK
GOTTSCHALK
AF
SALZMAN.

Dupl.

BIBLIOTHECA
1817
HENRIK GOTTSCHALK
i sin familj.

L ä r o b o k

af

C. G. SALZMAN.

Öfversatt

af

JOH. HENR. AVELLAN.

ÅBO, 1806.

Tryckt hos JOH. CHR. FRENCKELL.

Imprimatur.

Aboæ d. 27 Jan. 1806.

Ad mandatum

ER. JOH. FROSTERUS

Not. Fac. Theol. Ab.

FÖRETAL.

Då man icke söker bibringa människor den öfver-
tygelse — då man vanligen till och med vill af-
vända dem ifrån den tröstande tro och förhopp-
ning — att de redan på jorden, så väl hvar för
sig som alla sammantagna, befinna sig i en verk-
ligt stigande förhöjning mot sin förädling och för-
bättring: hvad annat tyckes man derigenom åsyfta,
än att betaga dem allt mod att alfvarligt använda
sina krafter till vinnande af ett sådant ändamål?
Det är lätt insedt, att den människa svårligen skall
kunna finnas benågen att ge sig möda om verk-
ställningen af *det goda och rätta*, eller om *sina
pligters fullgörande*, som misströstar att derige-
nom kunna bidra till sitt eller andras sanna väl,
det vill säga, till sin och andras förädling och
fullkomnande. Det är således genom den väckta
och sannolik gjorda förhoppningen härom, som
man bör söka göra den föresatsen hos hvar men-
ni-

niska liflig och verksam, att använda sitt förnufts sorgfälligaste omtanke, för att verkligen fullgöra allt det rätta och utföra allt det goda, som hon, efter den möjligen oegennyttigaste pröfning, i sin krets anser vara bestämdt till ändamål för hennes verksamhetsförmåga.

Men bland människor, kan föga någon, om också lifvad af de bästa afsigter, alltid tilltro sig den styrka som är oundgänglig till deras verkställande, och ännu mindre den allt på en gång genomseende blick, som erfordras, för att kunna förut aftaga och öfverräkna följderna af sina bemödanden, sammanställda med verkningarna af andras handlingar och alla tillfälligheter som ofta på utgången af mänskliga företag åga en afgörande inflytelse. Det är därför oundgängligt, att människan, någorstådes utom sig, må kunna hämta så väl ett hjälpemedel till besegrande af sin svaghet, som ett stöd för sin förhoppning om sina goda bemödandens lyckliga framgång.

Begge af delarna kan hon uppnå, endast genom en orubblig öfvertygelse om tillvarelsen af ett allt skårskådande, allt omfattande och allt förstående oändligt Väsande.

Detta allt omfattande Väsande, måste då hennes öfvertygelse ovedersågligen tillika föreställa henne, såsom det första ursprungliga Förnuft, hvarifrån

ifrån icke mindre den menskliga tankeförmågan, än den äfven derigenom människan meddelta heliga lagen för de sija handlingarna leder sin upprinnelse.

Men uppriktigt önskande att kunna betyga denna af sin tanke insedda pligtlag en obrottslig lydriad, böjer sig den af Urstiftarens allmagt och helighet intagna människan med sin innerligaste känsla, att ifrån Honom nedkalla sig en styrka, hvarigenom hon måtte blifva mächtig till uppfyllande af det goda hennes vilja åsyftar. Och i ett sådant äpdamål uppsänder den varma rena känslan sina önsknigar och böner aldrig förgåfves. Med en förökt fasthet i den förut goda men svigtande viljan, med en ny kraft till ådla rättskaffens handlingar, och med en ljuf tillfredsställelse öfver sina uppriktigt till det goda syftande afsigter förstärkes och lycksaligas den sin sanna bestämmelse, sålunda, under åkallan af Allmagtens biträde, eftersträfande människan,

Men under känslan af en på sådant sätt vunnit tillväxt i både styrka och sällhet, kan människan icke annat, än med den fastaste tillit till styrkans Gifvare och sällhetens Skapare, vänta: att, så väl hennes ehuru i godt uppsåt, dock med inskränkt öfversigt, företagna och verkställda handlingar, som alla andra med dem sammantråffande verkningar skola, genom Hans Allviljas styrelse, ledas och länkas till sådana följder, som med fordringarna af Hans allt inseende allgodhet kunna öf-

Öfverensstämma. Trygg vid denna öfvertygelse, emottar hon således af den skickande Allmagten alla sina öden och händelser med en glad djup innerlig tacksamhet. Med en sådan tacksamhet, emottar hon icke blott det för sina lägre sinliga känslor angenäma och lyckliga — utan äfven sina tyngre, hårda olycksöden: ty hon känner dem sig tillsändas icke som straff, utan som uppmuntringar till ett lifligare bemödande om ett högre värde, om en skönare mensklig fullkomlighet. På denna väg hinner menniskan bli nöjd och tillfredsställd ej mindre med sina enskilda öden, än med alla andra ibland menniskor timmande händelser och förändringar. Hon lär sig anse dem såsom otvifvelaktiga, ehuru, efter mensklig måtningsförmåga, långsamt och genom omvågar verkande beforderingsmedel, till en både enskilt och allmän större mensklig förädling och fullkomlighet.

Sålunda uppfylles den rättskaffens menniskan af tillit och förtröstan på en allgod och allvis *Styresman*.

Men likaledes lär hon sig att betrakta alla ting som, af hennes syn uppnåeliga eller icke, omgifva henne, såsom de verktyg och medel, hvar igenom deras oändlige Upphöfsman vill, mot ett upphöjdt förädlingsmål, leda de ändliga, till antalet oräkneliga förnuftsvarer, hvilka Han, i sin gränslösa skapelses liksom omätliga uppfostringshus, upptagit under sitt aldrig upphörande faderskydd.

Hårigenom igenkänner människan alivetenheten och allgodheten hos sin och alltings *Skapare*.

Men när människan, antingen vid sina förbrytelser emot det som hennes förnuft inser vara rätt och henne åliggande, straffas genom inre aggande förebråelser och ett oundvikligt förakt och misshag för sig sjelf; eller när hon, oaktadt sitt alfvarligaste bemödande att fullgöra pligtlagens också strängaste bud, och oaktadt den opartiska aktning, eller det från allt inbilskt högmod renade bifall, hvaraf hon genom medvetenheten af sin viljas uppriktiga godhet lycksaligas, likväl med innerligt misstøje tillika erfar den svaghet, som vållar åtskilliga afsteg icke blott från allt det rätta och goda som hon *borde*, utan äfven ifrån det hon verkligen *ville* utföra: då känner hon så väl närvarelsen af en allt seende heligt rättvis *Domare*, som en tydlig aning af *sitt fortvarande i ett obegränsadt tillkommande*. Hon känner då lifligen att utom förbrytelseernas sorgfälliga afskyende kunna straffen för dem aldrig undgås. Hon känner ock att fortsättningen af brottsliga inre eller yttre handlingar, är en fortsättning af ett, under allt människovärde förnedradt, af förebråelser åtföljdt, tillstånd, och en försvåring för återvändandet till ett värdigare och lyckligare. Hon förlitar sig dock derpå att både förbrytelser och svagheter skola af den Allgode henne tillgifvas och förlätas, ifrån den stund Han ser hennes förnuft trogit bevaka begären och hennes vilja redligen strida emot deras

obc.

obehöriga retelser. Ifrån inträffandet af detta ögonblick är hon trygg dervid, att den Domaren, som, oinskränkt af all tid, i ett enda *nu* omfattar och genomser det oändliga framfarna, jemte det oändliga tillkommande, skall redan liksom i det närvarande se henne framhuggen emot den bestämmeelse af förädling och fullkomlighet, som Han ställt till mål för hennes bemödande. Det första steget, hvarmed hon genom sin viljas för alltid afgjorda syftning sträfvar deråt, skall af Den i en blick allt genomskådande betraktas som ett bland de sista, hvarmed hon redan närmar sig sitt upphöjda mål. Sålunda äger den förbättrade människan den fasta tillit att ej en gång den allseende Rättvisan tillräknar henne de ouppsäteliga förseelser, hvilka äro följder af en svaghet, som af en inskränkt varelse blott småningom och delvis, men tör hända i evighet aldrig fullkomligen kan öfvervinnas eller afåtgas. Sålunda räknas henne tvärtom på en gång till fördel allt hvad hon, ledd af sin uppriktigt goda vilja i en oändlig framtid skall kunna verkställa.

En människa, som hyser en oinskränkt aktning för den lag, hvaraf hon genom sitt förnuft är omedelbarligen delaktig, och som lifligen sträfvar att i allt låmpa sina handlingar efter dess föreskrifter, njuter icke blott i sin rena och glada tillfredsställelse en belönande frukt af sitt bemödande; utan fortskrider äfven derjemte oupphörligen till en större höjd både af värde och sällhet. Medvetandet af hennes afsigters renhet skänker i lika mån

mån ökad styrka och fasthet åt hennes goda viljas beslut, som det lifvar modet att utföra dem. Under utöfning af den kraft, som ett starkt och modigt beslut alstrar, känner hon förtroendet till sin styrka, jemte sjelfva förmågan att verkställa, hvad hon anser enligt med sin pligt och bestämmelse, mågtigt understödda af hvarannan, dag från dag stiga och tillväxa. Men när likväl känslan af mycken, henne ännu vidlådande svaghet, af många felaktigheter och villor, för hvilka hon ännu det oaktradt är blottställd, smärtar henne, då bidrar till och med den till att förvissa henne om verkligheten af en genom en oändlig tid fortfarande framskridning mot hennes oändligen upphöjda mål. Sjelfva denna smärta förvandlas sålunda till en ny källa för glada, på en evighet ställda, förhoppningar. Föreställningen om hennes *oändliga värde* blir derigenom för henne tydligare; känslan af hennes *rena sällhets outtömlighet* antar en starkare tjusningskraft. Af en oemotståndelig längtan ledde hon då till att efterstråfva en alltid större alltid tilltagande delaktighet af dessa sig beskärda aldrig utösliga lotter.

Intagen af en sådan, den enda af förnuftet utan inskränkning gillade längtan, utgjuter hon med den innerliga men glada andaktens fasta förtröstan, sin känslas tysta suckar, sitt hjertas otillärda böner, för att af Allgifvaren utbedja sig, en alltid ny styrka emot alltid nya försökelse. Och vid hvarje seger öfver sig sjelf hvarigenom hon
kän.

känner sig lönörd, vid hvarje nyväckt förhoppning om ny upphöjelse i värde, fylles äfven hennes hjerta af ny sällhet i de tacksägelser hon skickar till Honom, som ej till sin äras förökning behöfver dem, men som endast till vinnande af den inskränkta förnuftvarelseus större tillväxt i godhet och värde, samt lyckligare upplyftning till fullkomligare sällhet, på dess tacksamhet gör bindande anspråk.

Sålunda är det blott genom känslans upphöjning och utgjutelser i varma innerliga önskaningar, böner och tacksägelser till allt förnufts Ursprung och Fader, som menniskan af Hans allkraft kan erhålla den delaktighet, hvarigenom hennes förnuft söres mågtigt att, med en mer och mer tilltagande framgång besegra och tillbörligen leda hennes lågre förmögenheter och de ifrån dem härflytande känslor, begär och böjelser. Det är därför för hvar och en menniska, som värderar sig såsom förnuftig och såsom bestämmd delägare af den sällhet, hvilken af förnuftets herskningsförmåga är en följd, oundgängeligt, att så vålåga en *outplånlig öfvertygelse*, om möjligheten af en ifrån sin varelse första tillkomst börjande framskridning mot målet af sin högre förädling och fullkomlighet, *som också en dermed omedelbarligen förenad föreställning* om tillvarelsen af ett ursprungligt, heligt, allt inscende och allsmågtigt Väsande, genom hvars åkallade inflytelse endast möjligheten, att alltid närma sig det föreställda målet kan gå i verkställighet.

Endast då denna dubbla öfvertygelse blifvit rådande, kan människolefnaden redan på jorden uppnå ett värde och en sällhet svarande emot lifvets bestämelse, att vara början till en bana, på hvilken människosjälens utan gränser, skall stiga lika mycket i förädling som sällhet.

*

*

*

En tidig förberedelse hos unga sinnen till en så beskaffad andakt och gudsfruktan, lika skild ifrån en skyende rädsla för deltagande i menliga värf och angelägenheter, som ifrån en vid lifvets mödor ångslig och mörk tungsinnighet, — och snörrätt ledande till en sann menlig förädling: — en säker grundläggning till en sådan, den enda människan värdiga sinnesförfattning: — Se här allt, hvad Författaren med denna nu i svensk drägt utgående bok åsyftar. Att såga mera till dess beröm är öfverflödigt. Man hoppas att det, äfven hos oss, skall besannas af den förståndige läsarens omdöme.

Till närmare underrättelse för rätta användningen af närvarande Lärobok må tilläggas den af Författaren, i ett kort här utelemnadt företal, yttrade önskan, att lärare, som begagna denna bok, ej må åt sina ännu föga bildade eller spåddaldriga elever till försning på egen hand lemna den. Författarens råd är, att endast då måtte en uppläsning

ning af kortare eller längre stycken i boken få företagas, när läraren har tillfälle att höra läsningen och beledsaga den med sådana anmärkningar och samtal som, behörigen tillämpade till de lärandes behof, gifva antingen åt förståndet upplysningar eller åt uppmärksamheten och känslan väckelser.

ÖFVERSÄTTAREN.

Första Afdelningen.

Hösten var för handen. I trädgårdarna och på åkerfälten såg man öfverallt människor, som sysslade med att insamla frukter af det, de våren och sommaren igenom hade sått och planterat. Tusende barn kunde ej taga någon del i detta nöje: antingen emedan de icke hade en fots bredd land, som de kunnat uppodla, eller emedan dem feltes en vän, som skulle visat dem, huru man bör upparbeta, beså och med planter besätta jorden. Herr *Tillbes* Elever hade beggedera. Deras goda far hade öfverlemnat hvar och en af dem några trädgårdssängar till begagnande, och Herr *Tillbe* hade lärt dem, huru de borde uppbruka dem. Följaktligen hade de också nu den glädjen — att kunna skörda.

En vacker höstdag, då de under läro-

A

sitt

sitt goda uppförande, hade tillvunnit sig sin lärares bifall, sade denne: barn, skole vi icke hålla vår skördefest?

Hvad för en skördefest? frågade *Henrik*.

I hafven ju, svarade han, denna sommar sått och planterat.

O ja! ropade alla, nu vilje vi skörda.

Då tog Herr *Tillbe* sin hatt och käpp, och *Julie*, jemte lilla *Henrik* och *Stefan*, slöto sig till honom, och gingo till trädgården.

Der fans väl nu icke mycket, men väl mångahanda till att skörda. Der plockades mogna bönor och ärter, samlades gurkor till inläggning i ättika, en morotssäng upptogs, och några meloner, som *Stefan* hade planterat, afskuros. Barnen voro dervid förnöjdare än mången rik som har att inberga afkastningen af några mantals jord.

Deras glädje öktes ännu mer, då de sågo fadren och modren inkomma i trädgården åtföljda af en hustru som bar en korg med lifsmedel. Lycka till! lycka till! Ni små trädgårdsmästare, sade fadren, är skörden lönande?

Ganska mycket! ropade alla, o kom bara hit, och se, hvad allt vi ha samlat här. Och nu blefvo far och mor framförda, och allt det insamlade förrådet dem förestäldt. Allt påögnades, men framför annat tilldrog sig en stor melon ifrån *Stefans* trä-

trädgårdsbädd fadrens uppmärksamhet. Han lät väga den och man fann att den vog tju-gefem skålpund.

Herr *Tillbe* försäkrade, att han ej erinrade sig hafva sett en melon af denna vigt, och *Stefan* var verkligen litet stolt öfver, att en så stor frukt hade vuxit på hans trädgårdssäng.

Nu öfverlades hit och dit, hvartill man skulle nyttja allt som var inskördat, och hvarmed man nästkommande vår skulle beså sängarne. Emedlertid tillagade modren en liten måltid, hvilken af sällskapet blef med förnöjelse åtnjuten.

Efter måltiden blef ännu en liten spatsergång företagen åt fältet, der man gemensamt gladdes sig åt den verksamhet, hvarmed man öfverallt såg jordens afkastning inbergas.

Herr *Tillbe* gjorde sina små uppmärksamma på en trädgårdsmästarhustru som äfven insamlade meloner. *Stefan* sprang till henne, och kom snart med den försäkran tillbaka, att trädgårdsmästarhustrun ej upp-tagit någon enda som kunde komma upp emot hans i storlek.

Nå, sade Herr *Tillbe*, så vilje vi då gå tillbaka, och betrakta denne jätten något närmare. Hela sällskapet följde honom till trädgårdshuset, deri de satte sig omkring ett bord, hvarpå melonen blef ställd.

Hvem, frågade Herr *Tillbe*, har frambragt denna melon?

Jag, sade *Stefan*, med stor förnöjelse.

T. Då är du ju en mäktig man! Om du kan åstadkomma sådana ting; så kan du väl också ännu mer. Se här har jag ett par blykulor hos mig, dem kan du nästa år utså, och uppdraga deraf en växt, som åter bär blykulor; dessa kan du sedan sälja till Skyttsälskapet, och derigenom skaffa dig penningar.

St. Ack! det går ej an.

T. Hvarföre då icke?

St. Blykulorna äro ju gjutna.

T. Hvad skadar väl det? Hvarföre skulle då ej kulorna uppgro, som äro gjutna af bly?

Henrik. Jag vet det Herr *Tillbe*! i kulorna är intet groddämne.

T. Det är der i sanning icke. Men är der i melonkärnan ett groddämne?

H. Ja visst! om jag blott hade en melonkärna: så ville jag genast visa er groddämnet.

T. Här! *Henrik*! är en melonkärna.

H. Då skall jag straxt få rätt på groddämnet. Här är det! ser Ni!

T. Ganska rätt! detta groddämne innehåller hela melonplantan, med alla sina rankor, blad, blommor och frukter. Har du ditbragt groddämnet *Stefan*?

St. Nej.

T. Om

T. Om du nu nästa år igen vill så melonkärnor, hvarifrån skall du få dem?

St. Derpå skall jag ingen brist ha: jag behöfver ju endast afskära denna melon, då skall säkert deri finnas en mängd kärnor.

T. Tror du då äfven att i kärnorna finnas groddämnen?

St. Utan tvifvel!

T. Har du lagt dem deri?

St. Det vet Ni ju nog, att jag icke det kan.

T. Men hvaraf kommer det då väl, att detta melonfrö blifvit så förskräckligen stort, och fått så många och så stora blad, så många blommor och denna tunga frukt?

St. Det vet jag nog: jag har gödt landet väl och flitigt vattnat melonplantan.

T. Om du genom gödande och vattnande kan göra plantorna så stora, så visa mig då den vänskapen och plantera detta mitt spanska rör på en väl gödd mark och vattna det flitigt, så skall du tvifvelsutan få ett stort träd deraf. —

St. Hur kan jag väl det? det spanska röret har ju inga rötter.

T. Och melonplantan hade rötter. Har du gifvit henne dem?

St. Icke heller, de äro vuxna af sig sjelfva.

T. Det är dock besynnerligt, att sådana rötter växa af sig sjelfva, som bestå af idel små rör, hvilka suga jordens safter i sig

sig och derigenom nära plantan. Jag ser att denna melonplanta äfven har stora blad; äro väl dessa förgäfves der? eller hafva de sin nytta med sig?

Julie. Jag vet det, Herr *Tillbe.* Ni har en gång sagt oss det. Hvarje blad är en sked, hvari daggen och regnet upptages. Dropporna draga sig sedan alla genom ådrorna som äro på bladet till bladskaffet, tränga in i stjelken och nära plantan.

T. Du har väl gifvit akt derpå, *Julie.* Hvert och ett af dessa blad är konstigare arbetadt, än den vackraste silfversked. Huru hafva då dessa blad kommit på plantorna.

J. De hafva vuxit derpå.

T. Det är dock verkligen artigt, att på plantan har vuxit allt som hon behöfde till sitt bibehållande och sin förstoring. Med bladen har hon upptagit dagg och regn; har du, kära *Stefan,* låtit regnet och daggen falla derpå?

St. Huru kunde jag väl det?

T. Om du hade stuckit dina melonkärnor i en mörk källare; tror du väl, att en så skön planta, och en så stor frukt skulle kommit deraf?

St. Nej det tror jag icke. Min far hade en gång potater liggande i sin källare; dessa grodde väl, och skjöto långa stjelkar, men blad fingo de icke, och vissnade snart åter.

T. Hvaraf härrörde då det?

St. Det

St. Det kunde hvarken dagg eller regn falla på dem.

H. Och solen icke skina på dem.

T. Ganska rätt. Utan solens ljus och värme kunna plantorna icke trifvas.

Du ser således, kära *Stefan*, att du egentligen icke kan säga, du har frambragt denna melon. Ty groddämnet har du ej inlagt i kärnan, rötterna och bladen, genom hvilka plantan sög näring till sig, har du ej gifvit henne, dagg och regn har du ej låtit falla uppå henne och solen har lyst på henne utan din åtgärd. Genom ditt plantande, gödande och vattnande har du blott varit behjelpig till denna melons uppkomst.

Andra Afdelningen.

Här afbröt Herr *Tillbe*, och det var väl att han afbröt: emedan en viss mans ankomst gjorde barnen så tankspridda, att de mera föga skulle gifvit akt på sin Lärares samtal. Det var ett båd ifrån *Stefans* far, hvilket öfverlemnade ett bref till Herr *Ehrenfried*.

Hvad kan väl stå i brefvet? hviskade ett barn det andra i örat, och deras nyfikenhet blef ännu större, då Herr *Ehrenfried*, under genomläsningen, några gånger blickade på barnen och smålog.

Hu-

Huru befinner min far sig? frågade *Stefan*.

Rätt väl, svarade Herr *Ehrenfried*, han låter helsa dig.

Men vidare meddelades ej af brevets innehåll. Herr *Ehrenfried* stack det hos sig, och anmodade bådet, att säga Herr Amtmannen, det allt skulle bli bestyrt.

Nu hade skördehögtidens firande slut och sällskapet gick förnöjdt hem.

Under gåendet blefvo barnen varse, att Herr *Ehrenfried* talte i hemlighet, först med sin Fru och sedan med Herr *Tillbe*, hvaröfver barnen hade åtskilliga gissningar. *Stefan* menade, att hans far hade låtit bjuda dem till sig. *Henrik* och *Julie* förmodade åter något annat.

Hvem manne ha gissat rätt? det blef upplöst först den följande dagen, och då visade det sig att *Stefans* förmodan verkligt besannades. En resa till Herr Amtman *Siegfried* blef anställd. Herr *Ehrenfried* och hans Fru foro i en vagn, och Herr *Tillbe*, jemte sina disciplar, gick till fots.

Då de vid sin ankomst hade frukosterat litet, bød den vänliga värden hela sällskapet till en liten landtlig högtid som han hade tillställt för dem. De följde honom, och kommo snart till en damm ur hvilken vattnet var afledt. Knappt blefvo barnenden varse, så gåfvo de till ett fröjdeskri. *Henrik* ropade: Herr Amtman! ser Ni väl den för-

förskräckligt stora kräftan som kryper der! der är ännu en! ännu der en! och der en hel mängd! skrek *Stefan*, — och *Julie* nödgade sin mor till dammen, för att visa henne den myckenhet karpar hvaraf det kvarblefna vattnet vimlade.

Får jag vada i dammen, sade hon, och samla ihop kräftorna, som der kräla omkring? O! tillåten mig det äfven, anhöllo de andra barnen.

Hvad mig beträffar, sade Amtmannen, så har jag ingen ting deremot, kära barn! men först måste Ni vända Er till de personer som nu sörja för Er skötsel och uppfostran och söka erhålla deras samtycke. O ja! sade de bedjande, under det de vände sig till Herr *Tillbe* och sina föräldrar och fosterföräldrar, de ge oss visst lof dertill. Hvad mig angår, sade Fru *Ehrenfried*, så kan jag ej tillåta *Julie* det, hon skulle för mycket smutsa sina kläder. Om hon vill emottaga korgarna med kräftorna som gossarna insamlat, så har jag icke något deremot.

Detta är äfven min mening, sade Herr *Ehrenfried*. Men ni gossar kan gå i dammen; läggen bara först era kläder af er, och afdragen stöflorna och strumporna. — Han hade ännu icke väl uttalt: så voro kläderna redan aflagda och gossarna i dammen, inplockade kräftorna under högljudt glädjerop, skreko ibland litet då de kniptes af
kräf-

kräftorna, och kommo med den ena fulla korgen efter den andra, hvilka *Julie* tog emot af dem och utskakade i en stor korg.

Då ej några kräftor mera funnos: blef det ännu öfriga vattnet aftappadt, och fiskarne skjöto tillika med det ut i en graf, i hvilken en håf var uppställd för att förhindra, att de ej skulle kunna simma bort.

Här kunde gossarne nu med ringa möda fånga karporna och bära dem i fiskkorgarne, som stodo nära intill, hvilket de ock gjorde med mycken förnöjelse.

De gamle föräldrarne sågo med mycken fågnad på denna deras barns förnöjelse. Men oförmodadt skilde sig Amtmannen, sprang i en småskog, kom med en bössa tillbaka, lade an och — puff! small det af. Barnen sprutto till, sågo opp för att erfara hvad skottet skulle betyda — i detsamma — störtade en häger ned för dem, hvilken, sen den än ett par gånger flaxsat med vingarne, strax var liflös.

Dig har jag länge lurat efter, sade Amtmannen, i det han fattade honom i näbben och lyfte honom opp, nu har jag dig ändteligen. Nu skall du mer ej taga några fiskar för mig.

Barnen lupo bort ifrån fiskarne, betraktade hägern, dess långa hals och näbb, och de långa nakna benen.

Ack! Herr *Tillbe*, sade *Stefan*, det skulle ge oss ämne för lärtimmen. Ni har än-

ännu ej föreställt oss någon häger. Pappa! får jag ta honom med mig, att Herr *Tillbe* kan ge oss en föreläsning öfver den!

Jo svarade Amtmannen. Nu var fisket slutadt, och barnen fingo befallning, att tvätta sig och åter kläda på sig.

Emedlertid blef en bordduk utbredd på en kulle och betäckt med kalla rätter och frukter.

Sällskapet förfogade sig på Herr Amtmannens kallelse dit, och förtärde förnöjdt den tillagade måltiden.

Herr *Ehrenfried* fägnade sig i synnerhet öfver den sköna rymliga matsalen, hvare de befunno sig, och gjorde sällskapet derpå uppmärksamt. Han tog ett glas vin och drack deri sin Furstes skål. Mätte, sade han, denna goda Herre, hålla en äfven så förnöjd måltid, som vi här. Hans matsal är präktig, det är sant, men vår har ändå företrädet. Hvad vi hafva för ett stort hvälft tak! huru skönt det är måladt, med skyar som hvarje ögonblick antaga en ny skapnad! Vårt bord är så rymligt att ännu 200 personer kunde sitta dervid; och huru präktigt är icke vår matsal utsirad! Sant är det, väggarne i Furstliga matsalen äro beprydda med målningar af sköna landskapsstycken, men allt är der lifflöst, i vårt landskapsstycke deremot, är allt idel lif. Skogslundens toppar äro i beständig rörelse, och hålla oss genom sin

sus.

susning en angenäm taffelmusik. Grönsparke, bofinkarne, trastarne, skogsdufvorna som vi se uppå dem, flyga ifrån träd till träd och låta tid efter annan höra sin röst. Se barn! der kommer ett rådjur fram ur skogsparken.

Ack! ropade barnen, det vackra nätta djuret!

Ja väl, fortfor Amtmannen, ett rätt vackert djur. På de målade landskapsstycken finner man väl ock ibland rådjur, men de stå ifrån morgonen till aftonen ständigt på samma plats. Men detta rör sig. Än går det långsamt fram, än betar det på ängen, nu ser det sig om, om någon kanske ställer försåt — ack! nu blir det oss varse, se, hur det springer! nu är det tillbaka i buskarna.

Der springer bäcken från klippan ner, slår små vågor, stiger i skum, och instämmer med sitt sorl i vår taffelmusik. Och huru skön, är utsikten dit i dalen! Se! bönderna och bondqvinnorna, som der syssla med hötorkningen, i jemn verksamhet: — der hjordar af kor, här åter fårhjordar, alla i rörelse och — de ljufva landtliga ljuden af deras klockor, och herden — som der blåser på ett vallhorn — förenande sig med bäckens sorl, trädens susning och fåglarnas röster.

O huru skönt är icke här! sade *Julie*, under det hon med ömhet föll sin mor om
hals

halsen. Hela sällskapet instämde med *Stelle*, och skulle gerna stadnat längre kvar på detta intagande ställe: — men *Ehrenfriedska* vagnens ankomst erinrade dem, att det nu vore tid att fara hem. Herr *Ehrenfried* och hans Fru låto icke genom Amtmannens bjudning längre kvarhålla sig, utan stego i vagnen, sedan de hjertligen tackat sin gode värd för den vänskapsfulla undfägnaden. Förän de åkte bort, förde *Stefan* ännu till dem hägern, som hans far hade skjutit, och bad Fru *Ehrenfried* taga den med sig.

Nu for vagnen bort och Herr *Tillbe* med sina disciplar följde strax efter. Samtalet, öfver den förnöjelse de dagen igenom hade åtnjutit, förkortade deras väg, och sedan de efter sin hemkomst njutit en tarflig aftonmåltid, flyttade de till sofkammarn, der tröttheten förskaffade dem en angenäm hvila.

Tredje Afdelningen.

Det första, *Stefan* vid sitt vaknande yttrade, var: i dag blir det en rolig lästimme! vi hafva hägern dertill! är det icke så Herr *Tillbe*?

Vi få väl se, svarade han, den lärtimmen är den roligaste, under hvilken mina disciplar äro uppmärksamast.

Men

Men förr än lärtimmen kom, infann sig en man med en tungt lastad korg, hvilken drog ett groft strek öfver *Stefans* räkning. Då han nedsatte korgen, sade han: Här skickar Herr Amtman *Siegfried* något för de älskade barnens räkning till lärtimmen.

Straxt sprungo alla nyfikna till, för att se hvad som var i korgen. Då befants det, att den nedra delen var uppfylld med kräftor, och ofvanpå lågo de största karparne som voro fångade dagen förut.

Det är skönt! sade Herr *Tillbe*, der ha vi rikligt förråd för lärtimmen i dag. Hägern må ha anstånd tills i morgon.

Men, sade *Stefan*, om kräftan och karpen, ha vi ju redan haft en lektion. Det gör ingen ting, svarade Herr *Tillbe*, jag kan ännu säga hvarjehanda derom.

I sanning sade han ock ännu hvarjehanda, hvarpå barnen icke förut hade tänkt.

Först tog han en utomordentligt stor kräfta fram. Den har jag fångat, sade *Henrik*.

Godt! svarade Herr *Tillbe*, så vill jag ock tala med dig deröfver. Var denna kräfta alltid så stor?

H. Visst icke. Den var i början ganska liten.

T. Ganska rätt! men hvarifrån har hon då kommit?

H. Ur ägget.

T. Hu

T. Huru kom hon då i ägget?

H. Det vet jag icke.

T. Och då hon krupit ur ägget, hvem närde henne då?

H. Hennes mor.

T. Du tror, alla mödrar sörja så för sina barn som din goda mor. Deri bedrar du dig. När kräftmodren aflagt sina barn, som framkrupit ur äggen under hennes stjert, kryper hon bort och bekymrar sig vidare ej om dem.

H. Måste ungarne då icke dö?

T. De dö icke, ty de befinna sig alltid på en plats der det finnes för dem ymnig föda som af sig sjelft kommer dem i munnen. Har väl *Stefans* far sörjt för det, att denna kräfte fått sin föda, då hon ännu var liten? hvad menar du *Stefan*?

St. Derom har jag ingenting hört. De stora karparne hafve vi väl ibland matat, men om kräftorna har min far aldrig bekymrat sig!

T. Om din far, hvilken dammen tillhör, icke bekymrat sig derom, så lär väl också ingen annan hafva gjort det. Likväl har denna kräfte funnit sin näring — besynnerligt.

Men, *Henrik*, hvaraf har då denna kräfte blifvit så stor?

H. Af födan, som den förtärt.

T. Om du nu också dagligen sticker denna föda eller andra födoämnen i nåldosan,

san, som du har fått af din mor på din födelsedag, månne den också växer?

Alla logo.

T. Huru gick det då till att kräftan har vuxit?

H. Jo kräftan är lefvande.

T. Lefvande. Det är väl sant, men deraf begriper jag icke, huru hon kan växa af näringsmedlen som hon förtärt. Jag vill säga dig det. Hon har en mage i hvilken näringsmedlen gå. Denna sönderrifver dem, och drar de safter derur, som äro tjenligast till kräftans närande. Huru har då magen kommit i kräftan?

H. Den har vuxit i den.

T. Så! hvarmed är då kräftan beklädd?

H. Med ett skal.

T. Men när hon växer och klädningen blir henne för trång, hvem gör henne då en ny?

H. Det vet jag. Det växer henne en ny, och den gamla lägger hon bort. Ni har en gång visat mig en kräfta, som hade aflagt den gamla beklädningen och var öfverdragen med en tunn hud. Ni sade då, en sådan kräfta kallades — skallös kräfta.

Alldeles rätt! det är likväl besynnerligt, att just allt växer på kräftorna hvad de hafva af nöden. Huru kallar man då de långa trådarne som äro framtill vid kräftans hufvud.

H. Sprö*

H. Spröten (antenner).

T. Hvertill har hon dem då?

H. Jag vet det. Ni sade en gång, insekterna hade föga eller alldeles ingen hörsel, därför hade de antenner, på det de måtte kunna känna hvad andra djur höra.

T. Det är väl, att dessa spröten vuxit åt henne, eljest torde hon ta sig illa ut, då hörseln felas henne. Men hvertill dessa klor?

H. Till att knipa med. Mig knep den styggan duktigt.

T. Men om dammen nu icke blifvit aftappad, och kräftan hade fått lefva och dö i densamma, så hade hon ju ej kunnat knipa någon, hvertill hade hon då nyttjat klorna.

H. Kanske fattar hon då dermed i sin föda?

T. Det gör hon verkligen. De äro henne i stället för händer — väl henne, att de vuxit åt henne! Nu vilje vi då framtaga denna karp.

Julie äter sådana fiskar så gerna, hon skall besvara några frågor. Hvarifrån har denna karpn kommit?

J. Ur ägget.

T. Då den kom ur ägget, var den då lika stor som nu?

J. Ack nej! den var ganska liten. Jag har

har en gång sett unga karpar, som knappt voro så långa, som nageln på min tumme.

T. Hvaraf har den då blifvit så stor?

J. Af födan.

T. Hvem har då gifvit honom denna föda?

J. Modren? det får jag väl icke säga, ty karpmodren bekymrar sig väl äfven så litet om sina barn som kräftmodren om sina. Kanske matar din far de unga karparne *Stefan*?

St. De stora matar han väl, men om de små bekymrar han sig icke.

T. Det tror jag också. Då de kommo ur äggen, hade de så öfverflödigt föda för sig, att den, när de öppnade sin lilla mun, flöt till dem af sig sjelf. Men hvar till må väl fjällen ha vuxit på honom?

J. Hå! fjällen äro dess klädnad. Ni sade oss ju en gång, att däggande djuren voro betäckta med hår, foglarna med fjädrar, och fiskarne med fjäll.

T. Det är lyckligt för alla dessa djurarter att kläderna vuxit åt dem. Men dessa fenor, äro då de förgäfves der?

J. Med dem skall han väl röra sig.

T. Ja, dertill tjena de honom, och de som noga gifva akt på fiskarne, hafva blifvit varse, att hvarje fena gör dem en särskilt tjänst. Med bröstfenorna höja de sig mot ytan, med bukfenorna röra de sig ned åt djupet, med stjertfenorna röra de sig i rak

rak direktion, och med ryggs- och gumpfenan röra de sin kropp ifrån den ena åt den andra sidan. Sålunda finner Ni, kära barn, vid hvart och ett djur, att ingen af dess minsta delar är förgäfves till, utan har sina ändamål och är för djuret så ounbärlig, som händerna för människan.

J. Men dessa trådar, som karpnen har vid munnen, äro väl dock endast för ro skull der, emedan de se så besynnerliga ut?

T. Jag tror icke det. Man förmodar att dessa fiskar hafva deri en ganska fin känsla, och att de äro dem så nyttiga som spröten för kräftorna. När I blifven större och viljen noga betrakta karparne: så skolen I visst bli varse, att de ej kunna umbära desamma. Vet du väl huru många ägg en fisk lägger?

J. Äck! hvem kan veta det. Min mor har ibland kokat fiskar som hade en hel tallrick full med ägg uti sig.

T. Man har gifvit sig den mödan att räkna dem, och funnit, att de hafva i sig flere tusende ägg. Skada, att andra djur, t. ex. rådjuren, icke öka sig äfven så starkt! Om t. ex. hvart rådjur bragte några tusen ungar till verlden, så vimlade hela fältet af rådjur.

St. Ja i sanning!

J. Men hvaraf skulle vi då lefva? rå-

djuren förtärde ju då undan för oss råg, hvete, kål och allt hvad vi behöfva.

T. Det är verkligen sant. Om nånsin ett däggande djur eller en fogel förökte sig så starkt som karparne, så skulle de borttaga för oss och andra djur all föda. Men en annan sak är det med karparne, de lefva af gyttna och förmultnade kroppar, som ej på något sätt gagna någon. De finna således öfverflödigt näring, och göra ingen för när då de förtära den.

Sa. Men då karparne så hiskeligen föröka sig, så borde ju innan kort alla dammar och åar vimla af dem.

T. Det skulle man i sanning tro. Men de tjena ganska många djur till föda. Kräftorna t. ex. förtära mängen karpunge, medan den ännu är mäkta liten.

H. Och forellen och gäddan.

F. Och den bussen som vi i morgon lära få höra lektion öfver.

T. Och *Julie*.

F. Och Herr *Tillbe*.

T. Det är således rätt väl! att karparne och andra fiskar så ganska starkt föröka sig: emedan eljest många andra djur som föda sig af dem, alldeles icke kunde lefva, och menniskan nödgades umbära mängen smaklig måltid.

F. Det är dock i sanning rätt artigt.

T. Ja väl är det så.

Fjerde Afdelningen.

Barnen hade på lång tid ej fägnat sig så åt någon föreläsning, som åt den, som följande dagen skulle gifvas, under hvilken man ville betrakta hägern.

Då Herr *Tillbe* bar fram den, klappade de alla händerna af glädje. Jag förtycker ické det af er, kära barn, sade han, att ni gläder er så mycket öfver detta djur, ty det är verkligen en ganska skön fågel. När man i synnerhet ser honom spatsera omkring brädden af dammen, så kan man ej annat än med förnöjelse se på honom. *Henrik!* huru många fötter har han?

H. Tvänne.

T. Huru många ögon?

H. Tvänne.

T. Huru många hufvuden?

H. Ett.

T. Huru många näbbar?

H. En.

T. Huru många stjertar?

H. En. Men hvarföre frågar Ni mig då allt detta? Det är ju alltför lätt att besvara.

T. Jag ville endast, kära barn, genom dessa frågor, göra er uppmärksamma på någon ting. Märken, allt hvad hägern har dubbelt, det är ställdt på dess tvänne sidor, och det som den har blott enkelt, det befinner sig i midten. Om jag derföre vil-

ville skära hägern i tu, ifrån spetsen af näbben ända till svansen, så skulle tvenne lika stora hälfter uppkomma. På den ena hälften skulle man se allt hvad man också finner på den andra. Så förhåller det sig med alla djur som bo på land och i floder, några skalmaskar undantagna: så var det med kräftan och karpn.

H. Sannerligen! derpå har jag än alldeles icke tänkt.

T. Se blott rätt noga på tingen; så skall du bli varse på dem ganska mycket, hvarpå du eljest aldrig tänkt. Vet du också hvarifrån hägern är kommen?

H. Ur ägget.

T. Huru kom han då i ägget?

H. Han har vuxit deri.

T. Hvar blef ägget nedlagt?

H. I boet.

T. Hvem byggde då boet?

H. De gamla hägrarne.

T. Hvar?

H. Förmodeligen i vassen, på det ungarne strax skulle ha sin föda.

T. Misstag! hägrarne bygga sina bon i höga träd.

H. Hvarifrån erhålla då deras ungar föda?

T. Ja det är igen märkvärdigt. De gamla hägrarne fånga fiskar, sluka dem, och gifva dem sedan, då de komma till boet, åter, för att dermed mata sina ungar. Så gö-

göra alla hägrar. Alla bära de små fisk till sina ungar. Om de ej ville bättre sörja för sina ungar, än kräftorna och karparne; så nödgades de alla dö af hunger.

J. Man skulle ej tro att det vore möjligt.

St. Så gjorde min fars dufvor äfven. De åto kräfvorna fulla, stucko sedan sina näbbar i ungarnas näbbar, och gåfvo ifrån sig det som de hade i sina kräfvor.

T. Hägrarnas föda känner du nu redan, *Henrik?*

H. O ja! det är fisk.

T. Nu lär du ock kunna besvara mig några frågor. Hvertill har hägern denna långa näbb, och den långa halsen.

H. Att han dermed må kunna hinna djupt i vattnet och framhämta sin föda.

T. Och dessa långa fötter?

H. Att han med dem må kunna vada i vattnet.

T. Detta gör han ock verkligen; han går in i vattnet, står sen stilla, och låter sin träck. Fiskarne simma då till för att förtära den. Då kan han, med sin långa näbb, uppfånga så många af dem honom behagar. Men se de mäktiga stora vingarne! Hvertill kan han väl hafva dem?

H. Jo säkert, för att med dem kunna flyga opp, dit han har sitt bo.

T. Huru ginge det om jag bunde des-

sa vingar dig vid armarna? då kunde du väl också flyga?

J. Ack dermed skulle väl gå rätt riktigt till!

H. Jag tror dock icke, att det skulle gå an, jag är ju för tung.

T. Jag tror det äfven. Känn bara, huru lätt denna fågel är, huru liten dess kropp! Huru litet kött den har vid sina leder. Hägern har således befunnit sig rätt väl. Då han än var liten, buro de gamla mat åt honom; sen växte honom stora vingar att flyga omkring med, långa ben och en lång näbb, att gå i vattnet och taga fisk med. Då han kom i vattnet, fann han sitt bord dukat. Det vimlade der af fiskar som samlade sig omkring honom och låto fånga sig af honom.

H. Det är ändå verkligen besynnerligt!

Nu slöt Herr *Tillbe* sin lästimme och barnen gissade kors och tvärs hvad han väl följande dagen kunde ha att visa dem.

Femte Afdelningen.

Hvar och en af barnen hade gissat på nå- någon ting särskilt, men ingen gissat rätt.

Herr *Tillbe* hämtade med sig till lästimmen någon ting, som var inneslutit i en ask

ask, och höll asken hvarje barn vid örat. De hörde att någon ting knäppte deri, men kunde icke gissa hvad det var. Ändtligen sade *Julie*: det knäpper just som ett fickur.

Rätt gissadt! sade Herr *Tillbe*, öppnade asken, och framtog sitt fickur derutur.

J. Vill Ni derom gifva oss en lektion?

T. Det vill jag. Man kan ge lektioner öfver hvar sak. Se här är visartaflan, på hvilken numror finnas skrefna. På densamma rör visarn sig långsamt; vet du väl hvarföre?

J. För att visa hvad tid det är.

T. Men huru kommer det då till, att visarn rör sig?

J. Det härrör af hjulen som äro innanför uret.

T. Deri lär du väl ha rätt. Se! (under det han öppnade uret) huru allt är här i rörelse! och hvaraf sättas då hjulen i rörelse?

J. Det vet jag. Af en stålfjäder.

T. Men hvarföre äro då hjulen och stålfjädern inneslutna inom detta federal?

J. På det ingenting må komma åt hjulen.

T. Men hvartill detta glas öfver visartaflan?

J. Jo, om intet glas vore deröfver, så kunde ju visaren lätt stöta emot något, och då stode han stilla.

T. Men

T. Men glaset är så bräckligt; vore det icke bättre om visartaflan vore betäckt med bläck?

J. Då kunde man ju icke se hvad klockan vore.

T. Du har fullkomligen rätt. Det är dock i sanning artigt, att på uret finnes förenadt allting som det behöfver för att visa oss timmarna, och att allt har så ordentligen vuxit dervid.

Alla logo. Allt det der, sade *Julie*, har väl icke vuxit dervid, det är ju af urmakarn gjordt.

T. Det säger du: emedan du ren har hört, att uren förfärdigas af urmakaren. Men om du ännu aldrig skulle hört något om en urmakare, såge nu för första gången ett sådant ur, då skulle du väl ändå tro, att hjulen vore vuxna deri?

J. Nej det skulle jag likväl icke tro: det är ju allt deri inrättadt med så mycken konst.

T. Men om jag sade dig, att uret vore gjordt af en apa?

J. Då skulle jag äfven icke tro det. Den som skall göra något sådant, den måste väl ha förstånd.

T. Känner du då den mannen som har gjort detta ur?

J. Nej, jag känner honom icke. Men emedan allt deri är så konstigt inrättadt, så

så tror jag dock, att det måste vara gjordt af någon som har förstånd.

T. Tror ni det alla, kära barn?

Alla. Ja det tro vi.

T. Och om någon ville öfvertyga er, att visartaflan, hjulverket, visaren och stål-fjädern hade sammanfogat sig sjelfva, hvad skulle ni tro om honom?

J. Att han ville göra gäck af oss.

T. Äfven så menar jag. Nå gifven noga akt, mina barn. Jag vill säga er någon ting ganska viktigt. Ni tror alla, att uret ej är tillkommit af sig sjelft, emedan det är så konstigt sammansatt, och ingen del af det samma är till utan afsigt, utan hvarje del måste vara der, om det skall utgöra ett ur, och visa timmarne. Men så är det äfven med allt som växer och lever omkring oss. Melonplantan t. ex. har rötter, för att draga jordens safter i sig, blad, med hvilka den upptager dagg och regn, rankor, i hvilka jordens safter, daggen och regnet förarbetas, till föda för den. Kräftan har till sin betäckning ett skal, fötter för att röra sig, klor för att taga sin föda, spröten för att kunna känna hvad som föregår omkring henne. Karpen har till sin betäckning fjäll, fenor med hvilka han kan företaga hvarjehanda rörelser, än framåt, än mot vattenytan, än åt bottnen. Hägern har en sådan näbb, och sådana fötter som han måste hafva, om han skall kun-

kunna finna sin föda; hans kropp är så byggd, och han har sådana vingar, att han kan svinga sig opp till sitt bo, och flyga ifrån en damm till en annan. Alla djur, som lefva i granskap med menniskan, äro så regelbundet byggda som ett hus, hvilket en skicklig byggmästare skulle uppfört, alla så regelbundet, att om man delade dem midt i tu, skulle på ena delen komma lika mycket som på den andra. — Jag säger ännu mer. Hvarje planta, hvarje djur är vida konstigare byggt, än mitt ur. Gifven akt! för fem år köpte min saliga mor mig detta ur på min födelsedag, och det är ännu lika stort som det då var. Om jag ännu hade det i tjuge år: så skall det icke bli större. Plantorna deremot och djuren växa. Det har Ni sett på *Stefans* melonplanta, och på kräftan, karpnen och hägern, om hvilken ni sjelfva sade mig, att de förut varit ganska små. Aldrig kan ett ur bringa en unge till verlden; men plantorna och djuren fortplanta sig.

Om Ni nu med visshet tror, att mitt ur icke är tillkommit af sig sjelft, att det måste vara förfärdigat af någon som har förstånd: så kunnen I ännu med mera skäl tro, att alla de plantor och djur, af hvilka vi omgifvas, ej äro tillkomna af sig sjelfva. Jag bör säga er ännu mer. Hela naturen är så inrättad, att den passar för plantorna och djuren, som min urnyckel till mitt ur.

Melonplantan har blad — hvartill skulle de tjena henne, om intet regn och ingen dagg fölle, dem de kunde uppsamla? rötter — dessa skulle ej gagna henne, om jorden äfven icke innehölle safter dem de kunde draga i sig. Hvad nytta hade kräftan af klorna, om hon ej också skulle finna omkring sig näring, hvilken hon med dem kunde tillgripa? Hvad gagn karpen af fenorna, om det icke gäfves något vatten, hvori han kunde röra sig? skulle han icke snart försmäktas, om icke födan flöt honom i munnen.

Förra veckan besågo vi qvarnen, som är i vår förstad, och beundrade qvarnstens hastiga rörelse, hvarigenom hvetet sönderkrossas till mjöl. Jag viste er kugg-hjulet och trällan, och gjorde er derpå uppmärksamma, huru det ena fattade i det andra. Men antagom, att qvarnen stod med alla sina hjul och qvarnstenar på spetsen af vårt Ekeberg, skulle den ännu göra den verkning som ni beundrade hos den? hvad menar du *Henrik*?

H. Jag tror den skulle stå stilla, emedan der uppe är intet vatten, som kunde drifva vattenhjulet.

T. Och om hägrarne hade ännu längre näbbar, halsar och ben — att gå i vattnet med, hvad skulle det hjälpa dem, om det icke vimlade i vattnet af små fiskar, hvilka de kunde fånga med sina långa näbbar?

bar? de nödgades snart svälta ihjel. De långa vingarne vore dem onyttiga, om luften i hvilken de flyga ej vore så tunn, att de lätt kunna genomskära den. Och hvad skulle de stackars unga hägrarne företa uppe i sina höga bon, när de krupit ur äggen, om föräldrarne ej bekymrade sig mera om dem, än kräftorna och karparne om sina ungar. I blifven varse, att millioner djur ej finna några föräldrar för sig, när de komma till världen, t. ex. de flesta insekter, och fiskar; men de omkomma dock icke: emedan platsen på hvilken de födas, erbjuder dem så riklig föda, att de blott behöfva upplåta munnen, för att njuta den. Men för andra, hvilka vid sin tillkomst sakna uppehälle, är den omsorg tagen, att de gamla älska dem ömt och förskaffa dem tillräcklig näring. Nå säg, *Julie!* — kan detta allt vara uppkommit af sig sjelft?

J. Det är väl omöjligt. Men hvem kan då väl hafva gjort det?

T. Till äfventyrs en människa.

J. Så kan det väl icke heller vara. Hvilken människa skulle väl ha så mycket förstånd, att hon kunde frambringa allt detta.

T. Alldeles ingen människa, äfven icke den visaste och mäktigaste, förmår frambringa regn och dagg, eller inlägga en grodd i en melonkärna. Har du nu väl sett

sett något förståndigare och fullkomligare än människan?

J. Nej, det har jag icke sett.

T. Också icke jag. Det måste således finnas ett osynligt väsende, som är förståndigare och fullkomligare än alla människor, och som har frambragt allt detta.

J. Men huru kan det vara till, då vi icke se det?

T. Kära barn! det äro ganska många ting till, hvilka Ni icke ser. Hvem har i går sönderslagit fönstret i *Julie's* sofkammare?

J. Vädret.

T. Det hafve vi begge icke sett, och tro dock, att ett väder finnes till. Gifven akt på det jag nu vill visa er! Här har jag en magnet, jag lägger denna lilla nyckel på bordet; närmar densamma mot magneten — hvad har skett?

J. Nyckeln har hängt sig vid magneten.

T. Nu vill jag taga magneten bort, och hålla mitt finger öfver nyckeln: hänger hon sig äfven nu vid?

J. Nej.

T. Hvad är således orsaken, att nyckeln hänger sig vid magneten?

J. Magneteten.

T. Magneteten sjelf kan det icke vara, ty jag har ej rört nyckeln dermed. Utan
det

det måste vara omkring magneten något, som drar nyckeln till sig.

J. Jag ser ingenting.

T. Ej heller jag. Men nog måste det vara der: emedan nyckeln tilldrages derigenom. Hvarföre tror du således att det gifves något väder och en magnetisk kraft?

J. Emedan jag ser deras verkningar.

T. Emedan Ni nu således ser, att hvarje planta och hvarje djur är så byggdt, att det har allt hvad det behöfver till sin fortkomst, och att hela naturen är så inrättad, att deras fortkomst derigenom befordras; emedan Ni ock blir varse, att plantorna och djuren äro så inrättade, att de kunna växa och fortplanta sig: så bör ni ock tro, att ett förståndigt Väsende är till, som har frambragt allt detta, ehuru ni ej ser detsamma.

Och detta förståndiga Väsende, som har frambragt allt hvad som är till, kalle vi GUD!

H. Gud! Han måste hafva oändligt mycket förstånd. Men hvar är Gud då egenteligen?

T. Derom tala vi en annan gång kära barn. Nu är lärtimmen slutad.

Sjette Afdelningen.

Barnen voro på det högsta nyfikna att få veta mer om Gud; likväl kunde man ej strax följande dagen säga dem mera i detta ämne: ty på denna dag inföll en fest, som var högst vigtig för hela familien, den goda modrens födelsedag. Alla skoltimmar blefvo denna gång uppskjutna, emedan barnen voro så mycket sysselsatta att få skänkerna i ordning, hvilka de hade bestämt åt sin goda mor. Gossarne arbetade ännu på korgarne som de flätat, och *Julie* på den silkesbörsen som hon börjat att sticka. Dermed voro de nu väl snart i ordning: då de redan i par veckors tid dermed hade sysselsatt sig. Men ännu satte sig en hvar och skref ett bref, hvori man tackade den huldade modren, för all hitintill bevisad kärlek, för den moderliga omvårdnaden, och för meddelta nyttiga lärdomar. Hvarje barn erinrade sig härvid någon utmärkt välgering som det åtnjutit af henne.

Stefan var mycket rörd, då han be-
tänkte att han, fast främmande, blifvit be-
mött af Fru *Ehrenfried* som hennes egen
son; för *Henrik* flöto tårarna öfver kinder-
na, då han i sitt bref kom att tala om den
ömhet, hvarmed han hade blifvit skött af
henne, när han varsänliggande af sitt ben-
brott; och *Julie* tackade i synnerhet för
den godhet, hvarmed hon af henne blifvit

anledd till ordning och afvand ifrån sin lätt-sinnighet.

Emot aftonen församlade sig åtskilliga vänner af begge könen, i ett dertill bestämdt rum, Också Herr Amtman *Siegfried* hade smygt sig in, utan att hans son blifvit det varse.

Då alla voro tillsammans, som af Herr *Ehrenfried* hade blifvit bjudna till denna högtidlighet, steg han sjelf in med sin älskade maka under armen, och föreställde henne för sällskapet. Alla trädde omkring henne, önskade henne lycka till den upplefda glada dagen, och att hon ännu många gånger måtte återse densamma, och få mycken glädje af sina älskade barn.

Nu, sedan Herr Amtman *Siegfried* var ingången i en invid belägen kammare, inkommo barnen, och öfverlemnade sina skänker och bref. Fru *Ehrenfried* emottog skänkerna leende, las derpå brefven. Under läsningen fuktades hennes ögon af tårar, hvarefter hon omfamnade barnen och sade: Tack för er kärlek! Om I framdeles genom er flit och ert uppförande gören mig glädje: så skolen I bidraga mycket till förlängande af mitt lif.

Herr *Ehrenfried* trädde nu fram, tryckte hennes hand och sade: Tack vare dig, min älskade, värda maka, äfven för den trohet, hvarmed du hitintill bistått mig,
att

att uppfostra våra barn. Men alla dina barn göra dig en skänk, och jag —

Din kärlek, min Bäste, sade Fru *Ehrenfried*, i det hon föll sin man om halsen, är mig vida mer än alla skänker.

Min kärlek, sade han, har du dageligen, men på din födelsedag — — borde dock billigtvis —

Nu smög han sig ut genom dörren. Fru *Ehrenfried* kallade barnen till sig, och samtalade med dem öfver innehållet af deras bref. I detsamma öppnade sig dörren åter och Herr *Ehrenfried* trädde in med en gammal isgrå man.

Knappt fick *Hedvig* ögat på honom: så sprang hon opp — min far! min far! ropte hon och nu låg hon honom om halsen, och försmälte nästan i tårar.

Barnen kommo äfven till, kyste hans händer och sade: bäste! käraste morfar!

En större glädje, sade Fru *Ehrenfried*, kunde min man ändå icke göra mig på denna min födelsedag, än den att han förde dig till mig, du älskade, gode far! — du blir då väl ett par veckor hos mig?

Om du vill behålla mig, kära dotter! så blir jag hos dig, så länge jag lefver.

Dott. Är det möjligt?

Fad. Det är möjligt; denna mannen här, — under det han viste på Herr *Ehrenfried* — som redan uträttat så mycket, hvad andra ansett för omöjligt, har äfven förstått

att göra detta möjligt. Hela denna sommar har han skriftväxlat med mig om denna sak, och försäkrat mig i sitt senaste bref, att de rummen redan voro färdiga, i hvilka jag skulle inflytta; jag skulle blott ställa min resa så, att jag måtte inträffa på din födelsedag.

D. Så har du, älskade man! derföre låtit inreda dessa rum, att min far skulle bo i dem? Tack! tack! för din kärlek! Nå, bäste far! nu har jag då ändtligen tillfälle, att visa dig min tacksamhet, för allt godt som du gjort mig.

F. Goda dotter! jag tackar den gode Guden, som allt ifrån min vagga ända hitintill faderligen ledsagat mig, för detta nya bevis af Hans kärlek, att jag får sluta min lefnad ibland mina egna.

D. Ännu icke sluta, älskade far! först måste du ännu lefva många, många år ibland oss, förr än det kan bli tal om din lefnads slut.

F. Det kommer ej på dig an, kära dotter! och ej på mig, det beror allt på Guds skickelse. Vill Han ännu några år förlänga min lefnad, så tar jag det med tacksägelse emot: men vill Han taga mig till sig, så är jag dertill dageligen beredd — ske — Hans vilja!

Ung och gammal trängde sig om den vördnadsvärde åldersmannen, och hörde uppmärksamt på hans tal. Väl blef det ett

litet afbrott då Herr Amtman *Siegfried* åter trädde i kaminarn. Hans son omarmade honom med glädje, äfven de *Ehrenfriedska* barnen gjorde det; men snart församlade de sig åter om den goda morfadern och slöto sig till honom. Äfven vid bordet, önskade de, att sitta vid honom, och deras far tillstodde det. Fru *Ehrenfried* var så full af glädje öfver sin fars ankomst, att hon sysselsatte sig med honom nästan helt allena, och bad sin man, att han denna gång ville allena sörja för sällskapet undfägnande. Af hvarje rätt, som kom på bordet, lade hon först för honom. Men den goda Herr *Henrik Gottschalk*, detta var hans namn, höll endast litet till godo. Litet soppa, fisk, och villbråd jemte ett glas vin, var allt hvad han njöt. Alla öfriga rätter sköt han ifrån sig. Min kropp har icke mera långt att lefva, sade han, och behöfver endast litet föda.

Emot slutet af måltiden blef ett sångstycke kringdeladt, hvilket blifvit förfärdigadt för denna glada dag. *Henrik*, som hitintill hade flitigt öfvat sig i klaverspelande, trädde till klaveret, för att spela till sången, och Herr *Gottschalk* tog sina glasögon fram, för att kunna läsa verserne och delta i sången.

Och du behöfver glasögon? frågade Fru *Ehrenfried*.

Re-

Redan fem år sen, svarade fadren. De tider äro icke mer, kära *Hedvig*, då jag ännu gick mina fyra mil om dagen, och ännu om aftonen las den finaste styl. — När man blir gammal, dör man småningom från världen.

Nu började sången i hvilken hela sällskapet af allt hjerta deltog.

Så snart den var slutad, tryckte Herr *Gottschalk* sin dotters hand, och sade: Kära *Hedvig*, nu gör jag den första begäran till dig — laga mig till sängs! Jag är trött af resan, och har dessutom ren i flera år vant mig, att precis klockan tio gå till hvila.

Strax smög sig dottern bort med sin gode far, äfven det öfriga sällskapet skingrades snart, och Herr Amtman reste också ännu samma afton hem.

Sjunde Afdelningen.

Knappt hade Herr *Gottschalk* följande dagen gjort sin frukost: så underrättade han sig om den undervisning som hans barnabarn erhöilo, och infann sig vid de lektionstimmar som Herr *Tillbe* gaf dem. Han gladde sig högeligen öfver de vackra framsteg som de hade gjort, men mest då Herr *Tillbe* upprepade, hvad han hade sagt dem om melonen, kräftan, karpn och hägern, och

och då barnen ganska skickligt kunde besvara hvarje fråga, och öfvertygas af dessa tings visa byggnad och inrättning, att ett förståndigt Väsende måste vara till som hade frambragt dem alla.

Då lästimmen var slut, tryckte han hjerteligen Herr *Tillbes* hand, och sade: jag tackar Er, värdaste man! att Ni bibragt dessa barn kunskap om Gud. Det är framför allt det viktigaste som barn kunna lära. Det är godt, om de lära språk, om de blifva bekanta med plantor och djur, jordbeskrifningen och historien; men vida viktigare än allt detta är det — att lära känna Gud. Det är ju alldeles ingenting i världen hvarpå man säkrare kan förlita sig, än på — Gud. Nu, mina barn! förlitar Ni Er på far och mor — om Ni utom dem ej hade någon på hvillen Ni kunde förlita Er, så vore Ni illa belåtna. Huru länge varar det — så dö de. Derom kan ingen tala med mera skäl, än en gammal man, sådan som jag är. Se! längesen har döden undanryckt mig mina föräldrar, alla mina ungdomsvänner äro bortgångna från jorden, tvenne söner, som bordt blifva stöd för min ålderdom, äro icke mer, min goda maka, vid hvilkens hand jag tänkte vandra till grafven, har jag, förra året, också genom döden gått förlustig; hela världen gör mig föga glädje mera: emedan jag ej mera kan njuta den. Näringsmedel får jag blott ganska

ska litet åtnjuta, promenaderna, af hvilka jag förr sökte mig vederqvickelse, blifva mig nu besvärliga, då styrkan i mina ben alltid mera aftager; af fältets skönheter ser jag endast ganska få, då mina ögon alltid blifva dunklare. Men likväl är jag tillfreds och lugn; ty om jag ock förlorade allt, så återstår mig dock *en*, på hvilken jag *tryggt* kan förlita mig, det är GUD — min himmelska fader.

Barnen hörde på med en häpen vördnad, och bådö Herr *Tillbe*, att han ännu ville säga dem mer om Gud.

Det kan kanske hända ännu i dag, gaf han till svar. Det skedde också verkligen.

Emot aftonen utbad han sig af Herr *Ehrenfried* tillåtelse, att få med sina discipular äta aftonmåltiden innom trädgården i lusthuset. Det blef honom beviljadt.

Så snart måltiden var slutad, gick han med barnen till fönstret, der strax de otaliga stjernor, med hvilka himmelen var betäckt, föllo dem i ögonen.

Och likväl, sade Herr *Tillbe*, äro der otaligt flere stjernor, än vi se. Blir Ni ej varse den breda, hvita randen som går öfver himmeln? Den heter Vintergatan. Betraktar man den genom en god tub: så ser man, att den består af idel stjernor, och sålunda upptäcker man på hela himmelen,
så

så snart man ser dit med en god kikare, stjernor, som äro osynliga för blotta ögat.

På detta sätt, sade *Julie*, måtte dessa stjernor vara ofantligt små.

Ofantligt stora sade Herr *Tillbe*. Orsaken hvarföre de synas oss så små, är deras stora aflägsenhet. När I ären på ett par mils afstånd ifrån en stad, är det icke sant, då synas Er också tornen vara små?

J. Men hvaraf vet man då, att stjernorna äro så långt aflägsnade?

T. Det skall jag säga dig strax. Ser Ni här den sköna klara stjernan, som står rakt öfver oss?

O ja! sade alla.

T. De stjernkunniga kalla den Capella. Nå gifven noga akt! ser Ni henne ännu?

J. Nej — den är kommen bakom ett moln.

T. Hvilkendera är nu väl högre? molnet eller capella?

J. Det är väl capella.

T. Ja det ville jag tro. Ty om molnet vore högre, så kunde det också icke bortskyla stjernan. Stjernorna äro således visst på längre afstånd ifrån oss, än molnen. De stå också öfver om månen; ty då denne ibland går förbi en stjerna, så ser man stjernan äfven icke mer.

Nu tystnade Herr *Tillbe*, såg på sin klocka, och, sedan han ett par minuter hade

de riktat sina ögon mot visartaflan, instack han den åter, förde barnen på nytt till fönstret och började: nå barn, sen nu uppmärksamt åt den trakt af himmeln, åt hvilken jag pekar med fingret. Gifven noga akt! Nu lär Ni se något.

Ack! ropade alla, den sköna stjernan!

T. Den heter Fomahan.

J. Hvaraf vet Ni då, att denna stjernan just nu skulle gå opp på denna trakt?

T. Det skall jag i morgon säga Er. Nu blir luften för sval och det är tid, att vi förfoga oss hem.

På vägen taltes om intet annat än om stjernorna. Herr *Tillbe* måste nämna för barnen dem, som i synnerhet föllo i ögonen, och besvara flera frågor som de i anledning deraf gjorde honom. Också ur sin sofkammare betraktade gossarne än en gång den stjernbeströdda himlen, och skulle ännu längre betraktat den, om deras lärare ej hade rådt dem att begifva sig till hvila.

Attonde Afdelningen.

I dag blir det en förträffelig lästimma, sade *Stefan*, då han steg ur sängen. Jag gläder mig ock deråt, sade *Henrik*. Så snart klockan slog, voro de alla församlade i läskammarn, och funno äfven der Herr *Gottschalk*,

schalk, som utbad sig af Herr *Tillbe* tillåtelse, att få öfvervara undervisningen.

I hafven, började Herr *Tillbe*, hitintill flera gånger betraktat den stjernbeprydda himmelen; men framdeles skolen I, som jag hoppas, anskåda den med helt andra ögon.

I går såg Ni en så stor mängd stjernor, och jag försäkrade Er, att det finnes en ännu större mängd, som man icke kan se med blotta ögonen. Jag påstod, att de voro oerhördt stora; vet Ni ännu hvarföre?

J. Jag vet det; emedan de äro ganska långt aflägsna, och likväl kunna — synas.

T. Men hvaraf veta vi då, att de äro mycket långt aflägsna?

J. Emedan molnen bortskymma dem, och äfven månen ibland går för en och annan af dem.

T. Riktigt! De stjernkunniga kunna till och med uträkna, huru långt hvar och en himmelskropp är aflägsen ifrån oss. Huru de företaga sig detta kan jag ej göra Er begripligt. Men genom sin räkning hafva de funnit, att den himmelskropp, som är vår jord närmast, dock är på 35,473 mils afstånd ifrån den, och solen $14\frac{1}{2}$ millioner mil ifrån den. Denna oerhörda längd kunna I visst icke föreställa Er. Man har derföre, för att göra detta afstånd till någon del begripligt, uträknat, huru länge en ur
en

en kanon afskjuten kula borde flyga, förr än hon skulle komma ifrån en himmelskropp till en annan. Man har då funnit, att, om hon blefve skjuten ifrån jorden till månen, skulle hon först på 23 dar hinna till månen, och blefve hon skjuten till solen, skulle hon först efter 25 år anlända dit.

St. På 25 år? Det är ju hiskeligt; har man då verkligen någon gång försökt det, och skjutit en kanonkula i solen?

T. Barn! det är ju icke möjligt. Sedan kulan flugit några minuter; så faller hon på marken. Man vill dermed endast säga, om det vore möjligt att skjuta en kanonkula till solen, och den skulle alltid flyga med sådan hastighet som den plär göra på jorden, så skulle den dock behöfva till sin färd 25 år, förrän hon nådde solen. Öfvervägen nu sjelfva huru stora de kroppar måste vara, som man på ett så ofantligt afstånd likväl ändå kan se.

Nu vilje vi då i våra tankar blott stiga opp på vårt Rehberg, derifrån vi kunne öfverse en slätt, på hvilken tjugufem byar ligga. När du nu ser dessa, *Henrik*, tror du då väl att de uppkommit af sig sjelfva?

H. Då borde jag drömma, om jag kunde tro något sådant. Jag tror hellre, att de blifvit uppbyggda af menniskor.

T. Men när du nu ser de många ofant-

fäktligt stora himmelskropparna, hvad faller dig väl då in?

H. Att de äfven icke äro tillkomna af sig sjelfva. Men menniskor hafva också i sanning icke kunnat gjort dem; ty huru ville väl de komma dit?

T. Det måste således visst ett högre väsende vara till, som har frambragt dem. Jag bör säga Er ännu mer. Man indelar himlakropparna i tvenne klasser. Några stå alltid stilla, andra röra sig ifrån ett ställe till ett annat. De förra kallar man fixstjornor. Så visade jag Er i går en stjärna, som blef bortgömd af ett moln. Veten I ännu dess namn.

Ö. Jag vet det, hon heter Capella.

T. Ifrån denna Capella står till vänster, snedt inunder, en annan ljus stjärna. Invid Capella till högra hand stå tre små stjornor. Alla dessa stjornor utgöra en del af en stor stjernflocc som man kallar Kusken. Sen nu denna afton, åter efter Capella, sen efter henne om fyra veckor, sen efter henne om sex månader, aldrig skall hon ha kommit närmare till stjernan åt vänster eller till stjernorna åt höger. Hvad för en stjärna är således Capella?

Alla. En fixstjärna.

Denna Capella och alla de andra tusende fixstjornorna sväfva i fria luften. Huru vore då detta möjligt, om icke en osynlig kraft

kraft finnes, som så sammanhöll dem, att hvar och en måste bli på sin plats?

Men nu ges det ock andra, som aldrig stå stilla, utan alltid röra sig. Om några är ordningen, i hvilken de röra sig, icke noga känd, dessa kallar man Kometer, men om andra är den bekant, och dem kallar man Planeter. Hitintill räknade man sex hufvudplaneter: Mercurius, Venus, Jorden, Mars, Jupiter och Saturnus. Men i nyare tider har man än genom tuber upptäckt fyra andra, om hvilka jag vidare ej vill säga något: emedan Ni dock icke skall kunna finna dem på himmelen.

H. Är månen då också icke en planet?

T. Det är han verkligen; men ingen hufvudplanet, utan en sekundplanet. Sekundplaneter kallar man sådane, som röra sig omkring en annan planet. Så rör sig månen omkring jorden, och så har ock planeten Jupiter sina månar.

H. Men den stjernan, som Ni i går visade oss, är väl också en planet? Hon gick ju opp, och steg alltid högre.

T. Det har endast så synt sig. Vår jord vänder sig nämligen alltid inom 24 timmar en gång om sig sjelf, derföre blir den ena stjernan efter den andra för oss synlig, och det förekommer oss likasom om de uppgingo. Om du t. ex. alla aftnar gåfve akt på Fomahan: så skall du aldrig finna

na att den förändrar sitt ställe i anseende till andra. Derföre räkne vi honom till fixstjernorna. Med planeterna: t. ex. Venus, är det helt annorlunda; denna är i dag en stjerna nära, innom nästa vecka är hon långt aflägsnad ifrån den.

H. Men hvaraf visste Ni då, att Fomahan skulle uppgå just vid den tiden, och på det stället, som Ni viste oss.

T. Se på min klocka! hvar står minutvisarn?

H. På 40 minuter till nio!

T. Kan du väl säga mig, hvar han skall stå efter en timme?

H. På 40 minuter till tio.

T. Men vet du väl, hvar han skall stå i morgon denna tiden?

H. I morgon denna tiden?

J. Jag vet det Herr *Tillbe!* åter på 40 minuter till nio.

T. Hvaraf vet Ni då det?

H. Emedan uret är så inrättadt, att visaren måste så vända sig omkring.

T. Ganska rätt, uret är så inrättadt, att minutvisarn måste vända sig en gång hvar timme, och timmvisarn alltid en gång på 24 timmar om stiftet hvarpå den är fäst. Såsom mitt ur, är ock hela verldsbbyggnaden inrättad. Allt som rör sig deri, rör sig efter en viss ordning. Derföre kunna menniskor, som flitigt ge akt på stjernorna, säga minuterna förut, när hvarje stjer-

stjerna skall uppgå, och på hvilket ställe hvarje planet dageligen skall stå att ses.

För att återkomma till mitt ur, när du nu ser att det är så inrättadt, att minutvisarn alltid åter står på det tal, der den var för en timme sen: tror du då, att denna inrättning är uppkommen af sig sjelf?

St. Det vore ju skrattvärdt. Det måste väl en förständig man hafva gjort uret.

T. Kan du nu väl tro, när du blir varse den ordentliga, bestämda rörelsen i verldsbyggnaden, att denna tillkommit af sig sjelf?

St. Det kan jag icke tro.

T. Äfven icke jag. Det måste vara en stor Herre till, som har gjort allt detta. Ty det måste du väl inse, *Julie!* att mitt ur emot verldsbyggnaden är en obetydlig småsak?

J. Ack! jo väl! verldsbyggnaden är så faseligt stor.

T. I sanning! i stället för de små kuggarne som stå på hjulen i mitt ur, ser du här verldskroppar. Men jag vill än säga dig något, som är äfven så märkvärdigt. Om mitt ur kan du säga, hvar minutvisarn eller minutvisarn i morgon skall stå; men den som noga har observerat himmelen, kan flere hundra år förut säga, hvar est hvarje stjerna hvar dag skall kunna ses. Mitt ur stadnar ibland, och i det förträffligaste ur, afnöta hjulen småningom hvarandra,

dra, och måste ersättas genom nya. Men verldsüret är nu redan flere årtusende i rörelse, och — aldrig stadnar det — aldrig har man blifvit varse att någon ting derpå blifvit afnött.

Barnen stodo tysta fulla af förundran.

Vänjen Er derföre, kära barn! allestädes tänka på Gud, och vid hvarje naturhändelse, som ådrar sig Er uppmärksamhet, att tänka: *Här verkar Gud!*

Nionde Afdelningen.

Vid nästa spatsergång barnen gjorde, med Herr *Tillbe*, betraktade de naturen med helt andra ögon, än de hitintill hade gjort. Väl hade de alltid varit uppmärksamma på plantorna och djuren, men nu tänkte de vid allt hvad dem föreföll på Gud. Vid den stora linden i förstaden, hvilken de väl hade gått hundra gånger förbi, blef *Julie* stående tankfull.

Hvad tänker du? frågade Herr *Tillbe*.

J. Jag förehar en betraktelse öfver denna lind. Denna var en gång innesluten i en ganska liten nöt, och har uppkommit från densamma, och blifvit så ofantligt stor. Huru mycket safter denna måtte ha sugit i sig, huru mycket dagg och regn måtte den väl icke upptagit!

D

T. Och

T. Och huru visligen måste icke dess inre byggnad vara inrättad, då den förvandlat alla dessa safter till träd!

J. Verkar Gud äfven här?

T. Hvem annan än Han? Verkning röjes här, det ser du deraf, att denna lind af ett litet obetydligt frö uppvuxit till ett sådant ofantligt stort träd. Honom, som verkar här, se vi icke; men det måste vara ett ganska förståndigt väsende, emedan allt på detta träd är så visligen inrättadt.

Så blef Herr *Tillbe* ofta — t. ex. då de kommo till strömmen, blefvo varse fiskar deri, eller sågo änder simma der — tillfrågad: verkar Gud också här? Och alltid gaf han det svaret: Också här är Han verksam.

Under sådana samtal ankömmo de till ett pappersbruk, och Herr *Tillbe* beslöt att här uppköpa ett förråd papper; emedan barnen redan nästan hade brukat öpp sitt förråd deraf.

Med dem kommo ock ett par gamla qvinnor, hvilkas skottkärror voro belastade med säckar fulla af lumpor. De skakade ut dessa, och *Julie* vände sitt ansigte bort, emedan de för smutsen som vidhäftade dem, sågo ganska vederstyggliga ut.

En gammal man satt i en vrå framför en stor bunge lumpor, och skilde dem från hvarandra; han kastade de grofva, de fina och ännu finare i särskilda hopar. På andra

sidan sågo de en gosse som sönderhackade lumporna, och så en ung man som bragte dem under stampen. Då de gingo vidare, träffade de ett par andra karlar, som upp- togo de sönderstötta och till deg förarbete- de lumporna i förmar och gjorde pappers- ark deraf, samt lade hvart och ett af dem emellan tvénne dukar. Då detta göromål någon tid hade varat, ringde man på en kloc- ka, och strax kommo folk ifrån alla sidor tillöpande, som ställte sig vid en stor press och pressade de nyss färdiga arken. Ibland dessa var också ägaren af pappersbruket, som förde sällskapet med sig i sitt rum, och frågade, hvarmed han kunde vara dem till tjänst?

Vi ville gerna, sade Herr *Tillbe*, köpa oss litet papper.

Strax lade han för dem åtskilliga sor- ter papper, och Herr *Tillbe* utvalde sig nå- gra böcker concept- skrif- och post-papper, hvilka han utdelte bland barnen för att bä- ras hem.

Då pappret var betalt, togo de afsked och gingo tillbaka.

Uppå vägen betygade barnen sin för- undran, öfver den goda inrättning som de märkt i pappersbruket, och öfver den ord- ning och verksamhet, som öfverallt var syn- bar. Men *Julie* spottade och sade: fy! jag fick en sådan eckel till de vederstyggliga

lumporna, att jag kände retelse till uppkastning.

T. Och likväl är postpappret, som du bär under din arm, beredt af sådana vederstyggliga lumpor.

J. Är det möjligt?

T. Jo det är fullkomligen möjligt: emedan det verkligen sker.

Nu kom sällskapet på en liten kulle, uppför hvilken det gick tillika med sin lärare. Der steg han fram och utlät sig: hörren barn! och gifven noga akt på det jag nu vill säga. Allt hvad Ni sett här i pappersbruket, det gör naturens stora verkmästare i stort.

Papperbruks-ägaren låter insamla de vämjeligaste lumpor, som icke mer duga åt någon, och så förarbeta dem, att deraf blir tillredt allehanda slags vackert papper.

Så handlar Gud i stort. Allt vämjaktigt, all orenlighet af människor och djur, all åtel låter han förarbeta genom naturkrafterna och tillreda hundrade tusen ganska nyttiga ting deraf.

Denna vackra granskog, vid hvilken vi nu stå, drar en del af sin näring af de förmultnade plantor och djur; säden af hvilken vi bereda vårt bröd, uppkom af förruttnelsen. Hvad hade du lagt på det landet *Stefan* der din melonplanta uppväxte?

St. Gödsel.

T. Den

7. Den var så vämjaktig att se på, som lumporna i pappersbruket, och likväl tjente den till näring för den sköna stora melonen som vi alla beundrade. Kräftorna, karporna, som vi för några dar sen förtärde, och som smakade oss så väl, födde sig af idel vämjaktiga saker. Så vist har naturens verkmästare inrättadt allt, att ingenting går förloradt, att allt, som dör, förtorkar, förruttnar, åter blir bearbetat för det hela. Ni såg så mycket folk i verksamhet i pappersbruket, hvar och en arbetade, för att genom sitt arbete förtjena sitt bröd, men verkmästaren begagnade deras arbete till förfärdigande af papper.

De gamla qvinnorna, som skaffade lumporna till bruket, och de personer, som åtskilde och sönderhöggo dem, äro dervid oumbärliga. Hade de gamla qvinnorna, som tillika med oss gingo till bruket, icke sammansökt lumporna i vinklar och vrår och ur sophögarna: så hade det fina pappret, som du, *Folie*, bär, ej kunnat tillredas.

Så är det äfvenledes i naturens stora verkstad, som handhafves af Gud. Ni ser der otaliga djur i beständig rörelse och verksamhet. Hvad göra de? de söka sitt uppehälle. Men den stora verkmästarn leder deras idoghet så, att hvart och ett genom den måste gagna det hela.

Ser Ni grönspiken der löpa opp och ned på trädstammen? Hvad gör han? han
 upp.

upsöker insekternas ägg och puppor, för att förtära dem. Hvarföre flyger korpen der omkring? för att finna åtel, och mätta sig deraf; och der qvidfogeln? den jagar efter möss, för att hålla en god aftonmåltid. Hvarföre äro på den framför oss liggande ängen så många kullar uppbökade? Emedan de derunder boende mullvadorne der söka dagmaskar. Hvarföre går den der fårhjorden omkring slätten? för att söka sitt foder. — Men den stora verkmästare begagnar alla dessa djurs arbeten för det hela.

Grönspiken måste minska insekternas myckenhet, qvidfogeln sörja derföre, att åkermössen ej må ta öfverhand, korpen har den syssla, att rensa jorden från döda kroppar, mullvaden måste hålla jorden lös, på det regnvattnet må kunna intränga i den, och fåren måste föda sig, för att bli feta och bära ull, på det vi med deras kött må kunna mätta, och med deras ull kläda oss.

Barnen fägnade sig åt allt, som dem blef sagt om Gud, och berättade det, då de kommo hem, åter för Herr *Gottschalk*. Denne talte ännu länge med dem om de visa anstalter, som Gud gjort i naturen, och sade dem: att intet djur, ingen planta förgäfvos vore till, att hvart och ett åstadkom nytta för det hela, att alla förrättningar

gar

gar i naturn, skedde efter Hans vilja, att följaktligen verlden regerades af Honom.

Tionde Afdelningen.

Då barnen följande dagen församlade sig till frukost, talte de om intet annat än om Gud och framförde ännu många tvifvelsmål emot det, som deras lärare hade sagt dem om Honom. Då de icke kunde upplösa dem för sig sjelfva, så företogo de sig att föreställa dem för Herr *Tillbe* under lästimmen.

Julie framkom först med sitt tvifvelsmål, och sade: huru är det då möjligt, att Gud kan verka detta allt, att han kan styra stjernorna, och äfven bära försorg för grönsplikarne och mullvadorna?

T. Kära barn! Huru Gud verkar i himmelen och på jorden, i solen och i mossen, det kan ingen menniska begripa fullkomligt; men om Ni ger akt, så vill jag åtminstone till någon del göra för Er begripligt, huru det är möjligt, att Gud kan verka så mycket. Viljen I vara uppmärksamma?

Alla. Ja det vilje vi.

T. Nå så gifven akt! Ni ser allt i naturen i rörelse och verksamhet. Allt det-

ta verkas genom krafter, som vi ej kunna se.

St. Hå!

T. Säg du så mycket du vill hå! det är ändå sant. Pappersqvarnen t. ex. som vi besökte i går, blef genom en osynlig kraft satt i rörelse.

J. Herr *Tillbe*, Ni skämtar, jag har ju sjelf sett det, att qvarnen drefs af vattnet.

T. Så tycktes det dig. Jorden har en kraft att dra kropparna till sig. Om jag t. ex. kastar en sten i höjden, så faller han strax ner igen: emedan jorden drar honom till sig. Så drar den ock vattnet till sig, och deraf kommer det, att vattnet, då det faller på qvarnhjulet, trycker på detta och sålunda sätter det i rörelse. Och denna kraft har ingen ännu sett — den är osynlig. Då jag nyss sade, att allt i naturen verkar genom osynliga krafter, så sade *Stefan*: hå! du ville således icke tro det. Nå så nämn mig då nu en synlig kraft som verkar någon ting.

St. Det kan jag väl. Ni sjelf Herr *Tillbe*, undervisar ju oss, och Ni är likväl synlig.

T. Falskt! jag är icke synlig.

J. Ha! ha! ha! vi se ju alla Er, huru kan Ni då vara osynlig.

T. Ni ser blott min kropp. Mig sjelf eller min själ ser ingen. Denna själ sätter tun-

tungan, armarna och händerna i rörelse. Så snart menniskan dör, eller hennes själ viker från kroppen: så verkar kroppen icke mera. Detta såg jag på min döda mor. Ännu dagen för sin död, stack hon på ett par strumpor, som hon hade bestämt åt mig. Men så snart hon var död: så hade stickningen och kroppens hela verksamhet sitt slut. Hela kroppen blef hård och styf.

Barnen nämde ännu flera synliga ting, som förekommo dem verksamma, men Herr *Tillbe* viste dem om hvart och ett, att det blef satt i rörelse genom en osynlig kraft, och att det synliga endast vore det verktyg, hvarigenom det osynliga verkade. Nu barn, fortfor han, föreställen Er, att Gud känner och efter sin vilja styrer alla de osynliga krafter, som verka genom hela naturen: så kunnen I någorlunda begripa, huru det är möjligt, att Han kan verka så oerhördt mycket.

H. Men hvar bor då den gode Guden?

T. Hvar verkar då den gode Guden?

H. Som det tyckes, öfver allt.

T. Alldeles! således är Han ock allstädes i sina verkningar närvarande.

H. Det är ju omöjligt.

T. Omöjligt? du ser ju hos människorna någon ting dylikt. Tänk nu blott igen på pappersbruket! der såg du gamla qvinnor, som skaffade lumpor, folk, som
åt-

åtskilde och sönderhöggo dem, andra, som sysselsatte sig med förfärdigande och pressande af pappret, en myckenhet stampar och flere hjul, som alla voro i verksamhet. Hvem åstadkom då allt detta?

H. Ägaren till pappersbruket.

T. Alldeles; denne verkade öfver hela bruket, allt måste efterkomma hans vilja. När nu en så svag människa kan verka öfver hela bruket: är det icke äfven möjligt, att naturens Herre, som har alla dess krafter i sitt våld, förmår verka öfver hela naturen?

H. Nu begriper jag det redan bättre. Men fullkomligen vill det ändå icke mig i hufvudet,

T. Det tror jag väl. Det kommer deraf: att Guds verkningar äro så förunderligen mångfalldiga, att ingen människa —

Nu sprungo alla barnen opp ifrån sina stolar, och Herr *Tillbe* blef ej heller sittande, för att se, hvarifrån ropet härrörde, som uppkom under fönstret. Då de sågo ut blefvo varse, ett par formän, som hade kört emot hvarandra, och nu trätte, och hade redan höjt piskskäften, för att gå löst på hvarandra, emedan ingendera ville tillbakadraga sin vagn. Till lycka gick Herr *Ehrenfried* ut, och bragte det derhän genom sitt tilltal, att *Melchior*, som den yngre af begge formännerna, spände af sina hästar, spände dem åter vid baksidan

dan af sin vagn och åkte vagnen på sådant sätt tillbaka. — Genom detta afbrott hade tiden gått förlorad, så att då Herr *Tillbe* såg på sitt ur, märkte han, att han hade blott några minuter öfriga för undervisningen.

Han betänkte sig ett ögonblick, sedan sade han till *Henrik*: gå då till din far och bed honom, att han på ett ögonblick kommer opp till oss.

Fadren infann sig strax, och Herr *Tillbe* bad honom, att han ville ha den godheten och besvara ett par frågor, som han önskade få begagna för sina disciplar.

F. Med mycket nöje.

T. Hvarmed äro väl forvagnarna lastade, som hålla under vårt fönster?

F. Den ena med bomull, den andra med linnegarn.

T. Hvarifrån har Ni då bekommit dessa varor,

F. Bomullen ifrån Triest, och garnet ifrån Hildesheim.

T. Huru är det möjligt?

F. På begge orterna har jag vänner, som besörja mina ärender, och hafva inköpt dessa varor för mig.

T. Ni ser således kära barn! att Er gode far kan verka i Triest och Hildesheim: emedan der äro personer, som besörja hans ärender. När I nu betänken, att alla krafter på jorden och i hvarje stjärna äro naturens Herre underdånige: så kan

Ni

Ni åtminstone till någon mån begripa, huru Han kan verka öfverallt.

Elfte Afdelningen.

Nästa skoltimma sade *Julie*: denna natt kunde jag ej sofva rätt väl, emedan jag var rädd. Jag tänkte alltid derpå, att den käre Guden verkade i kammaren, och att Han kunde i ett ögonblick döda mig. Då blef det mig så rysligt, att jag icke kunde ge mig till freds för ångest.

T. Det kommer deraf, att du ännu icke rätt känner den gode Guden. Folk, som bättre hafva lärt känna Gud, gläda sig alltid, när de tänka derpå: *Gud är hos mig.* När de råkat i nöd, och de blifva ängsliga: så få de åter mod, så snart de betänka: *Gud är hos mig.*

I hafven nu hört att Gud är ganska förståndig och mächtig. Visste vi vidare ingenting om Honom: så skulle Han i sanning vara oss ganska fruktansvärd. Men då vi ge akt på allting, som Han verkar: kunna vi ej tro annat, än att Han är ganska välvillig och kärleksrik. Ty allt hvad Han verkar, det åsyftar ju Hans skapade varelsers bästa. Hvertill har solen sina strålar? för att lysa jordens invånare, att värma dem, och befordra deras tillväxt. Hvar

före lyser månen? för att gagna människorna på sina resor: hvartill har melonplantan blad och rötter? för att kunna insuga näring. Hvarföre fick karpen fenor, kräftan klor och fötter? på det de måtte kunna röra sig i vattnet, och söka sin näring. Hvarföre börjades deras lif i vattnet? emedan det der gifves för dem öfverflödigt näring. Är också icke hela hägern så byggd, att den kan uppsöka sin föda och äfven bringa den till sina ungar.

Den som här gjort sådane visa inrättningar, som ögonskenligen syfta derpå att ganska många varelser skola befinna sig i ett angenämt tillstånd — den måste väl säkert hafva ett ganska godt, kärleksfullt tankesätt.

St. Men fiskarne, som hägern bortför, lära väl ändå icke just befinna sig i ett särdeles angenämt tillstånd.

T. Det gläder mig *Stefan!* att du så fritt säger mig din mening. Du ger mig derigenom anledning, att betaga Er de tvifvelsmål som kunna uppstiga hos Er emot Guds godhet. Men om jag skall göra detta: så måste Ni vara rätt uppmärksamma.

Om ett barn har en far, hvilken betygar det vid hvarje tillfälle, att han älskar det: så bör det också tro, att han menar det väl, om han äfven ibland fogar en anstalt som det anser för hård. *T.* ex. det var en gång en gosse som blef skild ifrån
sin

sin fars hus, och förd till ett annat, för att der bli uppfostrad.

St. O! Herr *Tillbe!*

T. Då stampade han med fötterna och viste sig ganska sjelfsväldig. Hvarföre gjorde han detta?

St. Emedan han trodde, att fadren mente honom något ondt.

T. Och efter ett hälft år?

St. Kysste han fadrens hand derföre, att han hade skaffat honom i ett så godt hus.

T. När nu sådana fall ofta förekomma, att en god faders anstalter synas barnen hårda: så böra vi också ej förundra oss öfver, om vid Guds vidsträckta styrelse förekommer mycket som synes oss hårdt. Om vi också ej inse den goda afsigten dermed, så böre vi dock tro, att Han menar oss väl: emedan vi se af alla andra Hans inrättningar, att Han har goda afsigter med alla sina skapade varelser.

Emedlertid kunna vi dock i ganska många fall, der Gud tyckes träffa hårda anstalter, finna de goda ändamål Han dermed har. Så är det med den förödelse hägern anställer bland fiskarne.

Du tror, *Stefan!* de skulle ej befinna sig i något angenämt läge då de förtärdes af hägern. Jag tror det också. Men är deras belägenhet behagligare, när vår ko-

ker-

kerska uppskär strupen och uppristar buken på dem?

St. Jag tror att de måste då uthärda ännu värre.

T. Mig tyckes det äfven så. Om nu Gud velat skona fiskarne för denna oangenäma belägenhet: så behöfde han icke skapa någon häger, någon fiskmås, någon utter, och intet annat djur som föder sig af fisk, och människorna hade han bordt neka att döda några fiskar. Det hade väl varit rätt lyckligt för fiskarne?

St. För fiskarne hade det visst varit lyckligt.

T. Det tror du? Nå tänk då blott, att hvarje honkarp i din fars damm frambringar blott 6000 karpar, på följande året åter 6000. Låt deribland nu vara 50 honkarpar: så har du på 2 år 600,000 karpar.

St. De skulle ju ej alla få rum i dammen.

T. Och låt nu ibland de 600,000 karparne 300 tusend honor hvar och en föda 6000 ungar — —

St. Ack! var god och upphör! då kan jag ej mera räkna dem.

T. Hvad skall det då bli af karparne.

St. Då borde min far låta gräfva ännu en damm.

T. Och denna blir åter snart uppfylld. Han måste således ännu låta gräfva 2:ne dammar, sedan 10, och derefter än flere tills

tills hans hela landtgoods förvandlas till dammar. Men det lär din far väl låta bli. Han är en god hushållare. Om han ej får äta karparne, om de således ej skaffa honom någon nytta: så lär han väl akta sig att låta gräfva dammar för dem. Hvad skall det då bli af karparne?

St. De måste svälta ihjel.

T. Är det således icke bättre, att det finnas hägrar, fiskmåsar, uttrar, och många andra djur som föda sig af fiskar, och att äfven människorna förtära dem? På det sättet varar deras död blott ett par minuter, hvilken skulle qvälja dem flere månader, om de nödgades dö af hunger.

J. Jag vet ändå huru den gode Guden hade bordt göra det, att karparne icke skulle kommit i denna oangenäma ställning. Han hade bordt göra inrättningen så, att hvarje karp hade blott bragt tvenne ungar till verlden.

T. Då skulle der, hvarest ganska många karpar föda sig, lefva kanske 50; och det gäfves ingen häger, ingen fiskmå, ingen utter, på ingen människas bord komme någon fisk. Med den inrättningen som nu är, lefva millioner karpar, en myckenhet hägrar, fiskmåsar, uttrar, och andra djur som föda sig af fiskar, människorna hafva ett födoämne mer — hvilkendera är då bättre?

J. I sanning ser jag nu att den inrättning som den gode Guden gjort, är bättre.

T. Gifven akt derpå, kära barn! om Ni här och der i naturen finner en inrättning, som synes Er hård för många varelser: så tviflen derföre ändock icke på Guds godhet. Eftertänken således riktigt; så skolen I alltid slutligen finna, att Gud dermed haft goda afsigter.

Tofste Afdelningen.

Herr *Gottschalk*, som äfven hade varit tillstädes vid undervisningen, blef kvar på kammaren tills barnen voro bortgångna, sedan närmade han sig till Herr *Tillbe* och sade: jag tackar Er än en gång, för det Ni lär mina barnabarn känna Gud. Men nu låter Ni mig en begäran: låten mig fortsätta denna undervisning. Jag är en gammal man, som icke mera kan genom arbete göra min familj gagn; men jag känner Gud, är bekant med honom som med min far — jag kunde då än bli mina efterkommande nyttig, om jag gjorde dem bekanta med Gud, som nu sjuttio år igenom har sört för mig, såsom en kärleksrik far.

Herr *Tillbe* försäkrade, att han vore härtill villig; han utbad sig endast den til-

låtelse, att äfven få öfvervara undervisningen, hvilket ock Herr *Gottschalk* tillstodde honom.

Då derföre barnen kommo till nästa lärtimme, funno de icke strax Herr *Tillbe*, men väl Herr *Gottschalk*, som intagit hans plats.

De sågo leende på hvarandra, och *Julie* sade, jag tror verkligen, att morfar i dag vill vara vår lärare.

Han smålog och utlät sig: om I viljen höra honom, så är han beredd dertill.

Strax drogo de stolar fram, satte sig invid honom, och bådo, att han ville begynna sin undervisning.

G. Nå efter Ni då vill höra på: så vill jag ännu berätta Er något om Gud. Jag känner honom väl, tron mig deri. Sjuttio år gammal är jag, sjuttio år har Gud haft omsorg om mig, och skall ännu framdeles hafva det i evighet. Det vet jag visst. Ni tror det således: att en Gud är, ett förståndigt, mildt Väsande som gjordt verlden och hela den inrättning, som vi se i naturen.

Alla. Ja, det tro vi.

G. I min ungdom lefde jag i ett land, som var styrdt af en ganska vis och god Furste. Jag hyste kärlek till honom, emedan jag såg öfverallt ganska goda anstalter, som han hade gjort till sina undersåtares bästa. En gång kom denna goda furste till den

den staden, der jag blef uppfostrad, och allt folket trängde sig till, för att se honom. Ibland detta framträngande folket var jag icke den sista. Jag arbetade mig igenom folkmängden så lyckligt, att jag kom att stå alldeles framför honom. Knappt såg han mig, förän han talte något med den mannen, som stod närmast till honom, sedan räckte han mig handen och frågade: huru står det till, *Henrik Gottschalk*? är du också flitig? Jag förskräcktes och frågade: känner Ni mig då gode Furste? Jag lärer väl känna dig, svarade han, och har äfven känt din rättskaffens fader. Var flitig och uppför dig väl, på det jag må ha glädje af dig. Nu släppte han min hand, sedan han hjertligen hade tryckt den.

Jag drog mig rädd tillbaka och uppsökte min lärare. Då jag fann honom, frågade jag, om han icke visste, huru Fursten kunde känna mig.

Fursten, sade han, har känt din rättskaffens far, och äfven dig, då du än var ett barn. Då din far dog, bragte han dig i den uppfostrings-anstalt, som du nu befinner dig i. För all den skötsel, uppfostran och undervisning, som du hitintill åtnjutit, har du att tacka denna gode Furste.

Jag förvånades, trängde mig åter genom folkmängden, för att kyssa min älskade Furstes händer, men jag fann honom icke mer. Allt ifrån denna stund, då jag

visste, att han kände mig, och sörjde för mig, kallade jag honom *min Furste* och älskade honom mycket innerligare än förr.

Det är med Gud nästan äfven så, som med denna min Furste. Hitintill hafven I beundrat de visa inrättningar som Gud gjort öfver hela naturen. Om nu denne Guden kom ibland Er, och tilltalade Er vid era namn: min *Julie!* min *Henrik!* min *Stefan!* huru skulle Ni ej förvånas deröfver, att den store Verldsregenten kände Er; och om någon sade Er, att Ni hade att tacka honom för allt godt, som Ni hitintill åtnjutit, att han vore er Gud, huru kär skulle han icke bli Er!

Att nu Gud skulle visa sig och tala Er till, får Ni icke vänta; men att Ni har att tacka honom för allt godt, som Ni hitintill åtnjutit, att Han är er Gud, er Fader, det vill jag visa Er, om I viljen vara uppmärksamma.

Jag är visst uppmärksam, käre morfar! sade *Julie*. Jag också, jag också, sade de andra.

G. *Julie!* då du kom till världen, var du då redan så stor, som du nu är?

J. Visst icke. Jag var väl äfven så liten, som min lilla bror var, då han blef döpt.

G. Hvaraf har du då nu blifvit så stor?

J. Af lifsmedlen, som jag njutit.

G. Hvar

G. Hvar har du då erhållit dem?

J. Af mina föräldrar.

G. Ganska rätt. Då du kom till verlden, räckte min dotter, din mor, dig sitt bröst, och du sög derur din första näring. Din goda far sörjde för det öfriga. Dessa goda föräldrar, har du nu, som du väl vet, icke gifvit dig sjelf, det är också alldeles ingen menniska till, om hvilken du kunde säga, att hon gifvit dig dina föräldrar. Men då de likväl blifvit dig gifna: så kan du tillskrifva denna gåfva ingen annan än den store Verldsregenten, som gjort alla inrättningar i hela naturen. Medan som du didde modersbröset, fick du småningom tänder. Din mor tog nu bröstet ifrån dig, och du kunde redan tugga bröd, skorpa, grönsaker och kött. Dessa tänder gaf du dig icke, kära *Julie*, och ej heller gafvo dina föräldrar dig dem. De växte utan din vettskap och medverkan. Af de mångahanda slags lifsmedlen, som du förtärt, af brödet, skorporna, bakelserna, grönsakerna, köttet och fisken som du ätit, har du vuxit. Deraf hafva dit hår, dina armar och händer, dina ben och fötter blifvit närda. Hur gick det nu till, att af dessa mångahanda slags saker blifvit bildade kött, benknotor, hår, o. s. v.?

J. Det vet jag icke.

G. Och dina föräldrar hafva äfven icke bekymrat sig derom. Dessa gjorde intet

tet vidare, än att de dageligen gån dig de vanliga matmålen. När du njutit dessa mål, så gingo de genom matstrupen i magen. Här blef maten sönderrifven, och gjord mör genom en skarp vätska, som befinner sig i magen. Derifrån gick den i in-elfvorna, der åtskilliga körtlar blifvit anbragta, som utsuga det bästa af lifsmedlen, och föra det genom åtskilliga vägar alla kroppens delar till näring. Har du redan vetat detta?

J. Det hör jag nu för första gången.

G. Och likväl hafva dessa förrättningar sedan din födelse ständigt fortfarit inom din kropp. Måste icke således en osynlig, förständig orsak vara till, som gjort denna visa inrättning? Hvars Gud och Far är nu denna förständiga orsak, som födde och skötte dig?

J. Min Gud och min Far.

G. Det som skedde *Julie*, det har skett Er alla, mina barn! Följakteligen kan hvar och en af Er säga till Verldsregenten: min Gud! och min Far!

Trettonde Afdelningen.

Nästa lärtimme kunde Herr *Gottschalk* icke strax börja sin undervisning, emedan *Henrik*, var ganska ifrigt dermed sysselsatt, att in-

inlägga en ört för sin örtsamling. Då han icke gerna ville störa honom i sin ifver, och ändå icke heller hade lust att längre vänta på honom: så tog han anledning af hans örtsamling att begynna sin undervisning.

Huru heter då den plantan, som du nu vill lägga in?

H. Colchicum Autumnale, på svenska — tidlösa.

G. Hvaraf vet du då det?

H. Herr *Tillbe* har sagt mig det.

G. Hvaraf vet du då, att han har sagt det?

H. Jag har ju hört det.

G. Men om du vänder dig om, så kan du väl icke noga beskrifva för mig denna ört?

H. Jag vill försöka det — tidlösan har inga blad, ingen stängel, blomkronan är sex gånger inskuren, och har sex ståndare.

G. Då vet du ju mer än jag. Men hvaraf vet du då detta allt?

H. Jag har ju sett blomman.

G. Det är mig kärt, att du vet det. Lät din örtsamling nu ligga tills lärtimmen är ändad, och var uppmärksam på det som jag nu vill säga. Då Ni, kära barn, kom till världen, visste Ni än intet om Colchicum Autumnale. Sedan den tiden har Ni sett den och hört dess namn nämnas; nu känner Ni den. Om all den öfriga världen

viss-

visste Ni äfven så litet som om *Colchicum Autumnale*; I voro alldeles okunniga. Huru otroligt mycket hafven I icke nu kunskap om! I känna en mängd plantor och djur, veten att berätta mig om Europa, Asien, Africa, America och Syd-Indien. Om I nu viljen tänka efter, huru Ni erhållit allt detta, så skolen I finna, att detta alltid skett genom de fem sinnen, synen, hörseln, känseln, smaken, och lukten. Genom hvilket sinne har du väl *Stefan* lärt det mesta?

St. Genom synen och hörseln.

G. Dessa äro de tvenne förnämsta sinnen. Föreställ dig, att du blifvit född utan dem: så vore du intet annat än en köttklump, ur stånd att hjälpa dig sjelf och visste hvarken af *Colchicum Autumnale* eller af något annat. — *Julie!*

J. Hvad vill du kära morfar!

G. Du har således hört det, att jag nämde ditt namn. Vet du huru det går till att man kan höra?

J. Det vet jag icke, kära morfar!

G. Det tror jag väl! rätt tydligt kan ingen göra det för dig, men något skall jag säga dig derom. När jag säger: *Julie*, så åstadkommer min röst en rörelse i luften, såsom en sten i vattnet, när den kastas deri; denna rörelse fortsättes nu, tills den kommer till dina öron. Derpå blir luftens rörelse upptagen genom öronen, träng

ger

ger derifrån i hufvudet, der en liten hinna är utspänd som en trumma, bakom hvilken åtskilliga ganska små benknötar äro anbragta, genom hvilkas tillhjälp ljudet fortplantar sig ända intill hjernan. Jag vill ännu en gång ganska tydligt uttala ett ord — *Gottschalk!* Huru många gånger har du hört detta ord, *Stefan?*

St. En gång.

G. Och likväl har du hört det med 2:ne öron. Huru detta går till, kan ingen rätt förklara.

Nu, *Henrik*, kom och stig framför mig! se mig i ögonen! Hvad ser du i mina ögon?

H. Mig sjelf.

G. Huru många gånger.

H. Tvenne gånger.

G. Och jag ser din morfar också tvenne gånger i dina ögon. Vi se således derigenom att bilderna, af tingen som äro omkring oss, falla i våra ögon. De falla dubbla in och likväl se vi dem icke dubbla. Och om jag nu står på ett berg, om hvilket tio tusend människor hafva samlat sig att se på mig: så är min bild i hvart och ett af de tio tusende ögon som äro riktade på mig.

Tag nu pennan, doppa den i bläckhornet, skrif på pappret som ligger för dig:
Henrik.

Har du gjort det?

H. Se

H. Se här!

G. Du har skrifvit det väl; huru kommer det då till, att du kunde skrifva det?

H. Det vet jag icke sjelf.

G. Det tror jag väl. Det är obegripligt, huru det går till, att människan kan röra sina leder, huru hon vill: om nu tusend soldater stodo för mig, och jag vore deras general, och ropade: lägg an! ge fyr! på en gång skulle alla tusen skjuta af.

Då jag ännu var ung, besökte jag flitigt ett hus, i hvilket döda lik blefvo sönderdelade (anatomiserade). Jag förvånades öfver deras konstiga byggnad. Läraren som anatomiserade dem, visade mig musklar, som voro anbragta vid hvar led, och sade, att igenom musklarnas sammandragning och utsträckning, blefvo lederna satta i rörelse. Men då jag frågade honom huru det då tillgick, att människan, genom sin vilja kunde sammandraga och utsträcka musklarne: så ryckte han på axlarne och sade, det visste han icke. Och om Ni skulle förelägga denna fråga för de lärdaste män: skulle de alla nödgas svara med en axelryckning.

Nå gifven akt! Ni vet otroligt mycket, hvaraf Ni ingenting visste, då Ni blef födda. Detta allt hafven I fått erfarenhet om genom Era sinen, förnämligast genom synen och hörseln; I hafven ock, under Er vistelse på jorden, rört Era lemmar på mångahanda sätt, lupit, sprungit, summit, skrif-

skrifvit, gjort korgar, spelat klaver; likväl kan ingen af Er rätt säga mig, huru det går till med allt detta: era föräldrar begripa det äfven icke rätt. Kan Ni således tillskrifva byggnaden af era ögon och öron och förmågan att blott genom er vilja röra era leder någon annan än Gud, den förståndiga orsaken, som gjort alla de visa inrättningar, som vi se öfver hela naturen?

Följaktligen kan hvar och en af Er säga till honom: *Han är min GUD och min Far!*

Med dessa ord, som gjorde ett djupt intryck på alla barnen, blefvo de lemnade i frihet.

Fjortonde Afdelningen.

Fru *Ehrenfried* bad följande dagen sin far, att han ville frukostera hos henne, och han fann på hennes kammare äfven *Julie*, jemte hennes gunstlinge, *Rumex*. Emedlertid som fadren samtalande med sin dotter, lekte *Julie* med sin hund.

Då tiden kom, att gå i skolan, ville denne följa med henne. Hon ville köra den tillbaka; men Herr *Gottschalk* bad henne, att hon denna gång ville låta den åtfölja sig.

Nu

Nu frågade Herr *Gottschalk* barnen, af hvad för grunder, hvar och en af dem kunde kalla Gud sin Gud, sin Fader? och då de hade väl svarat derpå, sade han: allt som Ni nämde för mig, har äfven Rumex fått af Gud. Kalla på din hund *Julie*!

Hon gjorde det, och strax kom Rumex till henne, lade fötterna i hennes famn och såg på henne.

Der ser Ni således, barn! fortfor Herr *Gottschalk*, att Rumex kan allt hvad Ni kan, allt hvarom vi talte i går. Han hörde, så snart hon kallade honom, han ser henne, ty hans ögon äro riktade på henne, han kan ock genom sin vilja röra sina leder: ty så snart han blef kallad, sprang han opp, lade sina tassar i hennes famn, och svänger ännu med svansen för att derigenom uttrycka sin lägnad.

Nu vilje vi se, om Ni icke erhållit mera af Gud än Rumex? *Julie* klappar nu med sina händer hundens fötter. Finner du icke ett företräde, som du har framför honom?

J. Jo i sanning! jag har händer och Rumex endast fötter.

G. Och detta är ett oskattbart företräde. Tänk bara noga härpå. Rumex kan med sina fötter ej göra annat än löpa och krasa. Säg nu hvad du kan göra med dina händer.

J. Jag

J. Jag kan sticka, sy, skrifva, teckna, spela på klaver.

G. Detta allt skulle du ej kunna, om du i stället för händer, hade fått fötter. Sen Er om i denna kammare, allt som Ni blir här varse, är gjort genom mennisko-händer. Detta hus, denna kammare, denna gardin, detta fönster, detta bord, denna hylla, detta bläckhorn, denna sandbössa, denna skrifpenna, låset der på dörren, är allt mennisko-händers verk. Detta allt nödgades vi umbära, om vi i stället för händer hade fått fötter.

Huru gammal är Rumex?

J. Det vet jag icke.

G. Jag skall säga dig det, han är nu åtta år gammal. Jag vet det väl, emedan jag skänkte honom åt din mor, då hon för åtta år sen gjorde mig ett besök. Och du?

J. Jag är tio år gammal.

G. *Julie*, är således två år äldre än Rumex. Men hvad menar du *Stefan*? hvil-kendera af dem har lärt mera?

St. *Julie*.

G. Men om Rumex vore två år äldre än *Julie*, skulle han då ha lärt mera än hon.

St. Det tror jag icke.

G. Icke heller jag. Det är ett nytt företräde, som menniskan har för djuren, att hon alltid kan lära mera, men djuret all sin tid ej kommer längre, blir alltid i kunskap

skap stående der det är. Jag har hört, att Rumex ofta har följt Er, när Ni sökt örter. Har han lärt känna dem?

St. Bevars! han gaf icke akt på örtarna, han sökte blott opp möss och mullvador. Men min far hade dock en pudelhund, som kunde många konster. Den stod skyltvakt, gjorde kullbytta, och sökte opp sådant som var förloradt.

G. Fick den icke ungar?

St. Ack jo! fyra förträffliga unga pudlar. Tre af dem skänkte min far bort, och en behöll han sjelf.

G. Och denna ena lärde väl modren de konster, som hon sjelf hade lärt?

St. Hvarför icke! — då den fyra veckor hade ditt henne: så bekymrade hon sig icke mera om den.

G. Så är det med djuren. Om också ett af dem blir af människor med mycken möda bragt så vida, att det lär några konster, så kan det ändå ej meddela dem åt andra. När det derföre dör, så äro dess konster förlorade, och de andra djuren blifva ej desto klokare. Deraf kommer det, att svalorna och korparna än bygga sina bon så, och bien förfärdiga sina kupor på samma sätt, som de plägade göra för två tusen år sedan. Människorna deremot — huru långt hafva icke de hunnit! Fordom bodde de i kulor, nu i beqväma hus. I gamla tider, trodde de sig vara vid verldens

dens ända, då de kommo till stranden af hafvet; nu segla de deröfver. Förr måste de frukta för vargar och björnar, nu äro dessa på de flesta orter utrotade. Förr nödgades de göra allt arbete sjelfva; nu hafva de öfverallt maschiner, t. ex. qvarnar, som för dem måste förrätta de svåraste arbeten. I sanning, om en af våra stamfäder, hvars klädning var en björnhud, hvars boning var en hydda af torf, skulle komma tillbaka och se allt hvad vi vete och kunna, han skulle ej tro att vi voro hans barn, han skulle hålla oss för trollkarlar.

Och hvaraf manne det väl kommer, att vi alltid kunna lära mera? och att detta är omöjligt för djuren?

H. Jag tror, deraf att vi kunna tänka.

G. Ganska rätt, denna förmögenhet att tänka, kalla vi förnuft; genom eftertänka uppfinne vi alltid mer. Sålunda såg t. ex. en menniska att eld uppkom genom hårda kroppars gnidning: då tänkte hon deröfver, och uppfann flera medel, att frambringa eld så ofta hon ville. Våra hundar och kattor se, dagligen, huru vi tända eld, likväl föll det ännu ingen in att göra det efter oss. På hela jorden är icke ett enda djur till finnandes, som kunde begagna elden.

Menniskan kände, huru ondt röken gjorde hennes ögon, när hon upptände eld i sin hydda: men hon blef varse, att röken all-

alltid steg opp åt, tänkte deröfver, och uppfann skorstenar, hvarigenom hon tvang röken att stiga opp ur sitt boningsrum. Hon såg att plantorna uppkommo ur fröet, tänkte deröfver, och lärde sig nu att på sina åkrar och i sina trädgårdar frambringa hvarjehanda nyttiga plantor. Jag känner icke ett enda djur som sår och planterar. Känner du något, *Stefan*?

St. Visst icke.

G. Det är således förnuftet, som Gud gifvit oss, hvarigenom vi alltid kunna lära oss mera, alltid uppfinna mera, alltid göra mera möjligt.

Tänken vidare deröfver, mina barn! Gud har gifvit Er händer och förnuft, och derigenom satt Er i stånd, att alltid kunna upphöja Er öfverom djuren. I veten det? Han är Er Gud och Er Fader!

Femtonde Afdelningen.

Så snart Herr *Gottschalk* kom till nästa undervisningstimme, gjorde han till *Henrik* den fråga: vet du än hvilka företräden Gud har gifvit dig framför djuren?

H. O ja! händerna och förnuftet.

G. Hvem har gjort dig uppmärksam derpå?

H. Du bästa morfar!

G. Hu-

G. Huru har jag då åstadkommit detta?

H. Du har sagt oss det!

G. Sagt! sagt! barn, der har *Henrik* åter gjort mig uppmärksam på ett nytt företräde, som menniskan har framför djuren — hon kan säga hvad hon tänker, hon kan tala. Detta kan intet djur. Ganska många gifva väl vissa ljud ifrån sig, men dermed uttrycka de blott sina närvarande känslor och begär, glädje eller sorgsenhet, sin fruktan, sin vrede, sin kärlek och längtan. En sammanhängande berättelse om det, som ett djur sett eller hört, eller vill göra, kan det icke åstadkomma.

Såsom Herr *Tillbe* sagt mig, så hafven I barn, sistledne sommar gjort en liten resa, i hvilken också *Rumex* deltog. Ni kunde dagen derpå åter berätta, allt hvad Ni hade sett och hört. Kunde *Rumex* ock göra det?

St. Deraf har jag ingenting märkt; men en Arendator i vårt granskap hade likväl en korp som också kunde tala.

G. Och hvad kunde den säga?

St. Hörsamma tjenare! Spitsbof! Hundsfott!

G. Och hvad mera då?

St. Ingen ting mera hörde jag af honom.

G. Och om du skulle frågat den, är
F
ditt

din Herre hemma? hvad skulle den då vä-
 ha svarat dig?

St. Jag tror, hörsamma tjenare.

G. Det tror jag ock. Jag vet väl att
 man kan inöfva några slags foglar, att ut-
 tala några ord; men de veta ej hvad de be-
 tyda, de tänka sig ingen ting dervid. Men
 människan uttrycker sina tankar genom ta-
 let. När man nu betänker huru många ord
 människan kan uttala: så måste man förvä-
 nas deröfver. Betänken endast, huru mån-
 ga tusendé ord ert modersmål innehåller
 — dessa alla kunnen I uttala. Mången
 människa kan, jemte sitt modersmål, tala fy-
 ra ända till fem andra språk. Huru många
 tusen ord kan en sådan människa ej utta-
 la! Detta allt sker genom vår tunga, stru-
 pen, tungspån, som befinner sig vid ingåns-
 gen af strupen, gomen och tänderna. Nu
 begriper Ni lätt, huru det tillgått, att men-
 niskorna gjort så stora framsteg, och hvar-
 före djuren ej kunna hinna dem i spåren.
 De lära hvarandra hvad de hafva lärt sig.
 De gamla säga barnen hvad de veta, lära-
 ren åt disciplarne, mästaren åt lärlingarne.
 Detta unga folk växa opp, lära sig genom
 egen eftertanke ännu mera dertill, hvilket
 de nu äfven åter i sin tur säga åt unga
 människor. På sådant sätt öka sig men-
 niskornas kunskaper år ifrån år.

Vet du *Julie*, huru många jordens de-
 lar äro?

7. Fem.

G. Då jag var så gammal som du, kände jag endast fyra. *Henrik* har du hört huru många hufvudplaneter der äro, som röra sig omkring solen?

H. Tio.

G. Således fyra mera än jag kände i min ungdom. Hitintill beskref man resor till vatten och land, snart skall man ock kunna beskrifva luftresor.

Stefan! faller det dig vid beskrifning af luftresor ännu icke in någon ting, som bidrar mycket dertill att människorna alltid lära sig mera.

St. De kunna också skrifva.

G. Barn! detta är obeskrifligen viktigt. Er synes det i sanning icke viktigt, emedan Ni allt ifrån er barndom sett att era föräldrar och annat folk skrifva, och Ni sjelfva tidigt fått undervisning i skrifvande. Men låten bara en invånare af Nya Holland komma, hvilken aldrig såg skrivas! hvad han skall skaka hufvudet, när han ser huru min svärson genom några penndrag underrättar sina vänner i Triest och Hildesheim, Hamburg och Lübeck hvad de skola uträtta för honom! Huru skulle han gapa opp med munnen, om han såg papper hvarpå människor, som lefvat för tusen år och längre sedan, uttryckt sina tankar. Skulle han icke hålla allt för trolleri?

För fem hundra år, kunde människorna tala och skriva; likväl var störstahopen ännu underbart okunnig. I våra dagar hafva menckliga kunskaperna så utbredt sig bland alla stånd, att med säkerhet de flesta bönder, på vår ort, förstå och veta mer, än för 500 år sen de flesta adelsmän. Huru kommer det då till?

H. De hafva skolor.

G. Det är sant. Hvarur lära de sig då i skolorna?

H. Ur böcker.

G. Äro då dessa böcker skrefna?

H. Nej— tryckta— nu vet jag hvarföre människorna lära sig mer än fordom. De hafva uppfunnit boktryckerikonsten.

G. Åter en ganska vigtig uppfinning. Skrifva är ganska mödosamt. I de tider således, då man ännu afskref böcker, gafs det ganska få böcker, och de kommo i ganska få människors händer. Nu, då man kan trycka, förfärdigar man böcker med en otrolig hastighet. Nu kan hvar och en människa lära af böcker, om hon vill, hvad människor tänkt och uppfunnit för flere hundra och tusende år sen. Ja om en människa i England, Frankrike, Dannemark, Sverige och Ryssland, korteligen i ett land der man kan trycka, uppfinner något nytt: så erfara alla nationer, som kunna läsa tryckt, det inom kort tid. Emedlertid erfar Rumex intet af allt det som utländska

hun-

hundar göra, och af det de hundar företagit som lefvat för honom.

Hvilkendera äger således företrädet du eller Rumex?

St. Det vore mig okärt, om jag ej ägde företrädet för Rumex.

G. Kan du nu säga mig allt på en gång, hvarföre du äger företrädet framför Rumex, och alla andra djur?

St. Emedan jag har händer och förnuft, och kan tala och skrifva och dageligen lära mig mer.

G. Af hvem har du nu allt detta?

St. Utan tvifvel af Gud.

G. Af ingen annan än af Gud; sjelfve hafva vi ej gifvit oss dessa förmögenheter, och ingen annan menniska kunde förskaffa oss dem. Den gode Guden, som hade så kärleksrik omsorg för melonplantan, och kräftan, karpn och hägern, och för allt annat som är till, att han gaf dem allt hvad de behöfde, skänkte äfven oss dessa stora fördelar, genom hvilka vi upphöjas öfver alla djur. O Gud (under det han knäpte ihop sina händer och såg mot himlen) du är *vår Gud -- vår Far!*

Sextonde Afdelningen.

Jag måste väl, sade Herr *Gottschalk*, då han kom till nästa lärotimma, berätta Er nå-

något af min lefnadshistorie, om Ni hör gerna derpå.

Ack ja, bäste morfar! gör det ja, sade *Henrik* och *Julie*, under det de slöto sig intill honom, och *Stefan* instämde med dem.

Då jag var ännu något mindre än någon af Er: så var jag helt annorlunda än jag nu är. När jag då skulle infinna mig vid lärotimmen och fick lukten af att något stektes i köket, eller såg en korg fylld med frukt, så blef jag genom lukten bortlockad ifrån lärotimmen till köket, och genom åsynen af frukten till fruktkorgen. Jag vet icke om det också förr har gått så med Er.

Barnen sågo på hvarandra och rodnade.

När det blef dager och jag skulle stiga opp, så kunde jag icke, det var mig, likasom om jag varit fjettrad vid den varma sängen. Skulle jag skriva något, och jag såg en boll ligga, eller blysoldater uppställda; så gick jag bort ifrån skrifbordet och lekte med bollen eller blysoldaterna.

Deri är jag nu helt annorlunda. Om jag nu företagit mig att gå någorstädes; så må på båda sidor om vägen stå för mig baskelser och pastejer, persikor och körsbär, smultron och mullbär, jag bryr mig ej derom, utan går min väg fram. Så snart klockan slår fem om morgonen; är det mig så lätt att stiga ur den varma bädden, som nu opp från stolen. När jag företagit mig att
skrif-

skrifva något; så bryr jag mig ej om, om Ni också hämtade aldrig så sköna saker i rummet, jag ser icke på dem förr än jag slutat hvad jag ville skrifva. Ibland föresätter jag mig, att icke vilja äta — då må Ni hämta de herrligaste rätter på bordet, jag skall verkligen ingenting njuta deraf. Hvad menar du *Julie!* är jag nu icke af större värde än förr.

∫. O utan tvifvel! vi hafve också —
— *Henrik* vinkade till henne med fingret, derföre teg hon, och sade ingenting om det som ännu låg henne om hjertat.

Alltså har Ni också? Ni har också bemödat Er att besegra ert matbegär och andra begär? Detta hör jag med förnöjelse. Herr *Tillbe* har sagt mig något derom. Detta leder mig till ett nytt företräde som Gud tilldelat människorna framför djuren.

Den unga människan är i sina första lefnadsår nästan blott genom sin yttre skapnad skild ifrån djuren. Beggedera dragas genom sina begär till det som är dem angenämt. Barnet griper till allt som glänser och smakar väl, utan att öfverlägga, om det ej tilläfventyrs är det skadligt, och så handlar äfven djuret. Djuret handlar så all sin lifstid. Trasten flyger åt de röda bären, utan att ge akt på snaran som hänger invid; råttan äter hvarje mat utan att betänka att den kanske är förgiftad; den hungrige hunden hugger åt steken som han

ser framställd, när den också ej tillhör honom.

F. Det gör min Rumex visst icke. Han kan se den bästa mat framställd utan att röra den. Endast det tar han som man bjuder åt honom.

G. Jag tror det väl. Men förän han lärde sig det, har han säkert fått mycket stryk. Så handla de flesta djur. Då njutningen af vissa ting blifvit dem förbittrad genom oangenäma känslor: så frukta de dessa oangenäma känslor och blifva för framtiden försigtigare. Sålunda låter näcktergalen som en gång fastnat vid limstängen icke på nytt bedraga sig.

Men människan kan småningom bringa det så långt, att hon nekar sig mången njutning, ej derföre att man för dess skull slagit henne eller handteradt henne på något annat obehagligt sätt, utan emedan det är hennes egen vilje. Så känner jag en flicka som gerna äter stekt fisk, (*Julie* rodnade) man har aldrig derföre slagit henne, aldrig har hon deraf mått illa; likväl kan hon, så ofta hon vill det, skjuta denna sin liffrätt ifrån sig och lemna den orörd fast den kommer på bordet.

Denna kraft hos människan, att göra det som hon vill, utan att bry sig om sina begär, eller tingen som äro omkring henne, kalla vi *frihet*.

H. Äro då alla människor fria?

G. An-

G. Anlaget dertill är hvar och en medfödt.

H. Hvad är då det: *Anlag*?

G. När det är en människa möjligt att lära sig något; så säger man att hon har *anlag* dertill.

Sålunda för människan med sig till världen en tunga, en hvälf d gom, en tungspan — sedermera får hon ock tänder. Genom allt detta blir det henne möjligt att lära tala: hon har anlag att kunna tala. Förstår du nu hvad anlag är?

H. Jo nu förstår jag det.

G. Så är det ock hvar och en människa möjligt, att blifva fri, hon har anlag till frihet. Men sjelfva friheten måste hon småningom förvärfva sig. Hon måste vänja sig, att hvarje ögonblick göra det hon håller för godt, utan att låta leda sig derifrån genom de yttre omständigheterna, eller genom sina begär. Detta göra många människor icke, derföre blifva de aldrig fria, kunna icke göra hvad de vilja, utan måste alltid göra det, hvartill de bestämmas af de yttre omständigheterna och drivas af sina begär.

Sådana människor har jag känt många som hade mycket god vilja, men icke voro i stånd, att utföra sin goda vilja. En viss *Ehrenpreis* hade litet inkomster, och nödgades derföre mycket inskränka sina omkostnader, om han skulle ha sin utkomst.

Han

Han lofvade mig väl hundra gånger att han ville göra det, men han var icke fri, han var ej i stånd att hålla ord. Gick han förbi ett värdshus, hvarur lukten af läckra rätter ångade emot honom; så kunde han ej stå emot, ångan drog honom i verds-huset, såsom fogelbären trasten i snaran. En gång fick han ett bref från en vän, som enträgit bad honom, han ville besöka honom, emedan han var farligen sjuk. Han gjorde sig strax resfärdig. Just då han var på vägen att gå, kom en annan vän och bjöd honom att delta i ett kortspel. Jag kan icke svara honom, emedan jag är kallad till en sjuk vän. Men då den andra föreställde honom, att i morgon vore än ock en dag, på hvilken han kunde besöka den sjuka; så lät han genom kortspelet locka sig ifrån sin sjuka vän, hvilken under det *Ehrenpreis* blandade korten, skildes från världen, utan bistånd och tröst.

St. Ack! det var en afskyvärd människa.

G. Han var blott derigenom afskyvärd, att han icke var stark nog, att göra det goda, som han gerna ville, att han icke var fri!

Men bemödar man sig allt ifrån barn-domen att bli fri; så kan man småningom förvärfva sig alltid mera frihet.

Sådana fria människor har jag känt flere. Jag vill blott nämna Er en, han hette

Con

Constantin. En gång blef han tillika med mig buden att fira min kusins födelsedag, och vi infunno oss begge. Bordet var betäckt med de bästa rätter, sällskapet bestod af idel goda, glada menniskor, och för aftonen var dans tillställd. *Constantin* dansade gerna. Men knappt hade han ätit soppan; så fick han ett bref. Han las det, stack det obemärkt hos sig, och gjorde sig i tysthet färdig att bortgå. Min kusin nödgade honom att bli kvar, flere af sällskapet kommo till honom, fattade hans hand och bådo honom att han ej ville skilja sig. Men han smålog och sade: jag har fått ett bref, som jag strax bör besvara. Man sade: brevet kunde ju besvaras i morgon.

I stället att svara bockade han sig. Men det finner jag likväl ganska besynnerligt, det är ändå verklig egensinnighet, sade ett Fruntimmer. Han laddes liksom han ej hört det, och gick bort.

Min kusin följde honom ända ut genom dörren. Då han öppnade den, blåste emot honom en förskräckeligt kall vind, som förde honom ögonen fulla af yrsnö.

Så dröj då nu åtminstone en stund, tills det förskräckeliga urvädret har laggt sig! I stället för svar tryckte han honom handen och gick bort.

Nu satte han sig vid sin skrifpulten, och skref, medan sällskapet, som han hade lemnat, gästade. Brevet var ganska viktigt

tigt, och han måste skriva sent in på natten. Sömnen ankunnade sig hos honom, ett par gånger föllo ögonen tillsammans för honom: men han brydde sig ej derom, stod opp och gick till fönstret, tills han åter blef munter.

Nu slog klockan ett, då han just hade förseglat brefvet, och han gick till sof-kammaren, för att hvila ifrån sitt fullbordade arbete.

I detsamma lopp en betjent med hastighet honom förbi.

Hvad är här å färde? frågade han.

En stor olycka! fick han till svar, min husbonde är nära att dö.

I stället att gå till sof-kammaren, gick han till den sjukas hus. Han fann honom i stor fara, emedan han ej kunde draga andan, och det tycktes liksom han varit nära att qväfvas. Han satte sig invid honom och fattade hans hand.

Hvad felar er? frågte han.

Med svag röst sade den sjuka: The!

Hastigt lopp han till köket och förordnade att the skulle tillredas. Detta räckte han sjelf åt den sjuke, och lemnade honom icke förr än den sjuke var bättre, och den tillkallade läkaren försäkrade, att han nu vore utom fara.

Nu först, då klockan slog tre, steg han i sin säng, och öfverlemnade sig åt sömnen till klockan sex.

Då

Då blef han väckt. Gerna hade han sofvit tre timmar ännu, så trött var han, men han hade ej afseende derpå, utan steg opp. Ej länge hade han varit uppe, innan en köpman kom i hans rum. Ni skulle sädeme, kunna bevisa mig en stor tjänst, hvarom jag enträgit ber.

C. Hvad för en?

K. Jag har skrivvit till ett hus i Hamburg, och bedt det sända mig varor för 4000 Riksdaler, på det att jag må kunna drifva min handel så mycket lifligare. Då jag vet att Ni står i förbindelse med detta hus; så lär man förmodligen höra åt hos Er, om man också skall våga att anförtro mig så mycket. Ni vill väl då vara så välvillig emot mig och intyga, att man kan göra det utan betänkande?

C. Nej det kan jag icke.

K. Hvarföre då icke?

C. Emedan jag vet att era affärer äro bragta så i oreda, att Ni innan kort nödgas upphöra att betala.

K. Min vän! tag dessa 20 Louisd'or emot, och tro mig att mina omständigheter ej äro så i oordning som Ni tänker.

C. Förolämpa mig icke! Ni kan bjuda mig 200 Louisd'or, och likväl ej beverka mig att skriva något som är emot sanningen.

K. Herre! fjerdedelen af varorna skall skän-

skänkas Er, om Ni vill förskaffa mig de samma genom ett fördelaktigt intygande.

C. Fattig är jag och skall nästa månad börja min egen handel. I detta fall kunde varor för 1000 Riksdaler, hvarmed jag då ökte mitt förlag, vara mig ganska nyttiga — —

K. Betänk Er således icke länge, och låten det sköna tillfället att göra er lycka, ej onyttjadt gå Er ur händerna.

C. Men om Ni ville skänka mig alla dessa varor; så skulle jag likväl ingenting skriva mot sanningen.

Köpmannen gick bedröfvad bort, och *Constantin* tog brevet, som han skrivit om natten, och deri han hade varnat det Hamburgska huset för denna man, och bar det på posten.

Hvad tycker du om denna *Constantin Stefan*?

St. Ack! det var en förträfflig man.

G. Och sådant folk kan Ni alla bli, om Ni redan alla öfvar Er, att göra det som Ni föresatt Er, och icke låten afvända Er derifrån, hvarken genom era begär, eller genom någon obehaglig eller behaglig känsla. Att I kunnen det, hafven I redan ibland bevisat. Fortfaren endast så: och I skolen alltid blifva friare, alltid oafhångigare af era begär och de ting som omgifva Er.

Och

Och denna stora skänk, anlaget till frihet, har Gud gifvit oss — Han är således otvifvelaktigt Gud och Far för hvar och en af oss.

Sjuttonde Afdelningen.

Sist sade jag Er, kära barn, — så fortfor Herr *Gottschalk*, följande lärostund, — att Gud är Far för hvar och en af oss, och det är han visst. Ju mera vi ge akt uppå, huru Han behandlar oss desto flera bevis af Hans Faderskärlek bekomma vi. Ty vet du väl *Julie* hvad din far beviser dig för godt?

J. Han föder mig.

G. Egentligen föder Gud dig: emedan Han gifvit dig denna gode far. Hvad godt gör din far dig vidare?

J. Han skaffar mig kläder.

G. Äfven dessa komma ifrån Gud. Har du dessutom intet att tacka din far för?

H. Jag vet det, han uppfostrar oss.

G. Och detta är det viktigaste. Om Ni dageligen blefve födda och klädda på bästa sätt, men er goda far icke sörjde derföre, att Ni skulle få undervisning och blivanda till det goda, hvad skulle allt öfrigt hjelpa Er? Ni skulle blifva okunniga, elaka menniskor.

Gud

Gud uppfostrar oss äfven, icke blott så länge vi äro barn, nej — så länge vi lefva. Den gamle *Henrik Gottschalk* står ännu under Hans tukt och aga.

St. Huru gör då Gud det?

G. Han skaffar oss ständigt tillfälle att bli visare och vänja oss till det goda. Han efterkommer i sanning icke alltid vår vilja. Han låter oss ofta träffa öden, som äro oss högst oangenäma; men blott vi intet blifva modfälda, blott vi tänka efter hvad vi böra göra och låta, och verkligen göra och låta det, hvartill vi anse oss förbundna: då finne vi alltid att också det vidrigaste öde var för oss ganska godt.

Ungt folk, sådana som *I ären*, veta ännu icke att säga mycket derom; men den som lefvat så länge som jag, den har lärt känna Gud som en rätt god Far.

Jag förlorade min mor, då jag var tio år gammal. Min goda far sörjde deröfver så mycket, att han snart följde efter henne. Jag var nu ett fader- och moderlöst barn. Huru bedröfvad jag var, huru många tårar jag göt, då jag såg min fars lik sänkas i grafven — det kan jag icke beskrifva Er. Mina föräldrar voro födda i *Elsas*, och hade satt sig ned i *Nedersaxen*, följaktligen hade jag inga anförvandter i nejden, och de aflägsna voro mig okända. Min fars husvärd tog mig så länge till sig

tills

tills han hunnit erhålla underrättelse från Elsas, om mina anhöriga än voro vid lif.

Då jag tredje dagen efter min fars begrafning satt helt tröstlös invid min husvärdinna, fattade hon min hand och sade: gråt icke mitt barn! du har väl förlorat din lekamliga far; men du har en osynlig far, det är Gud — som visst icke skall öfvergifva dig, om du alltid förblir ett godt barn, och tar dig tillvara, att du ej gör något ondt.

Väl hade jag redan hört mycket om Gud; men enligt lättsinniga barns plägsed ej gifvit mycket akt derpå. Men nu gjorde det, som denna Fru sade mig om Gud, ett så starkt intryck uppå mig, att jag hopknäppte mina händer och utbrast i dessa ord: gode Gud! jag lofvar dig att jag vill bli ett godt barn och ta mig tillvara, att jag ej gör något ondt. Öfvergif mig blott icke och var min Fader!

Ser ni att min fars död redan blef mig nyttig? jag blef derigenom närmad till Gud, och lärde mig att af Honom vänta min välfärd. Ack barn! om man måste förlora far och mor och vän och allt som förr varit oss kärt, och likväl derigenom blir bekant med Gud; så är det i alla fall vinning.

Då vi följande dagen satte oss till bords steg en postilljon in i kammaren och öfverlemnade ett bref till min välgörare. Medan han las detsamma, såg han som oftast på mig

mig, och sedan han läst det, lade han det på bordet och sade: nu har jag ett nytt bevis, att Gud är närmast med sin hjälp då vi befinna oss i högsta nöden: detta bref angår dig kära *Henrik*! En okänd välgörare vill låta uppfostra dig i Herr *Federveiss's* uppfostrings-anstalt. Redan i morgon skall du åresa till honom.

Mina lintyg och mina kläder blefvo sammanpackade, och följande dagen kom en ung man åkande, som tog mig i sin vagn och förde mig till Herr *Federveiss*.

Ännu alltid nämner jag detta namn med tacksamhet, ty han var verkligen en förståndig och rättskaffens man. Så snart vagnen ankom för hans port, lyfte han mig ur, slöt mig i sina armar och sade: ”Kära *Henrik*! du har förlorat fader och moder, men gif dig tillfreds! Gud har sörjt för dig och fört dig till mig. Jag skall göra för dig allt, hvad din far hade kunnat göra för dig. Du måste blott, skänka mig ditt förtroende såsom åt din far, och följa mina föreskrifter.”

Det skall jag visst göra, svarade jag, under utgjutande af flera tårar.

Då han första gången förde mig till undervisningstimmen tog han mig vid handen och sade: nå kära barn! du är nu kommen i ett främmande hus, der allt skall vara dig nytt, och du ofta icke strax veta huru du skall förhålla dig. Jag är icke alltid till-

tillstädes, så att du kunde fråga mig om råd. Då råder jag dig, rådfråga dig sjelf. Eftertänk endast alltid rätt, hvad du bör göra, för att kunna vara tillfreds med dig sjelf, och att jag likaledes må kunna vara tillfreds med dig. Du får t. ex. öfvervara lektionstimmar, hvad bör du göra under dem?

Jag. Vara uppmärksam.

F. När arbete blir dig ålagt?

J. Så bör jag förrätta det.

F. Flygtigt eller med eftertänka?

J. Med eftertänka.

F. När dina förmän befalla dig något?

J. Så bör jag göra det.

F. Huru bör du uppföra dig emot dina läskamrater?

J. Välvilligt.

F. När du ser något ondt af dem?

J. Så får jag icke göra efter det.

Se! fortfor Herr *Federveiss*, du vet rätt väl, hvad du har att iakttaga: handla enligt dina insigter: så skall det gå dig väl hos oss, och, om dig äfven möter mången vedervärdighet; så skall den dock alltid tjena till ditt bästa.

I Herr *Federveiss*'s uppfostringsanstalt var jag nu ganska flitig, flitigare, än jag var hos min far. Hos denne förlät jag mig på honom, men nu kunde jag, som Herr *Federveiss* ofta sade mig, ej förlita mig på någon annan än på Gud och mig sjelf. Det-

ta dref mig att vara rätt flitig, på det jag en gång måtte vara i stånd, att ärligt föda mig. Då nu i denna anstallt lärdes allt, hvad en ung menniska i ungdomen bör lära sig, om hon behörigen vill förbereda sig till de göromål som i framtiden äro för henne bestämda: så lärde jag mig här mycket, vida mer än hos min goda far. Ty denne var med göromål så öfverhopad, att han föga kunde bekymra sig om mig, och hans inkomst var så ringa, att han ej var i stånd att hålla för mig nödiga lärare. Så måste all olycka, under Guds styrelse tjena till det bästa, när vi endast alltid göra rätt.

Erhindrar sig kanske också någon af Er en olycka, som Ni har öfverlefvat.

Jul. O ja, elden, som var lös i vårt granskap.

G. Hvem släckte då den förnämligast?

J. Den här *Stefans* far.

G. Denne blef vid detta tillfälle bekant med din far; och hvad blef följden deraf?

J. Att *Stefan* hämtades till oss.

G. Lärde ni då dessutom vid detta tillfälle att känna någon?

H. Ack jo! den goda Herr *Tillbe*, som hade funnit min faders dukater, och återskaffade dem åt honom.

G. Der har Ni ju exemplet, huru Gud vänder olyckan till deras bästa, som be-

bemöda sig, att alltid göra rätt. Då lägan flammade i höjden, trodde Ni, nu vore allt förloradt — och se dock, elden tillförde Er en så god, rättskaffens lärare, er far i Herr Amtman *Siegfried* en ny vän, och dig *Stefan* förskaffade han derigenom tillfälle att komma i detta hus, der du blir så väl undervisad och uppfostrad. Men sjelfva elden blef snart släckt. Den Gud som lät den uppkomma, hade ock redan gjort anstalter för att förhindra att den ej skulle gripa för vidt ikring sig. Det sker alltid, att vid hvarje olycka som Gud skickar öfver oss, äfven medlen äro tillhands, hvarigenom vi kunne hjälpa oss, eller åtminstone minska vår nöd. Minnes du ännu *Henrik* hur du var till mods, då du bröt benet?

H. Jo väl! det gjorde förskräckligen ondt.

G. Ännu mera ondt skulle det gjort dig, om du varit allena: och hade icke kunnat bli förbunden. Men så — —

H. Ja, då var Herr *Tillbe* hos mig, han satte sig vid mig och tröstade mig, och den goda *Stefan* lopp strax efter Herr *Bemmel* —

G. Och Herr *Bemmel*?

H. Han var strax i granskapet, och lagade att jag kunde bli buren hem.

G. Och då du kom hem, blef du så väl och kärleksrikt skött. Han som nu fo-

gar

gar allt så underbarligen, att vi alltid få tillfälle att lära oss mera, och vänja oss vid det goda; Han som derföre ofta tillsänder oss olycka, men ändå äfven alltid medel att frelsa oss från nöden, och att mildra den, skulle Han ej vara vår Fader?

—————
Adertonde Afdelningen.

Skall du i dag åter berätta oss någonting, kära morfar? frågade *Henrik*, följande dagen.

Jag skall berätta något, svarade morfadren, emedan jag märker, att Ni gerna hör det.

Då jag hade sex år lefvat i den goda uppfostrings-anstalten, hvori min goda fars död bragte mig, kom den efterrättelse, att den goda Fursten, som hitintill hade underhållit mig der, var blefven död. Jag förskräcktes då Herr *Federveiss* gjorde mig det bekant, och sade: hvad skall bli af mig? hvem skall nu sörja för mig?

Den som hitintill sörjt för dig, sade Herr *Federveiss*. Fursten var endast den medelperson, genom hvilken Han lät dig tillflyta så mycket godt.

Jag. Men —

F. Intet men, min kära *Henrik*. Det skall allt gå bra. Din goda Furstes död, skall

skall vara för dig så välgörande, som din fars död var det. För det närvarande blir du hos mig.

J. Men —

F. För det närvarande, säger jag, blir du hos mig, och är du så flitig, så lydig och så god, som du alltid varit, så skall Gud snart visa dig den plats som Han har bestämt för dig.

Några månader, blef jag än hos Herr *Federveiss*, men jag var alltid bedröfvad: emedan jag visste, att han underhöll mig, och jag ändå ej var i stånd att vedergälla hans kärlek. Intet kunde tillfredsställa mig annat än den förhoppning, att Gud vidare skulle sörja för mig, som Han hitintill hade gjort.

Jag hade ej hoppats förgäfvos. Då jag en morgon hade stigit opp med tungt hjerta, lät en adelsman anmäla sig, hvilken ville bese vår anstalt. Han undersökte allt noga, men förnämligast de böcker, i hvilka elevernas utarbetade skriföfningar befunno sig. Mina behagade honom utmärkt: emedan jag verkligen hade använt på dem mycken möda. Hvem är den unge man, frågte han, som har författat detta?

Herr *Federveiss* visade på mig, och adelsmannen sade så mycket till mitt beröm, att jag blygdes, och gick ur rummet.

Snart derpå uppsökte Herr *Federveiss* mig och berättade mig, att Herr *von Tell* vil-

vilde taga mig till sig, om jag hade lust, att hos honom lära mig landthushållningen; han vore känd som en i botten rättskaffens och ädelttänkande man.

Men om jag ej skulle finna mig i min ställning hos honom? frågade jag.

Så kan du åter skilja dig ifrån honom, blef svaret. Men detta lär icke ske så snart. Den mannen tänker för ädelt, för att han skulle kunna på något sätt förolämpa dig, och du är för förnuftig och god, för att du skulle kunna förtörna honom, eller genom någonting nånsin ge honom anledning, att med skäl klaga öfver dig.

Så beslöt jag då att följa med honom, sökte mina saker tillsammans och reste ännu samma dag bort.

Jag fann i Herr *von Tell* en annan far, som lät det vara sig ganska angelägit, att göra mig bekant med alla en landthushållares kunskaper och göromål, och jag var ganska rörd öfver Guds godhet, som hade fört mig till denna ädle man.

Hans förtroende till mig växte allt mer, ju längre jag var hos honom; han gaf mig uppsigt öfver sitt folk, jag måste föra hans räkenskaper, skrifva flera af hans bref, och ganska ofta besörja hans penningsangelägenheter i staden.

Derigenom bekom jag ett så stort anseende, att nästan alla menniskor kring hela orten, hvilka hade något att söka hos

Herr

Herr *von Tell*, vände sig till mig. Men barn! ingenting är svårare för människan att rätt bära, än goda dagar. Den eljest så tienstaktiga, blygsamma *Henrik*, blef — då han hette Herr Sekreter *Gottschalk* — högmodig. Jag erinrar mig, ty värr! att jag illa emottog mången fattig, som bad om mitt förord, och att jag var så mycket välvilligare emot folk, som hade mig på sina kalas, och smickrade mitt högmod, om jag till och med visste att deras ansöknin- gar ofta voro obilliga och orättvisa. Gud, Honom hade jag, så till sägandes, öfver- gifvit, ty jag tänkte föga, eller alldeles ic- ke mera på Honom; förgat, det jag hade att tacka Hans faderliga skickelse för hela min lycka, och tillskref den min egen klok- het. Korteligen, jag var på vägen, att blif- va en elak människa.

Men Gud visste nog att tukta mig. Då jag en gång hade låtit en fattig bonde, under sträng köld, vänta på mig en tim- me, emedan jag först ville sörpla mitt kaf- fe: steg min husbonde i kammaren med en häftighet, sådan som jag än aldrig sett hos honom, och hvaröfver jag mycket för- skräcktes.

Hvad skall det betyda? *Gottschalk!* sa- de han: der får jag ifrån en köpman i N. en vaxel som jag skall hafva skrifvit, och hvilken nu tillbakafordrar de hundra caroli- ner, som jag skall hafva erhållit derpå: e-
me-

medan köpmannen på hvilken den var ställd, hade tillbakaskickat den, utan att betala den.

— Det är ju en alltför obehaglig händelse, sade jag.

Ja i sanning en obehaglig händelse, fortfor han, och se nu bara, är det icke min styl? Hvem har då skrivit det? Icke jag —

Nädig Herre! jag vill dock icke hoppas — sade jag; men han vände sig om och gick bort, utan att höra mig.

Der stod jag nu, som en fattig syndare, och visste icke hvad jag skulle företa. Vexeln var verkligen så skriven, som min Herre plägade skriva, den var icke af honom; huru kunde han då annat tro, än att jag hade förfärdigat den, då jag hade gifvit mig mycken möda, (emedan jag ofta nödgades skriva i hans namn) att efterapa hans styl. Tröstlös kastade jag mig på en stol och suckade: *Gud Du känner min orskuld!*

Men nu föll det mig in, att jag på lång tid icke tänkt på Gud. Jag otacksamme! sade jag — så mycket godt har Gud sedan min härvaro dagligen visat mig, och jag — förgat Honom. Nu först erinrar jag mig Honom, då jag mera ej har någon, till hvilken jag kan hålla mig. Denna tanke plägade mig ännu mer. Efter en förskräcklig natt, under hvilken jag ej kunde sofva

en blund, skref jag till min husbonde och bad honom, att på det nogaste undersöka saken, på det min oskuld måtte komma i dagen, och den skurken upptäckas, som hade skrifvit vexeln.

På eftermiddagen kom han sjelf till mig, och sade med bitter min: ser Ni att jag undersökt saken? här är brefvet hvarpå köpmannen betalt vexeln: har Ni icke skrifvit det?

Vid Gud! sade jag, jag har ej skrifvit det.

Det är lätt sagt, fick jag till svar, men icke bevist. Det gör mig ondt, att en ung man, som lät hoppas så mycket om sig, råkar på sådana afvägar.

Jag bedyrade högeligen, att jag hvarken hade skrifvit bref eller vexlar, och bragte honom ändteligen derhän att han sade: så mycket bättre för Er om Ni är oskyldig.

Men jag hade likväl förlorat hans förtroende, hvilket jag ganska tydligt märkte af den kallsinnighet, hvarmed han bemötte mig, och kunde aftaga deraf, att han afhände mig nästan all min befattning. Detta sårade mig så ömt, att jag icke längre kunde uthärda det, utan bad honom lemna mig mitt afsked, hvilket jag ock genast erhö.

Nittonde Afdelningen.

H. O berätta oss dock vidare, huru det gick dig, kära morfar! sen du var borta ifrån adelsmannen.

G. Förän jag bortgick, ville jag först besöka mina gamla bekanta, taga afsked af dem och tillika äfven beklaga min olycka för dem. Men hos dessa var föga tröst att hämta. En lät säga mig, han var icke hemma, en annan tog, då han långt ifrån såg mig, sin käpp och gick ut, en tredje var alldeles kall emot mig. Det smärtade mig så djupt, att jag icke kunde afhålla mig ifrån tårar.

Jag vandrade bort, och satte mig, då jag hade förlorat min Herres slott ur ögnasikte, under ett träd. Der träffade mig min Herres gamla kusk och frågade mig, huru jag kommit dit?

Då berättade jag honom, huru det hade gått mig, och han var den enda menniska, som hade medlidande med mig.

Det nedriga streket, sade han, kan Ni ej hafva gjort, dertill känner jag Er för väl — sedan Ni varit i vårt hus, har jag alldrig sett, att Ni skulle gjort någon meniska orätt. På slutet, satte Ni näsan, en smula för högt i vädret, det är sant —

Jag tryckte honom hjerteligen handen, och sade honom, huru innerligen jag gladdede

de mig, att dock ännu en människa fanns, som höll mig för oskyldig.

Och om också denna ej vore sade han, så är dock der en (i det han pekade åt himmelen) som vet allt. Till honom bör Ni hålla Er, han skall visst icke öfvergifva Er. Jag har i min lefnad, kära Herre! också nödgats uthärda många vedervärdigheter, och tåla ganska mycken orätt. Det har varit mig ganska godt. Ty genom nöden blef jag drifven till Gud, sökte hjälp hos Honom, fann den och blef på sådant sätt bekant med Honom. Hade all ting alltid gått mig efter önskan, så skulle jag förgätit Gud, och visst icke blifvit så god som jag nu är. Gör Ni äfven så, Herr *Gottschalk*: då skall Ni säkert dra vinning af detta trångmål, och slutligen tacka Gud derföre — att Han tillsändt Er det.

Med dessa ord lemnade han mig. Jag öfverlade nu noga om mitt tillstånd, och insåg att kusken hade rätt. Jag har, tänkte jag hos mig sjelf, i sanning förlorat mycket, min försörjning, min gynnare, mina vänner, mitt goda namn — allt har jag förlorat; men Dig, min Gud och Far, ifrån hvilken jag hade aflägsnat mig, har jag återfunnit. Har jag icke vunnit mera, än jag har förlorat. Du skall bli min försörjare, min gynnare, min vän, och hos Dig, Du som vet allt, har jag ännu mitt goda namn kvar.

Så

Så kände jag mig då åter stark, och fortsatte min väg — till hvem? kan Ni lätt gissa.

St. Säkert till Herr *Federveiss*.

G. Ja, till honom gick jag. Han mottog mig som en far, tröstade mig, och då vi öfverlade, hvart jag nu skulle vända mig, visade han mig ett bref, som han hade erhållit ifrån mitt fädernesland, deri honom blef berättadt, att jag ännu hade en farbror i Barcellona. Till denne beslöt jag att resa, och Herr *Federveiss* gaf sitt samtycke dertill.

Jag reste således åstad, med ett skepp ifrån Hamburg, hvilket for till Barcellona. Resan gick med hastighet, och snart förlorade jag mitt tyska fädernesland och med detsamma hela fasta landet ur ögnasikte, och befann mig på öppna sjön, der jag ej blef annat varse, än öfver mig himmelen och omkring mig hafvet. Då jag befann mig ibland idel främmande folk, och betänkte öfver hvilka afgrunder jag sväf-vade, ifrån hvilka jag blott var skild genom skeppsbottnet; så kan jag ej neka, att jag blef mycket betagen af räddhoga: men då jag tänkte på Gud, då jag föreställte mig, att himlens och jordens Herre var med mig, Han som styrer stormen och hafs-vågorna, att Han kände mig, att Han bar omsorg om mig: då blef hjertat för mig åter lätt.

Så

Så flöto vi fram, utan att något vidrigt hade händt oss; men knappt voro vi komna inom medelländska hafvet: så upptäckte vi på långt afstånd ett skepp som seglade på oss. En sjöröfvare! skrek kapten, gripen Er an barn! att vi må komma undan honom! Vi gjorde vårt bästa, men det var allt förgäfves. Han hann opp oss, och då vi voro för svaga att göra honom motstånd: nödgades vi öfverlemna oss åt honom.

Alla mina sällskapsbröder stodo der, bleka som lik, då de sågo ett skepp fullt af vilda menniskor med dragna sablar och förfärligt rytande, nalkas vårt skepp: äfven för mig darrade lederna. Men så snart jag tänkte: Gud är hos dig — dessa vilda menniskor stå under honom, de få icke tillfoga dig mera ondt, än Han tillåter dem: så blef mitt hjerta likväl lugnt. Jag vill, kära barn! icke uppehålla Er med en vidlöftig berättelse om alla misshandlingar, som jag nödgades utstå. Jag skulle derigenom blott bedröfva Er. Nog, sedan man hade beröfvat mig mina kläder, lintyg och mina penningar: blef jag släpad till Algier, och fick mitt nattqvarter i ett mörkt fängelse på rutton halm.

I denna förskräckliga belägenhet började jag att bedja. Men i föregående bör jag säga Er, hvad det vill säga *bedja*. Bedja vill säga: vända sina tankar ifrån verlden,

den, stiga med dem till Gud, och föredraga för Honom hvad hjertat känner. Den som rätt kan bedja, är så tillsägandes allsmäktig; ingen nöd, ingen fara, kan göra honom modfäld, han kan åtaga sig de svåraste göromål, och utföra mycket, som synes andra, som ej kunna bedja omöjligt. Den tron, att Gud är hos honom och bär omsorg om honom, ger hans hjerta frimodighet, och förlitan till hans bistånd gör honom stark.

Jag bad således i mitt mörka fängelse ungefär på följande sätt: ”Af hela världen är jag öfvergifven; men Gud! Du är hos mig; Du har fört mig hit; Du vill mig väl; till mitt bästa har Du bragt mig hit. Utom Din vilja kan ingenting hända mig, och hvad Du tillskickar mig, det skall vara mig godt. Jag skall alltid göra rätt: så skall Du ej öfvergifva mig.”

Ju lifligare jag tänkte allt detta, desto mera förlorade sig min bedröfvelse och min ängslan, jag blef lugn och till slut kände jag verkligen glädje under hvilken mina ögon tillslötos och en söt sömn infann sig.

Så snart jag åter öppnade mina ögon, voro mina tankar på Gud. En svår dag, tänkte jag, väntar på mig; men Du har gifvit mig den, min Gud, som Din gåfva vill jag emottaga alla misshandlingar, som i dag träffa mig.

Under det jag tänkte detta öppnades dörren, och en förfärlig röst röt inåt fängelset och ropade oss ut.

Vi kröpo ut, erhöillo hård skorpa och vatten till frukost, blefvo sedan förda på torget och utbudna till salu. Alla mina kamrater darrade för det hårda öde, som förestod dem; men jag var helt lugn och tänkte: du är i Guds hand; Han skall föra dig i det hus som är tjenligast för dig.

Som jag var ung, stark och välbildad; så fordrade slafhandlaren för mig så mycket, att åtskilliga som ville köpa mig, derigenom blefvo afskräckta:

Ändteligen kom en man, som köpte mig; och öfverlemnade mig till uppsyningsmannen öfver sina slafvar. Denne förde mig till en stor stenhöp, som jag skulle föra till ett ställe der en byggnad blef uppförd. Jag grep mig an af alla mina krafter, för att flytta stenarne, och när det blef mig tungt: tänkte jag, Gud har anvist dig detta arbete, och då gjorde jag det med förnöjelse.

Några dagar måste jag tillbringa med detta svåra arbete. Då jag nu ej var van vid så ganska svårt arbete, och dervid tick en högst dålig kost, så försporde jag ett betydligt aftagande af mina krafter, och förmodade, att jag snart skulle sluta min lefnad:

H

Men

Men jag sörjde icke deröfver. Då jag en gång nedföll helt magtlös på mitt liggställe, så bad jag: Min Fader! som det tyckes, så skall jag sluta mitt lif under den börda, som Du mig pålagt — Du, Fader, har ju gifvit mig lifvet, Du har således också rätt, att återtaga det från mig — ske Din vilja!

Tjugonde Afdelningen.

Fulla af längtan väntade barnen nästa lästimme för att erfara, huru det vidare hade gått Herr *Gottschalk* i hans slafveri.

Jag var således redo, fortfor han, att sluta mitt lif; men min himmelske Far ville ännu längre skänka mig det. Då jag nästa dag med darrande händer tog min kärra, kom min Herre gående, och lät genom sin tolk fråga mig, om jag icke hade lärt något?

Jag svarade: att jag förstod trädgårdsskötseln rätt väl, och om han ville anförtro mig sin trädgård, så skulle jag visst så uppbruka den, att han skulle fagna sig deråt.

Derpå lät han hämta en stor påse, som förmodeligen var funnen i ett Europeiskt skepp, öppnade den, viste mig en mängd paketter med hvarjehanda slags trädgårds-

gårdsfrö, och frågade om jag kände dem och förstod deras plantering? Då jag bejakade detta: så blef han vänlig, tog mig med sig i sin trädgård, och viste mig den plats, som jag skulle uppodla.

Kört derpå blef mig tillskickad en kruka fylld med risgryn och nötkött. Hvilken glädje — hvilken vederqvickelse för mig! jag mottog det, som skänkt af Gud, och medan jag njöt det, blickade jag mot himmelen och tänkte: Du vill uppehålla mig ännu längre, min Far — derföre skickar Du till mig denna vederqvickelse!

Jag öfverlade äfven, hvad jag borde göra i min närvarande belägenhet, om jag ville vara en god människa, och beslöt hos mig, att trogit och redligen förrätta alla mina arbeten, och bemöda mig att förvärfva mig min Herres ynnest.

Detta gjorde jag också. Jag tog ifrigt i med mitt trädgårdsarbete, afdelte den mig anvista platsen ordentligt i sängar, besådde dem, och hade innan kört förnöjelsen att se, att de flesta fröslagen gingo opp.

Så snart trädgårdskrassen kunde afskäras, uppfyllde jag en liten korg dermed, gaf den åt den tioåriga *Ismael*, min Herres son, för att bringa den till sin far.

Denne lät fråga mig, hvad han skulle göra dermed? Jag bad honom, att tillåta mig, att tillreda den — han förtärde den och fann den ganska smaklig. Härigenom

och genom de andra grönsaker, som jag tid efter annan lemnade till hans bord, vann jag hela hans ynnest. Han lät gifva mig bättre kost, än åt de andra slafvarna, gaf mig mera frihet, och aflägsnade den uppsyningsmannen jag hittills hade haft, hvilken var en ganska hård och oblid menniska.

Nu lefde jag så lyckligt, som det nästan är möjligt i slafveri; men så nära hade jag låtit förleda mig till en gerning, som skulle förstört all min lycka.

Då jag en gång gick öfver gatan, för att bestyra om ett min Herres ärende, mötte mig en af mina fordna skeppskamrater, och frågade: har du lust att blifva fri?

Gerna det, svarade jag: men huru skall det låta göra sig?

Han sade mig derpå, att i hamnen befann sig en båt, som var bevakad endast af tvenne morer, hvilka man lätt kunde kasta i vattnet; de voro sex som hade förordat sig om att bemäktiga sig denna båt, och rymma undan med densamma; om jag ville förbinda mig med dem, så ville de taga mig med sig. Lifsmedel och vapen hade de redan tillhopabragt för sin resa. Han förstod att så lifligt föreställa mig slaveriets elende, och glädjen vid återkomsten till fäderneslandet, att jag verkligen fick lust, att delta i deras förbindelse, och lofvade, att nästa morgon lemna honom svar.

Då

Då jag om aftonen kom på mitt hviloställe, kunde jag ej sofva någon blund, så orolig var jag. Hade jag bedt Gud, tackat Honom för det goda som Han hitintill gjort mig, och lofvat Honom, att alltid vilja göra rätt, och aldrig företaga något som orätt vore: så skulle jag snart hafva insett, att det varit otacksamhet, om jag i hemlighet ville öfvergifva min Herre, som hade gjort mig så mycket godt, och genom ett par oskyldiga människors död köpa mig min frihet, samt att jag ej borde räkna på Guds bistånd, när jag sökte att hjälpa mig med otillåtliga medel. Men min själ var så orolig, att den icke kunde bedja. Jag fattade tvärtom beslutet att rymma, företog om morgonen, under en ogrundad förevändning en gång ut i staden, för att uppsöka min fordnas skeppskamrat, och meddela honom mitt beslut.

Men Gud är en god Far, och varnar människorna, när de företaga sig att göra något ondt. Om ändå människorna endast alltid ville ge akt på Hans faderliga varningar!

Hören barn! huru jag blef varnad af Gud; icke genom en röst ifrån himmelen, men likväl så tydligt, att jag ej kunde misskänna min himmelska faders röst.

Då jag gick öfver gatan, kom en ungman emot mig, hvars ansigte var mig ganska bekant. Jag såg noga på honom och
kän-

kände igen honom. Är Ni icke frågte jag honom, Herr *Irland*.

I. Väl det; men huru känner du mig?

G. Allt ifrån Herr *Federveiss's* uppfostringsanstalt.

I. Ifrån den? ach — min Gud! är du icke *Henrik Gottschalk*?

G. Ja visst — och har fordom också bott tillsammans med Er, men är nu slaf i Algier.

Han föll mig om halsen och gret, frågade hvar jag bodde, och försäkrade, det han ej förr ville ge sig tillfreds innan han hade förskaffat mig friheten; han vore Sekreter hos Danska Konsuln, och genom denna skulle jag kunna så ofta jag ville, få bref till mitt fädernesland.

Förstår Ni nu, kära barn, hvad det vill säga Gud varnar oss? Han låter oss på hvarjehanda sätt förstå, att det är orätt, som vi vilja göra. Var det då icke äfven så godt, som om Gud hade låtit säga mig: *Henrik Gottschalk!* sök icke din frihet på ett otillåtligt sätt, genom otro emot din Herre, och genom oskyldiga människors mördande; du skall snart erhålla din frihet genom lofliga medel. Jag förstod den gudomliga varningen, föresatte mig samma ögonblick, att jag ej skulle rymma undan, och sökte nu opp min skeppskamrat, för att också varna honom.

Jag

Jag fann honom och bemödade mig att öfvertala honom att afstå med sin föresats att rymma, lofvade honom äfven, att, så snart jag sjelf vore fri, skulle jag sörja derföre, att han och alla hans kamrater skulle erhålla friheten.

Denna menniska blef nu äfven varnad af Gud; men han följde varningen icke, utan förblef vid sitt beslut att rymma bort.

Följande dagen hörde jag, att några slafvar, hade velat rymma; men åter blifvit fasttagna.

De blefvo alla så förskräckligen piskade, att min, af Gud, genom mig, varnade skeppskamrat, uppgaf lifvet under slagen.

Barn! gifven väl akt härpå! man skall ofta vilja inråda Er att göra orätt; men Gud skall varna Er, än igenom ert eget hjerta, än genom andra menniskor, än på något annat sätt. Tagen Er väl tillvara, att I ej ären ohörsamma emot den gode Fadrens varningar!

Tjugondeförsta Afdelningen.

Efter några dagar besökte min vän *Irland* min Herre, underrättade sig huru nöjd han var med mig, och då han gaf mig ett godt loford, så bad *Irland* honom ibland gifva mig

mig tillstånd att komma till sig för att äta med honom.

Han gaf mig detta tillstånd genast. Nu var min belägenhet åter märkligen förbättrad. En gång hvar vecka kunde jag förfriska mig med en god måltid och ett glas vin; men det som var mig ännu vida viktigare, jag kunde och njuta en väns umgänge, med hvilken jag samtalade om fordnatider, och om frihetens sällhet, på hvilken jag hoppades. Jag gick då alltid gladare till mitt arbete, och gjorde det mig till en ovillkorlig föresats att på bästa sätt fördrätta hvar och ett uppdragit arbete. Derigenom förvärfvade jag mig alltid mera min husbondes kärlek och förtroende, och han tillät mig så många friheter, att jag knappt mera märkte att jag var hans slaf.

Emedlertid skref jag till Herr *Federveiss*, gjorde honom en beskrifning om min belägenhet, och bad honom: om det var möjligt, så bestyra, att jag blefve friköpt.

Det förflöt väl ett halft år förr än jag erhöll svar. Under denna tid fortfor jag, att trogit och redligt tjena min Herre, och sätta min tillit till Gud. Så ofta jag lade mig till hvila, så ofta jag uppstod från min säng, voro mina tankar hos Honom, och jag samtalade med Honom genom bönen. O! min Far! sade jag ofta, huru gläder jag mig, att jag har lärt känna Dig, och vet, att du är hos mig. Nu gör jag mitt arbe-

te med nöje, och lider villigt obehagligheterna af mitt läge: emedan jag tror, att Du ålagt mig detta arbete, att Du försatt mig i detta läge. Vill Du återföra mig till mitt fädernesland, så är det Dig så lätt — — så har Du tusen medel till min befrielse.

Jag vill då emottaga min frihet med tacksamhet, som en skänk af Din hand; men ser Du, att det är bättre för mig att förblifva slaf, så vill jag också, ända till mina dagars slut, trogit uthärda i detta träldomsstånd, och trösta mig med den tro, att jag ständigt vandrar under min Faders ögon.

Då jag nu en gång, höljd af svett, omgrof ett stycke land, såg jag min vän *Irland* komma genom trädgården. Han gick hastigare och var vänligare, än vanligt. Du är fri, sade han, i det han föll mig om halsen, du är fri, min goda *Gottschalk!* Jag kommer just ifrån din Herre af hvilken jag friköpt dig.

Och hvem, frågade jag, är den människovän, som förbarmat sig öfver mig och köpt mig fri?

Det skall du, fick jag till svar, erfara, när du återkommer till ditt fädernesland. Jag kan icke rätt beskrifva för Er, kära barn! huru jag blef till mods vid denna underrättelse. Så innerligt fröjdade jag mig icke, som Ni väl lärer tro; snarare kände jag mig rörd af sorg, då jag betänkte, att jag nu skulle öfvergifva min husbon-

bonde, till hvilken jag fattat kärlek, som till min egen far. Tårarne stego mig i ögonen, då jag tog afsked af honom, och icke heller blefvo hans dervid torra. Hans tioåriga son *Ismael*, åt hvilken jag ibland gjort drakar, lådor af papp och dylikt, och hvilken derföre fattat till mig en utmärkt kärlek, omfattade mina knän, gret, och bad, att jag ej skulle öfvergifva honom.

Fadren tryckte mig handen och sade: *Gottschalk!* jag släpper dig ogera ifrån mig. En sådan trogen tjenare, som du var, får jag aldrig åter. Men du har ditt fädernesland — ifrån detta vill jag ej hålla dig skiljd. Lef lycklig! Tag denna kopp, ur hvilken jag hitintill druckit mitt kaffe, tag den till en åminnelse af mig. Erinra dig dervid mig, och förgät icke, att *Obeidah* i Algier är din vän.

Nu lefde jag ännu några dagar i Algier i frihet, hos min vän, och nyttjade dem dertill, att jag besökte slafvarna, och förmanade dem, att de skulle tjena sina Herrar med trohet, uthärda alla besvärligheter med tålmod, trågit bedja och sätta sitt förtroende till Gud, som hade försatt dem i denna bedröfliga belägenhet, för att uppföstra dem till det goda, och göra dem bekanta med sig, och hvilken äfven säkerligen skulle åter förhjelpa dem till frihet, så snart Han visste att den vore dem gagnelig.

Ty värr fann jag de flesta obenägna att höra mig. De hade så litet tänkt på Gud, och kunde så litet begripa, att den gode Fadren äfven genom bojor och slafveri söker att dra människorna till sig, att de med övilja viste mig ifrån sig.

Men några gäfvo akt på hvad jag sade, tackade mig för den tröst, som jag hade meddelt dem, och lofvade vilja följa mina förmaningar.

Vid min afresa erhöll jag ännu en mängd bref af de olyckliga, att framskaffa till deras fädernesland.

Dagen till min afresainträffade nu. Jag blef försedd med de nödiga klädespersedlar och lifsmedel, som min okände välgörare hade låtit beställa för mig. Min vän *Irland* ledsagade mig ända ombord på ett Danskt skepp, på hvilket jag uppsteg sedan jag under tusende tårar hade hjerteligen tackat honom, för den kärlek, som han beviste mig under mitt träldomsstånd.

Så nära hade jag förgätit att säga Er, att jag vid afresan också medtog slafkläderna, som jag ditintill hade burit, och dem jag ännu alltid förvarar till äminnelse.

Barnen betygade en längtan att se dem, och Herr *Gottschalk* hämtade dem fram.

Ack! du stackars morfar! sade *Julie*, dessa trasor har du burit?

Ja,

Ja, fortfar morfadren, dessa trasor har jag burit, och gläder mig att jag burit dem: emedan jag i dem har blifvit en god menniska. Hvarje nyårsdag, hvar och en min födelsedag, tar jag fram dem, och tackar min himmelska Fader därför, att *Han genom motgångar uppfostat mig till det goda.*

Tjugondeandra Afdelningen.

Då skeppet lossade från stranden, så fortfor Herr *Gottschalk*, steg jag på däcket, riktade mina blickar mot Algier, och betraktade det så länge tills mörkret inföll.

Algier! Algier! tänkte jag hos mig sjelf, du skall vara mig oförgätligt. Mina lemmar darrade, då jag första gången såg dig, och hade det varit mig möjligt att bortfly, så hade jag visst gjort det. Men Gud hade gjort mig flykten omöjlig, och jag blef af råa människor dit släpad och gjord till slaf. Men huru välgörande var icke detta hårda öde för mig! Här lärde jag rätt känna Gud, på hvilken jag förr tänkte endast flygtigt, sällan alfvarligt. Här har jag härdat min kropp, som nu är stark nog, att utstå alla besvärligheter, som än i detta lifvet förestå mig. Här har jag lärt att tåligt uthärda de största svårigheter, och

och utan knöt verkställa också de hårdaste befallningar af mina förmän. Algier! du var den högskola, i hvilken min Gud förde mig, för att här bilda mig till en god, verksam menniska.

Förgäten icke, goda barn! hvad den gamle *Gottschalk* nu sagt Er. Att Ni skulle bli förda till Algier, är icke sannolikt; men ganska hårda öden torde träffa Er alla; Ni torde ibland komma i belägenheter, det det tyckes som Ni vore öfvergifna af hela världen. Tänken då på den gamle *Gottschalk*, knöten icke, blifven icke modfällda! Betänken, att ert hårda öde är en skickelse af Gud, hvarigenom Han vill göra Er bekanta med sig, och ledå Er till det goda. Hållen Er till Honom, i bönen! gören också i motgången alltid det som är rätt! och låten aldrig fruktan, ängslan, eller smärtan förleda Er till en handling, som Ni håller för otillbörlig. Då skolen I säkerligen erfarå, att ert hårda öde, var för Er äfvenså välgörande, som för den gamle *Gottschalk* hans slafveri i Algier.

Då jag lade mig till hvila, tänkte jag åter på Gud, och fattade den föresats, att ej i all min lifstid förgäta det goda som Han bevisat mig, utan att jag alltid ville vara tacksam emot Honom. Men huru tackar man väl Gud? Hvad menar du väl *Stefan*? Huru betygar du då tacksamhet emot din far?

St. När jag är flitig och uppför mig väl.

G. Är då det tacksamhet emot din far?

St. Ja! derföre har han satt mig i detta hus, att jag skulle vara flitig och vänja mig vid ett godt uppförande.

G. Således tackar du din far, när du gör hans vilja. Så är det ock med vår tacksamhet emot vår osynliga far: vi kunna ej bättre bevisa den, än derigenom att vi göra Hans vilja.

∫. Men hvem säger oss då att vi skola göra Guds vilja?

G. Det vet *Stefan* väl. Hvem säger dig då att det är din fars vilja, att du skall vara flitig, och uppföra dig väl?

St. Det inser jag sjelf; ty då min far derföre skaffat mig hit, att jag skall lära mig något: så måste han ju också vilja, att jag skall vara flitig och vänja mig till ett godt uppförande.

G. Just på samma sätt erfara vi också Guds vilja. Gifven nu noga akt, kära barn, så skolen I snart begripa huru detta är möjligt. Har du väl, *Stefan*, alltid lust att vara flitig?

St. Icke alltid. Ofta har jag större lust att leka.

G. Man har sagt mig, att du en gång inlåtit dig i träta med ett par gatstrykare och anfallit dem med skymford: hvarföre gjorde du då det?

St.

St. De anföllo mig först på sådant sätt.

G. Gör du då din faders vilja, när du leker på den timma du bör vara flitig, eller när du träter med andra och är ovetig emot dem?

St. Ack nej! det vill min far visst icke.

G. Se, kära barn! så är det ock i anseende till den gudomliga viljan. När vi utan öfverläggning göra det, hvartill vi ha lust, och underlåta det, hvori vi ej finne något nöje; när vi utan öfverläggning eftergöra det, hvad vi se eller höra af andra; så göra vi icke Guds vilja. Men när vi vid alla våra handlingar öfverlägga, hvad Gud vill, hvad vi böre göra: då inse vi det visst.

Det behagade icke Gud att tala med oss, och hvart ögonblick ropa till oss: detta skall du göra, det der skall du underlåta; men han gaf oss förnuftet, som skulle göra Hans vilja oss bekant. *När vi nu använda detta, och tänka öfver alla våra handlingar: så inse vi säkert Hans vilja.*

Skulle Ni ännu icke rätt ha förstått mig: så vill jag framdeles, genom flere slags exempel göra det för Er tydligare.

Tjugondetredje Afdelningen.

Följande morgon såg jag solen uppgå, det syntes, som den skulle framgått ur hafvet. Den synen var präktig; jag sammanknöt mina händer med vördnad, och tänkte dervid, som Ni väl kan förmoda, på den visa och goda Skaparen, som gjort solen, och genom densamma verkar så omätligen mycket godt på jorden och i alla planeterna; som röra sig omkring solen. Sjön låg för mig, som en stor klar spegel: här och der sprungo fiskar opp ur vattnet; liksom de velat helsa på den uppgående solen; i luften sväfvade en mängd sjöföglar, och här och der såg jag skepp simma, genom hvilka Europeerna underhöllo förbindelser med aflägsna verldsdelar. Denna sköna utsigt gjorde mig obeskrifligt mycken förnöjelse; och jag tänkte vid mig sjelf: denna förnöjelse nödgades du umbära, om Gud ej hade gifvit dig ögon; du skulle då stå der om ljusa dagen omgifven af idel natt. I det samma såg jag på mina händer; huru konstigt de voro byggda; tänkte vidare, på den visa inrättningen af min kropp, och hvad för en oskattbar skänk af Gud den var. Om du nu öck inser *Henrik!* att din kropp är en oskattbar skänk af Gud: kommer det dig då i sinnet, hvad du bör göra med densamma?

H: Jag bör värdera den.

G. Ja

G. Ja väl, bör du värdera den. Om jag skänkte dig en gång ett skönt ur, och du skulle vårdslöst kasta det omkring, att det blefve sönderslagit och odugligt: så kunde du visst icke säga, att du dermed hade uppfyllt din morfars vilja. Till att vräka omkring hade ju ett bly-ur, sådant som barnen pläga köpa sig på årsmarknaderna för några skillingar, varit godt nog. Hvad annat skulle jag väl vilja, att du skulle göra med uret?

H. Hålla det i förvar.

G. Då skulle du väl göra bäst, om du läste det in i ditt skåp. Tror du väl, att jag till den ändan gifve dig ett ur, att du skulle läsa in det?

H. Om du bara gaf mig ett, nog visste jag hvad jag dermed skulle göra. Jag skulle låta visa mig af Herr *Tillbe*, huru man borde dra opp det, sedan skulle jag dageligen dra opp det, på det att det alltid skulle visa mig hvilken tid det vore; gjorde jag då din vilja?

G. Alldeles. Så göra vi ock, i anseende till vår kropp, Guds vilja, när vi vårda den, bevara den för skador, och sätta den i stånd, att förrätta de, göromål, för hvilka skaparen bestämde den.

Jag föresatte mig således också nu, att på detta sätt, min lifstid igenom, betyga Gud min tacksamhet, för den sköna skänken Han gjort mig af min kropp. Jag kände

de hunger, och ansåg detta som en erinran af Gud, att gifva min kropp sin nödiga näring.

Då nu min vän *Irland*, vid min afresa hade begåfvat mig med några kakor scho- kolad och skörpa; så tillredde jag deraf min frukost. Njutningen deraf vederqvickte mig utomördentligen. Huru väl, tänkte jag, har dock människornas Far sört för människokroppens uppehälle. Så ofta den behöfver föda, känner den hunger och törst, och drifver derigenom människan att förskaffa sig den. Hade Gud ej gjort denna visa inrättning, att människorna genom hunger och törst vore tvungna att söka näring: så skulle säkert många tröga människor förgäta sin kropp och låta den omkomma. Och njutningen af näringsmedlen är så angenäm — åter en uppmuntran mer för människan att föda sin kropp. Vore njutningen af lifsmedlen så mödosam som väfnaden af ett stycke linne, eller omgräfningen af ett land i en trädgård; så skulle åter många senfärdiga människor sky denna möda, och vårdslösa sin kropp.

Men nu åter, då njutningen af lifsmedlen är så angenäm: blifva människorna derigenom ganska ofta förledda, att genom njutningen förstöra sin kropp. Många njuta för mycket — de äro omåttliga och förderfva derigenom sin kropp. Ni har utan tvifvel hört af många sjukdomar, af hvilka fle-

flera människor plågas, t. ex. gikt, tvinsjuka, vattensot, och dylikt. Ack! dessa äro ganska ofta följer af omåttlighet. Gud har bestämt människokroppen icke till sjuklighet, utan till helse: men när människorna, utan eftertänka, njuta omåttligt: så förstöra de sjelfva sin helse.

Andra förstöra den derigenom, att de njuta allt, som smakar dem väl, utan att öfverlägga om det ock är tjenligt för kroppen. Sockerbakelse t. ex. smakar godt; om Ni nu derigenom låter förleda Er, att njuta mycket deraf: så skall Ni snart deraf få magref och andra plågsamma anstötter.

Öfverhufvud, mina vänner! får Ni visst icke med er kropp göra allt, som förorsakar den angenäma känslor, utan alltid endast det, hvarom I veten att det är den nyttigt. I min ungdom var jag bekant med en gosse som kände ett kliande på sin fot. Han klådde den, och då detta klående förorsakade honom angenäma känslor, så fortfor han dermed så länge, tills foten inflammerades. Hade han icke i god tid kommit i en skicklig läkares händer: så hade han nödgats låta taga benet af sig. Jag lärde känna en man hvars öron voro så förderfvade, att han hörde högst illa. Huru har Ni, frågade jag, ådragit Er detta onda? Min ungdoms obetänksamhet, svarade han, har gjort mina öron nästan obrukbara. Då jag var gosse kände jag en gång en kitt-

ling, när jag rensade mina öron med en öreslef. Derföre gjorde jag det ganska ofta, och ju oftare jag gjorde det, desto starkare blef retelsen, derigenom blefvo öronen skadade, de började att bulna, och följdén deraf är, att jag nu hör ganska illa, och är blott en half menniska, emedan jag ganska litet kan deltaga i mennisko-umgänget.

Tjugondefjerde Afdelningen.

Vid början af följande lärtimma, ställde Herr *Gottschalk* sitt tal förnämligast till *Henrik*, och sade: du skulle således önska, som det tyckes, att af mig erhålla ett ur. Lätt oss antaga, det vore så inrättadt, att det blott skulle utvisa timmarne, men kunde genom skötsel bringas så långt att det först visade minuterna, sedan dagarna i månaden och till slut äfven tillkännagaf tiden genom slag af en liten klocka; hvad borde du då göra med uret, om du ville bevisa mig din tacksamhet för detsamma?

H. Är det då möjligt att man genom god skötsel kan bringa ett ur så långt?

G. Det vill jag nu just icke säga. Men antagom att det vore möjligt, hvad borde du då väl göra?

H. Då borde jag sköta det ganska väl,

väl, på det att det alltid blefve fullkomligare.

G. Detta vore i sanning din skyldighet. Med ett ur kan detta nu väl just icke bli möjligt. Om mästaren en gång har inrättat det så, att det blott utvisar timmarne, så skall det, äfven med den bästa skötsel, aldrig komma så långt, att det också utvisar minuterna och dagarne i månaden, eller att det ända till och med förvandlades till ett slagur. Men helt annorlunda är det med människokroppen. Den är så förträffeligen inrättad, att man genom förnuftig behandling kan bringa den otroligen långt och förskaffa den alltid mera fullkomlighet. Huru mycket har icke redan hvar och en af Er, i anseende till sin kropp, vunnit! I första månaderna af dess lif förmådde den ännu icke röra sig ifrån ett ställe till ett annat. Man måste framsläpa den som en planta som står i en blomsterkruka. Då den fick mera krafter, började den krypa, sedermera rätte den sig opp och lärde sig att gå. Vidare fram, lärde den sig till och med löpa och springa. Förmodligen hafven I under de sista åren lärt er att förrätta ännu mer med era kroppar.

J. O ja, jag kan skrifva, sticka, sy.

H. Jag kan spela på klaver.

St. Vi kunna också fläta korgar, och simma.

G. Der

G. Der ser Ni således, att kroppen, om man vet att behandla den väl, alltid kan göras fullkomligare. Hvad böre vi således väl göra med kroppen, om vi för dess ägande skola betyga vår tacksamhet emot Gud? Hvad menar du *Henrik*?

H. Vi böre alltid söka göra den fullkomligare.

G. Det böra vi. Derigenom bevisa vi bäst, att vi värdera denna förträffliga skänk af Gud. Öfverhufvud veta vi, att vi genom ingenting bättre betyga vår tacksamhet emot Gud, än derigenom att vi göra Hans vilja; men när vi åstunda att göra Guds vilja; så ha vi dertill alltid behof af kroppen: om nu denna är svag och oskicklig, så skola vi i ganska många fall icke kunna göra det, som vi hafva erkänt vara Guds vilja.

Om Ni nu önskar veta, hvilka fullkomligheter Ni, enligt Guds vilja, bör gifva er kropp, hvad åligger Er då att göra?

∫. Tänka efter.

G. Ganska rätt. Ni behöfver hvarken af gamla *Gottschalk*, eller af någon annan låta säga Er allt, hvad Ni har att göra med er kropp; ty dessa äro icke alltid hos Er, Ni har sjelfva förnuft — bruken blott det, och det skall alltid säga Er hvad Ni har att göra.

Emedlertid vill jag ändå gifva Er en li-

liten anledning, huru man kan tänka öfver kroppen och dess bestämmelse.

Fisken är bestämd att lefva i vattnet, och människan?

St. På jorden.

G. Rätt så. Men emedan hon har fötter, med hvilka hon kan röra sig: så är hon väl ej dertill bestämd, att som en osträ alltid förblifva på ett ställe. Utan hon bör röra sig ifrån ett ställe till ett annat. Hon nödgas således ofta uppehålla sig i fria luften. I denna fria luft föregå nu beständigt förändringar, än regnar, än snögar det, än fryser, än töar det, än bränner solen, än stormar en genomträngande vind. Detta kunna nu icke alla människor fördrå. Så snart de blottställa sig för en sträng väderlek blifva de sjuka. Dessa äro illa utställda: emedan de ofta, för kroppssvagheter äro ur stånd att fullgöra Guds vilja. En annan deremot skadar ingen väderlek. När han håller det för sin skyldighet att göra en resa, gör han den utan att bekymra sig om väderleken.

St. O det kan min far rätt väl, han reser, det må frysa eller regna, eller storma. Honom skadar ingenting.

G. Då är din far mycket att värdera. Huru har han burit sig åt att hans kropp blifvit så stark?

St. Han har härdat sig allt ifrån barn-
domen.

G. Öns

G. Önskar du nu att din kropp äfven måtte blifva likaså stark, som din fars kropp?

St. Ack! det förstår sig.

G. Hvad bör du nu således göra?

St. Jag måste härda den.

G. Detta är således Guds vilja. Emedan ditt förnuft säger dig, att du bör göra detta: så kan du med säkerhet tro, att det är Guds vilja. Ni bör således, för att härda ei kropp, eller, hvilket är det samma, för att stärka den, dageligen röra Er någon tid i fria luften, och icke låta afhålla Er derifrån genom en sträng eller obehaglig väderlek; Ni bör be era föräldrar om tillstånd, att ibland få företa resor till fots; Ni bör vänja Er att sofva på halm under ett tunt täcke.

Här berättade barnen med mycken förnöjelse att de redan gjort allt detta. Jag vet det, svarade Herr *Gottschalk*, Ni bör bara icke tro, att det som Ni redan gjort, är tillräckligt — nej Ni måste fortsätta denna öfning, så länge Ni lefver, eljest skulle Ni, om Ni ville börja att hålla Er undan den fria luften, snart å nya blifva krasliga. Om du, *Henrik!* hade t. ex. en ört, som några veckor hade stått i fria luften, och du ville nu åter några veckor hålla den i kammaren, hvad blefve det af den, om du sedan igen ställde den i öppna luften.

H. Den

H. Den skulle förvissna.

G. Det skulle säkerligen ske. Så är det just också med människokroppen. Om denna också har blifvit härdad, och man icke fortsätter detta härdande, men undanhåller den en tid bortåt för den stärkande luften: så blir den snart kraslig, veklig, och kan ej mera fördraga en svårare väderlek.

Sen, kära barn! på detta sätt lärde Herr *Federveiss* mig i min ungdom att stärka min kropp, och denna förstärkning har jag att tacka för det, att jag kunde uthärda sjöresans besvärligheter och slafveriets tryckande svårigheter, som kostade mången ung vekligt uppfostrad man lifvet, och att jag sedermera aldrig genom kraslighet blifvit hindrad i mina göromål.

Tjugondefemte Afdelningen.

Min återresa gick lyckligen för sig, och jag var ganska förnöjd, när jag betraktade hafvet, och öfvervägde det myckna goda, som Verldsregenten derigenom låter tillflyta jordens invånare. Här, tänkte jag, komma alla jordens bäckar, floder och strömmar tillsammans, och det är ganska lyckligt. Ty om inga så stora djup vore i hvilka de flytande vattnen kunde störta sig: så nöd-
ga-

gades de stå stilla och jorden skulle öfverhöljas med sump och moras, som skulle göra den otjenlig till uppodling och till en osund boningsplats för människorna. Och huru många tusend millioner djur, som icke kunna lefva på jorden, finna icke der sitt hemvist, deri de lefva, föda sig, och gläda sig åt sin tillvarelse. Fordom afbröt hafvet i sanning förbindelsen människorna emellan; men, sedan de uppfunnit segelfarten, betjena de sig af hafvet, som ett medel, att underhålla förbindelsen med de aflägsnaste folkslag, emedan man, såsom bekant är, kan färdas sjöledes mycket fortare än till lands.

Det öfriga sällskapet började smånigom bli otåligt och klagade öfver ledsnad; men betraktelsen öfver Guds verk uppmuntrade mig.

Jag önskade, kära vänner! att Ni nogga ger akt härpå. I skolen ofta i framtiden komma i lika ställning med mig, då Ni icke vet, hvad Ni skall företaga, då Ni har intet sällskap, eller åtminstone icke något som är Eder angenämt: Gud och Hans skapelser finner Ni öfverallt. Betrakten dem rätt, och sen huru Gud inrättadt allt, allt, högst visligen och väl, och I skolen derigenom förskaffa Er många sälla stunder.

Endast ibland blef jag bedröfvad, när jag betänkte, hvart min resa förde mig. Till Dannemark — der jag hade ingen känd

känd till hvilken jag kunde vända mig; der aldeles inga utsigter till befordran voro för mig; och jag ville så gerna till Barcellona, der jag hos en anhörig hade att förvänta arbete och bröd. Men så för oss Gud vanligen. När vi vilje till Barcellona, bringar Han oss till Köpenhamn, försätter oss i helt andra omständigheter än vi önska. Deröfver blifva människorna vanligen missnöjda, — knota och klaga. När Ni framdeles finner missnöjda människor, så underrätta Er endast, hvarföre de äro så missnöjda: Ni skall nästan alltid erfara, att deras missnöje härrör deraf att det icke går så, som de önska.

Tack vare min tro på Gud och Hans styrelse! Hos mig fick ett sådant missnöje, sedan jag närmare hade lärt känna Gud, aldrig uppkomma.

Då jag en gång försporde benägenhet dertill, vände jag mig med bön till Gud. O Du världens visa Styresman! tänkte jag, Du gör allting så visligen och väl, och, om jag skulle styra världen — huru förvändt skulle allt icke då gå! Derföre vill jag ock aldrig vänta att allt skall gå efter mitt tycke, utan jag vill ge mig tillfreds, om Dina skickelser också ofta ej skulle öfverensstämma med mina önskningsar, och hafva till Dig det förtroende, att Du dervid har goda och visa afsigter.

Vid

Vid sådana betraktelser försvann min bedröfvelse, och jag glädde mig deråt, att jag fördes bort ifrån Barcellona och till Köpenhamn: emedan jag var öfvertygad, att *Gud förde mig för mitt bästa skull dit.*

Vi ankommo lyckligen till Köpenhamn, och jag gick i land, utan att i första ögonblicket veta hvart jag skulle vända mig. Men jag erfor det snart. En betjent kom fram emot oss och frågade: kommer Ni från Algier?

Då vi bejakade det, frågade han vidare: är icke en ibland Er, som heter *Henrik Gottschalk*?

Här är han, sade jag.

Så kommen genast med mig, fortfor han. En af era vänner, önskar att få tala med Er. Hvar äro era saker?

Mina saker, sade jag, har jag här under armen. Han ryckte dem till sig med vänlig våldsamhet, bar dem framåt och jag följde honom.

Då jag kom till värdshuset, dit han hade fört mig, öppnade han dörren till en kammare och sade: vill Ni gå här in. Jag steg in och fann kammaren tom. Men snart kom en man instigande — vet Ni väl hvem?

J. Säkert Herr *Federveiss*.

G. Han var det icke, utan Herr —
von Tell.

J. O!

G. Han

G. Han föll mig om halsen, gret och sade: huru glad är jag icke, att jag åter har Er min goda *Gottschalk!* Jag har gjort Er orätt — förlåt mig! Den skurken är upptäckt, som hade gjort den falska vexeln.

G. Gud vare lofvad! sade jag, att Han bragt min oskuld i dagen. Nu kan jag med glädje återvända till mitt fädernesland. Men hvem är den välgörare, som har löst mig ur slaveriet? säkerligen Ni nådig Herre!

v. T. Intet ord härom! Antag att jag till och med hade friköpt Er; då hade jag likväl icke gjort mer än hvad jag var skyldig till. Jag är ju upphofsmanen till er olycka. Genom min otidiga misstanke har jag förolämpat Er, beröfvat Er er heder, nödgat Er att gå till sjös, der Ni räkat i slaveri. Om Ni visste, värde Man, huru mycket jag har lidit för Er skull! Så snart er oskuld blef upptäckt, hade jag ingen glad stund mera. Jag gaf mig mycken möda att utspana er vistelseort; men det lyckades mig icke förr, än Ni sjelf skref till er vän *Federveiss.* Och nu, kära *Gottschalk!* — kan Ni förlåta mig?

G. Jag har längesedan förlåtit Er, nådig Herre! emedan jag visste, att Ni blott af villfarelse hade gjort mig orätt, och jag ansåg hela händelsen som en mild skickelse af Gud.

v. T.

v. T. Kan Ni förmå Er till det beslut, att åter tillträda er förra plats hos mig?

G. Med mycket nöje.

v. T. Hand på det, värde vän! Ni skall nu se, att jag vill ge mig all möda, att godtgöra den oförrätt, som jag tillfogade Er.

Herr *von Tell* blef nu dageligen af åtskilliga förnäma bjuden till måltider, och ombedd att taga sin Algiefare med sig: ty hvar och en var nyfiken att se mig, och höra mig berättä om mina öden. Der kallades nu ständigt. Jag njöt dervid mycket kryddade rätter, bakelser, utländska viner o. d. m. hvilket i sanning smakade mig rätt väl. Men då jag tredje dagen uppsteg ur sängen, och ville upphöja mig med mina tankar till Gud, för att tacka Honom för de nya bevisen af kärlek, som Han hade gifvit mig, märkte jag att det ej stod alldeles rätt till med mig. Hufvudet var mig tungt, det kostade mig mycken möda, att tänka någonting sammanhängande, alla mina leder tyktes mig ovanligt tröga, och jag var så orklös att jag föll på en stol, och såg väl en half timme ned framför mig, utan att kunna tänka något förnuftigt. *Gottschalk! Gottschalk!* sade jag till mig sjelf — detta går ej rätt till, du ger din kropp för mycken näring. Du njuter icke mer de enkla näringsmedel som du
ifran

ifrån ungdomen vänt dig vid, utan konstigt sammansatta, starkt kryddade rätter, hetsiga viner. Dervid befinner du dig icke väl, kan icke rätt bruka din eftertanka — blir trög. Sannerligen, om du fortfar att så lefva, kan du icke göra Guds vilja. Så kan, så får det icke fortfara.

Herr von Tell steg in och sade att vi åter i dag voro bjudna till en middagsmåltid.

Mitt svar var strax i beredskap. Nädig Herre! sade jag, jag måste be om förlåtelse att jag icke denna gång kan antaga bjudningen: emedan jag ej befinner mig rätt väl.

Han tog min ursäkt för god, och snart derefter bar en betjent till mig min frukost. Jag frukosterar i dag icke, sade jag till honom, och lät honom återtaga frukosten.

Då middagstimmen kom, gjorde jag en något lång promenad, från hvilken jag ej tillbakavände innan aftonen inbröt. Men då kände jag en stark hunger, och skyndade mig att komma till värdshuset, och derstädes njuta min aftonmåltid.

Den var ganska enkel, men — huru vederqvickande den var — huru herrligt den smakade — derom har Ni barn alldeles ingen föreställning. Så väl hade det i Köpenhamn, vid de rikt besatta borden, ännu aldrig smakat mig. Dervid blef hufvudet

det mig åter lätt, min munterhet inställde sig å nyo, och jag kände mig skicklig till arbete.

Säkerligen, tänkte jag, är det Guds vilja, att du ej skall göra läckra rätter till din vanliga spis, att du hellre ibland skall fasta: emedan du i förra fallet, blir så olustig, så obenägen, att göra Guds vilja, och vid fastande deremot, så munter, så villig till arbete. Jag fattade derföre det oryggliga beslutet, att tid efter annan en gång fasta, och har tills nu iakttagit det.

Jag råder Er, barn, att Ni också gör det; bibehållen äfven då, när Ni blir skilda från era föräldrars hus, er enkla föda, och försaken då och då en måltid.

De konstlade näringsmedlen hafva förgomen för mycken retelse, hvilken lätt förleder oss att njuta för mycket deraf, de äro skadliga för helsan, och den oftare njutningen af dem, gör människan oskicklig att göra sin skyldighet.

Menniskekroppen förekommer mig som en häst; när denne blir för väl född, så lyder den icke mera ryttaren, och kastar honom ofta af sig.

Fasta deremot, när det någon gång sker, håller kroppen sund, kryddar våra rätter, och gör oss benägna till eftertänka och arbete. Det är således säkerligen Guds vilja, att vi ibland skola fasta.

Vid

Vid dessa ord nickade *Henrik* till *Julie*: hon svarade honom tillbaka genom en vink med hufvudet, och *Stefan* pekade på sin mage; lade begge händerna på den, och försäkrade genom sina åtbörder att han äfven var med om saken.

Tjugondesjette Afdelningen.

Hvad barnen förhade sig emellan, det visste sig vid middagsmåltiden. Hvar och en af dem, vände sin tallrick afvig, och tog intet emot af rätterna som tillbjöds dem.

Fru *Ehrenfried* betygade sin far deröfver sin förundran. Men denne svarade: var du, kära dotter! utan bekymmer om dina goda barn. De bevisa att de förstätt mina lärdomar i dag.

Nu frågade Herr *Gottschalk*, nästa lärtime, huru har gårdagens fasta bekommit Er?

St. Förträffligt.

J. I början var det mig verkligen svårt, men sedermera gick det allt lättare.

St. Och aftonmåltiden — Herr *Gottschalk*, Ni har rätt; sedan jag varit hos Herr *Ehrenfried* har än ingen måltid smakat mig så väl.

H. Och jag sof så roligt — ack! på lång tid var mig sömnen icke så söt — då

K - jag

jag uppvaknade kände jag mig så lätt — jag arbetade med lust, och under den latinska lektionstimmen, som Herr *Tillbe* gaf oss, förstod jag allt vida bättre än förr.

G. Säkerligen är det Guds vilja, att vi ibland skole fasta.

Om aftonmåltiden, som i Köpenhamn smakade mig så väl, måste jag ändå ännu berätta Er något.

Då jag åt den, stego tvenne Tyskar i rummet, hvilka, så snart de erforo att jag varit slaf i Algier, satte sig invid mig och inlätto sig i ett samtal med mig. Den ena hade en ganska skärande, obehaglig röst, och ett ganska ötydligt uttal, så att jag hade möda att förstå honom, och nödgades flere gånger, när han hade sagt något fråga: hvad vill ni säga?

Den andra deremot talte ganska tydligt, och man hörde honom med nöje. Derigenom drog han mig till sig: jag hörde mera på denne än på den andra, och vände honom slutligen ryggen till, utan att sjelf märka det. Detta tycktes förtryta honom, han steg opp och gick till sällskapet som småningom hade infunnit sig; men äfven här gaf man föga akt på honom, och en efter annan af sällskapet, vände sig till en ung man, som sade sin tanka öfver de i tidningarne omtalte nyaste händelser.

Jag kände medömkan med mannen. När jag kom i min sofkammare, öfverlade jag

jag

jag, hvaraf det då väl kunde komma, att man så föga aktade på hvad han sade? och jag kunde dertill finna ingen annan grund än denna: att han hade ett så elakt uttal och att det var så oangenämt att höra honom: Denne man, tänkte jag, skall uträtta föga i världen; vid allt han företar, skall hans svåra uttal vara honom hinderligt. Antag att han borde undervisa barn: så skulle dessa ej gerna höra honom, ej ge akt på hans undervisning; hans förmaningar, skulle göra föga intryck, och slutligen skulle de unga människorna också antaga hans obehagliga uttal. Antag, han ville stifta fred emellan ett par personer som blifvit öense, så skulle dessa icke höra på honom.

Och hvaraf kom då detta dåliga uttal? utan tvifvel deraf: att han i sin ungdom icke gifvit sig tillbörlig möda, att öfva sina talorganer; och att läsa och tala rätt tydligt.

Ack! den som rätt kan bruka sina talorganer, den kan uträtta otroligen mycket. När han är i sällskap, och begynner att tala: så hör man på honom och sällskapet roas genom honom. Befaller han något: så göra ett par ord större intryck, än ett helt tal, som uttalas otydligt: ber han om något, så är det icke lätt att afslå honom det. Jag har känt en lakare, som talade utmärkt tydligt och var dertöre en half undergörare. När han kom i ett sjukhus, der allt

var bedröfvadt och modfäldt, och han begynte tala: så fattade alla mod, och den sjuka kände sig redan halffrisk förän han ännu nyttjat något af hans läkemedel.

Då nu Gud gifvit oss språkorganerna icke till prydnad, utan derföre, att vi dermed sköla åstadkomma mycket, hvad är väl Hans vilja?

St. Att vi sköla öfva dem och tala rätt tydligt genom deras tillhjälp.

G. Märken det väl, kära barn, och tagen Er väl till vara, att icke antaga ett felaktigt uttal. Gifven Er möda vid läsande och skrifvande, att ganska tydligt uttala alla bokstäfver, på det Ni efter hand må blifva så mycket skickligare, att fullgöra er himmelska Faders vilja. Denne himmelske Far anbefalte jag mig, då jag lade mig till hvila, och söf angenämare och roligare, än nånsin sedan jag var i Köpenhamn. Och då jag uppvaknade — då var jag så munter, så högad att arbeta, att jag blef än mera öfvertygad, att det var nödigt att tid efter annan fastå en gång.

Då jag ej hade några bestämda göromål; gick jag till Herr *von Tell* och frågade om han ej hade några göromål för mig?

Göromål nog, svarade han; här ligger en hel bunt af bref, som böra besvaras. Jag har med ett par ord under hvart och ett skrifvit svaret, var Ni så god och utför dem.

Han

Han lade härpå för mig brefven, det ena efter det andra, och kom slutligen till ett, som ännu icke var uppbrutit, och hvilket han med ovilja kastade tillbaka.

Jag. Vill Ni icke uppbräta detta?

v. T. Nej.

J. Men om det innehölle något viktigt?

v. T. Så kan jag ändå icke läsa det. Det är ifrån köpman *Weber*, och med honom vill jag vidare ej ha något att göra. Den som vill vexla bref med mig den måste kunna skriva, men det kan denna meniskan icke. När jag öppnar hans bref, så ser det ut som min kalkonstupp hade krasat det. Jag använder vanligen en timme för att utreda hvad han egentligen vill af mig. Och hvad behof har jag väl dertill. Mina timmar äro mig dyrbarare, än att jag genom sådane bref skulle förstöra dem för mig. Tag det med Er och se till om Ni kan läsa det. Men om Ni, på något godt sätt kunde befria mig ifrån brevexlingen med honom, så beviste Ni mig en verklig vänskapstjenst.

Jag tog brevet med mig, uppbröt det, och tog med mycken möda derur, att författaren åstundade en lefverering af hvete och roffrö, emot en ganska god betalning.

Jag sade detta åter åt min husbonde, men han svarade: jag vill icke hafva något att beställa med denne man. Det är sant,
de

de villkor, han erbjuder mig, äro fördelaktiga, men hans dåliga bref, förorsaka mig ledsamma stunder. Skrif till honom, att omständigheterna neka mig, att med honom vidare ingå i några handelsförbindelser.

Den som väl kan skrifva bref, kära barn, han kan verka vidt och bredt derigenom; såsom Ni kan se detta hos min svärson; men den som skrifyer dåligt, uppväcker ovilja emot sig, man skyr förbindelser med honom, och han kan åstadkomma vida mindre än om han hade lärt sig skrifva en god styl.

Hvad är således Guds vilja i anseende till våra händer?

J. Att vi med dem skole lära oss skrifva väl.

G. Öfverhufvud, när jag betraktar mina händer och betänker, huru många slags rörelser jag kan företaga med dem, och huru mycket med dem uträtta: så blir jag alltid mera öfvertygad, att Gud icke derföre gifvit mig dem, att jag sysslolös må gömma dem i barmen, utan att det är Guds vilja, att på allehanda slags sätt öfva dem, och förvärfva dem all slags skicklighet: ty hvarföre hade han annars byggt dem så konstigt? O huru viktigt det var för mig i Algier, att jag hade lärt bruka mina händer? Huru mycket blef icke mitt slafveri derigenom lättadt för mig, att jag
kun-

kunde uppodla trädgården! och hvad nöje gjorde jag ej den lilla *Ismaël* genom draken, och andra leksaker som jag förfärdigade åt honom!

Gån, kära barn, att verkställa hvad jag lärt Er; fortfaren att öfva era händer i många slags handarbeten, på det Ni alltid må vinna mera skicklighet i dem, och blifva i stånd att fullgöra de gudomliga förrättningar, som en gång skola Er uppdragas.

Tjugondesjunde Afdelningen.

Herr *von Tell* berättade för mig, att han jemte mig var bjuden till en middagsmåltid. Men jag bad honom, att tillåta mig bli hemma, för att utförligt kunna besvara de bref, som han lemnat mig.

Han tillät mig det. Sedan jag hade besvarat en del af de samma, och ätit en tarflig middag; gick jag åter ut, för att en eller par timmar ta mig rörelse i fria luften. Men då jag hade satt foten utan för dörren, mötte mig en köpman, vid namn *Martin*, hvilken jag i ett sällskap par dagar förut hade lärt känna. Hvart ärnar Ni gå Herr *Gottschalk*? frågade han.

G. Jag går endast ut för att ta mig rörelse i fria luften.

M. Och

M. Och jag kommer, för att besöka Er. Dock lät icke hindra Er! Om Ni tillåter mig, så följer jag med Er att spåsera. Hvad jag har att afhandla med Er om, kanske, så väl ute, som på kammaren. Jag har fattat vänskap för Er Herr *Gottschalk*, äfvensom ett oinskränkt förtroende till Er, i anledning af det som Herr *von Tell* sagt om Er.

G. Jag önskar att jag må förtjena det.

M. Vi skole strax komma till saken. Jag tror mig vara i stånd, att göra er lycka för all er lifstid.

G. Huru då?

M. Jag har i Vestindien en kaffe- och sockerplantering som är betydlig. För några dar sen erhöll jag ett bref, hvori mig berättas att min deröfver hitintill varande uppsyningsman med döden afgått. Kan Ni fatta det beslut, att antaga det nu lediga rummet?

G. Jag tror icke att jag äger de härtill nödiga kunskaper.

M. En man med hufvud kan lätt förvärfa sig dem. Dessutom har jag en vän i granskapet af min plantering, hoshvilken jag kunde rekommendera Er, och hvilken alltid gerna skulle tjena Er med sitt råd. Sysslan är ganska indräktig. Jag betalar Er en årlig lön af 1500 Riksdaler; derjemte har Ni den friheten att sjelf drifva handel, och kan på detta sätt förvärfv Er,
på

på kort tid, en ansenlig förmögenhet. Min hitintill varande uppsyningsman, som likväl icke var den ordentligaste hushållare, efterlemnade en förmögenhet af 30000 Riksdaler. Med ett ordentligt lefnadssätt skulle Ni snätt kunna samla Er en tunna guld. Min förmögenhet, som icke är obetydlig, förvärfvade jag mig äfven i Vestindien. Hvad säger Ni dertill? är Ni hogad att emottaga denna beställning?

G. Detta är ett ganska viktigt steg, som jag ej kan göra utan mogen öfverläggning. Tillåt mig, att få tänka derpå: så skall jag i morgon lemna Er svar.

Härpå skildrade han för mig vistelsen i Vestindien så behaglig, och nämde för mig så många medel, genom hvilka man der på kort tid kunde förvärfva rikedom, att jag deraf alldeles förtjustes.

Jag skildes ifrån honom med det löfte, att jag följande dagen ville gifva honom ett bestämdt svar. Då jag kom hem, blef jag så orolig som jag ej varit på lång tid. Hvad skall du göra? tänkte jag vid mig sjelf. Att få så mycket penningar, inom kort tid — det är ingen småsak. Dermed kan du anlägga hushållning, understödja många människor, och hjälpa dem ur sina bekymmerfulla omständigheter. Men på andra sidan åter, är allt så ovisst — farorna på sjön så stora och mångfalldiga,
 luf.

luften och lefnadssättet i Vestindien för Europeernas helsa högst menliga.

Så sväfvade jag hit och dit, än ville jag resa, än blifva i fäderneslandet, och kunde under allt det icke komma till något fast beslut. Hvad borde jag nu väl göra?

H. Du borde bruka eftertanke.

G. Och hvad borde jag söka att erfara genom eftertanka?

H. Hvad som vore Guds vilja?

G. Ganska rätt! Men märken, kära barn! när man vill bruka eftertanka, och genom eftertankan erfara Guds vilja: så bör själen vara fullkomligen lugn; intet häftigt begär får beherrska henne. Eljest är förnuftet icke i stånd att fritt öfverlägga, och man är i fara att följa begärets drift. I detta lugna tillstånd befann sig min själ nu icke. Begäret efter guldtunnan var så starkt, att jag ej kunde komma till någon lugn öfverläggning.

Tvekande gick jag derföre till sängs, anbefälte min själ och dess väl min osynliga Far, och hoppades, att jag skulle vara lugnare vid mitt uppvaknande.

Det var jag verkligen. Jag tänkte dervid på Gud, som leder människors öden och alltid ger oss tillkänna hvad vi böra göra och låta. Min Gud, tänkte jag, Din vilja må ske! Men hvad är nu, tänkte jag vidare, Guds vilja? Vill du erfara den, så får du alldeles icke se på den vinst som du

du kunde göra, äfven icke på de faror, hvilka du önskade undgå, utan på det — som du är skyldig att göra.

Hvad är du nu då skyldig till att göra? Så snart jag föreställte mig denna fråga, blef det strax ljust i min själ. Herr *Martin*, tänkte jag, kan vara en god ärlig man, men du har till honom vidare ingen förbindelse. Herr *von Fell* deremot har tagit dig som en värnlös yngling i sin tjänst, har förskaffat dig en syssla och äfven tillfälle att lära mycket; han friköpte dig från slafveriet, och du lofvade honom att åter träda i hans tjänst. Om du nu for till vestindien: så kunde du ej visa dig tacksam emot honom. Beslutet är fattadt — *Henrik Gottschalk* far icke till Westindien, om han ock kunde der förvärfva sig millioner. Det må nu gå huru det vill — jag skall icke deröfver grufva mig, ty jag vet, att jag har gjort Guds vilja.

Jag har berättat Er allt detta så vidlöftigt, för att undervisa Er, kära barn! huru man bör bära sig åt, när man vill erfara Guds vilja. Om ni varit uppmärksamma, lären I förmodeligen hafva förstått mig.

Med lättadt hjerta gick jag nu till förestret, såg på den beställsamma mängden af människor, som långs utmed gatan vimlade om hvarandra, och önskade dervid: o måtte Ni dock alla, alla, som der vandren med allehanda beslut och föresatser, måtte Ni

söka att förspörja er Faders vilja, och såsom goda barn följa den: då skolen I alla vara lugna, såsom jag är det.

Herr *von Tells* ankomst in på min kammar, hindrade mig, att fortsätta denna betraktelse.

Gör Ni, kära *Gottschalk!* sade han, anställt till bortresan härifrån. I morgon skall den gå för sig. Så länge jag lefver i denna stora stad, upphör ej kalasande. Det är förderfligt för min kropp och själ. Jag har bragt min mage i obestånd, hela min kropp är orklös, och min själ vid så elakt lynne, att jag ville trätas på Er, om jag ej hölle det för orätt. Lät oss derföre packa in, att vi i morgon må kunna afresa, och återvända till vår enkla kost.

Jag följde hans anmaning strax, men gick likväl ännu först till Herr *Martin*, och meddelade honom mitt fattade beslut. Han förvånades deröfver och sade: unge man! betänk Er hvad Ni gör, stöt icke en lycka ifrån, som kanske aldrig å nyo erbjudes Er.

G. Jag känner ingen annan lycka än den, att göra Guds vilja.

M. Deri kan Ni väl ha ganska rätt. Men bör Ni då icke anse det som Guds vilja, att Ni skall fara till Vestindien, då Han der visar Er, så sköna utsigter?

G. Det är Guds vilja, att jag skall fullgöra min skyldighet på den plats, der Han

Han ställte mig, och — min skyldighet är, att vara tacksam emot min välgörare Herr *von Tell*, som befriade mig ifrån slafveriet, och att hålla honom det löfte som jag gaf honom.

M. En man, sådan som Ni, har än icke förekommit mig. Gå min vän, blif vid er tro, och var försäkrad, att Ni äger hela min högaktning.

Hela den öfriga delen af dagen, tillbragte jag, med inpackande af min husbondes papper, klädspersedlar, och öfriga saker, så att vi med början af följande dag kunde anträda vår resa.

Med lätt och gladt hjerta reste jag bort, emedan jag visste, att jag hade gjort Guds vilja, och befann mig under Hans beskydd. Jag skulle vara för vidlöftig, om jag ville beskrifva hela resan. Den gick lyckligen för sig, och vi ankommo till Herr *von Tells* landtgoods, utan att någon olycka träffat oss.

Då jag första natten, der hade sofvit roligt, öfvervägde jag om morgonen, huru väl det var, att jag hade följt, icke mitt penningebegär, utan mitt förnuft. Ack! tänkte jag, förnuftet, förnuftet, är den led-sägare som Gud gifvit dig; genom denna visar Han dig sin vilja, denna måste du lyda. Ty det är säkerligen Guds vilja, att du skall bruka ditt förnuft vid allt, hvad du gör, och vaka deröfver att det icke genom häftiga begär störes i sin eftertänka.

Jag

Jag begynte strax att använda mitt förnuft, och öfverlade hvad jag nu hade att göra på den plats Gud ställt mig. Då insåg jag genast, att jag borde vara tacksam emot Herr *von Tell*, min välgörare, och derigenom bevisa min tacksamhet, att jag ganska väl och punktligen utträttade de göromål; som han skulle uppdraga mig.

Med den föresats att göra det, gick jag till honom och bad, att han nu ville anvisa mig mina göromål.

Jag ville just nu låta kalla på Er, för att samtala med Er om denna sak. Kära *Gottschalk!* jag har föresatt mig att göra åtskilliga resor; som göra det för mig omöjligt; att sjelf ha vård om mina angelägenheter. Jag öfverlemnar dem derföre till Er: Ni åtar Er uppsigten öfver samtliga betjeningen och allt det folk, som arbeta för mig. Tillhållen dem, att tillbörligen sköta boskapen; att väl upparbeta åker och äng och trädgårdarne, samt i rättan tid insamla frukterna; Ni tar mina penningar i förvar; indrifver räntorna som jag har att uppbära af mina gods och kapitaler; försäljer öfverflödet af de inskördade frukterna, förer öfver allt noga räkning och framlägger den för mig vid slutet af hvarje år.

G. Det är mycket, nådig Herre! jag vill gerna göra allt, hvad Ni befäller mig, om blott mina krafter hinna dertill.

v. T.

v. T. De skola visst hinna dertill. Ni bör blott betänka att krafterna tilltaga under arbetet. Ju ordentligare och punktligare man vårdar sina göromål, desto mera lär man sig dervid, desto mera insigter och desto större skicklighet förvärfvar man sig. Lönen jag kan gifva Er, är väl icke mycket stor; jemte fria hus, mat, ljus och eldning; ger jag Er dock ärligen 400 Riksdaler; men om Ni alltid rätt väl sköter era göromål: skall Ni förvärfva Er en skatt som Ni ej håller fal mot någon tunna guld. Ni skall alltid blifva förståndigare, skickligare och räskare, och slutligen kunna uträtta mycket i världen.

Jag bockade mig och lofvade göra allt mitt bästa, för att genom min tjänst bevisa honom min tacksamhet.

Tjugondeåttonde Afdelningen.

Sedan Herr von Tell hade gjort mig tillräckeligen bekant med alla sina egendommar och sina inkomster; lät han sammankalla all sin betjening och allt tjenstefolk, och anmanade dem att med ett handslag lofva mig, att de ville lyda mig såsom honom sjelf. Derpå tog han af mig afsked och anträdde en resa till Sveitz.

Med

Med tårfulla ögon såg jag efter honom, och var ganska sorgsen. Jag gick på min kammare, men blef allt mera bedröfvad, då jag tänkte på de många ärender som nu af mig skulle handhafvas. Jag hade väl, det är sant, till det mesta redan haft dem om händer, då jag första gången var hos Herr *von Tell*; men då skedde allt under hans tillsyn, och när jag ej visste hvad jag skulle göra, lät jag honom gifva mig de föreskrifter hvarefter jag borde rätta mig. Men nu var det helt annorlunda, jag hade ingen Herr *von Tell* att tillgå, som jag hade kunnat fråga om råd. Der voro väl ändå en justitiarie och en skrifvare, som i många stycken hade kunnat råda mig; men dessa hade temligen tydligt låtit merka det, att de voro afvundsjuka på mig, emedan de hellre sjelfve hade mottagit den beställning som jag hade erbållit; dessa önskade således, att jag dåligt måtte handhafva mina göromål, på det de skulle kunna störta mig.

Så satt jag väl en timme igenom, grufvade mig och gjorde ingenting. Drängfogden steg i kammaren och frågade, hvad hästarne skulle göra i dag?

Jag såg på honom, och sade: lät dem göra det arbete, som du anser för nödigast. Med detta svar gick han bort.

Nu kom justitiarien, och frågade, om han

han ej skulle låta stämman till rätta bonden *Claus*, som blifvit beträdd med vedtjufnad?

Det är bäst tör hända, gaf jag till svar, att vi låta det hafva anstånd, till nästa rättgångsdag.

Han gick bort, under ett spefullt smålöje. Knappt hade han gått bort, så kom bådet, hvilket hvar vecka plögade gå tvenne gånger till staden, och frågade, om brefven, som jag hade velat gifva honom att bortbära, voro färdige?

De äro ej färdiga, sade jag, förargad. Hör å nyo åt om fredagen.

Ack! kära barn! detta var en förskräcklig förmiddag för mig: ingenting kunde jag företaga och hvad jag företog, gjorde jag förvänt.

Då tog jag slutligen min käpp, för att laga mig ut i fria luften. Då jag gick öfver gården, fann jag, att hästarne ännu alla voro i stallen. Jag ropade på drängfogden och frågade, hvarföre han ej sysselsatte hästarne?

Han log och sade, Ni har ju ej ålagt mig någonting.

Jag gick bort, och skyndade mig att komma ifrån gården, på det jag icke skulle bli varse ännu mera oordning, och icke oroas genom än flera frågor.

På slätten såg jag öfver allt folk, som sysselsatte sig med åkerbruket, och ifrån alla kanter nickade vänligen till mig; men

L

jag

jag flydde dem, på det de ej skulle begära af mig föreskrifter för sitt arbete, och gick med stora steg in åt skogen.

Här satte jag mig ned i en dæld, der allt var stilla, och jag hörde ej annat än sorlet af en bäck, som framflöt framför mina fötter, och ibland, låtet af en nötskrikas.

Jag såg på bäcken, som vältrade sig klar som en kristall öfver kiselstenarna, och tänkte några minuter — intet.

Derpå föllo åter bedröfliga tankar mig in. Der sitter du nu — tänkte jag, öfvergifne *Gottschalk!* och har alldeles ingen, till hvilken du skulle kunna hålla dig, hos hvilken du skulle kunna söka goda råd. Hvad skall det bli af? du skall digna under bördan och genom dålig förvaltning af dina göromål ådraga dig blygsel och vara ära. Hurudant vore det, om du genast lät sadla dig en häst, red efter din husbonde och bad honom, att åter taga ifrån dig dina sysslor? Verkeligen hade jag redan halfvägs hos mig fattat det beslutet, då jag hörde ett buller bakom mig.

Jag vände mig om, blef varse en fattig hustru med en börda torr ved. Hon klättrade med svårighet ned för berget. Jag ville draga mig undan henne, ty jag var vid så elakt lynne, att jag ej ville se eller tala med någon enda menniska. Men hustrun gjorde till mig en så vänlig helsning, att jag var nödsakad att med vänlighet svara derpå.

Hvart

Hvart ärnar Ni taga vägen? frågade jag.

Hust. Bara hem till mina barn. Jag har plockat något torr ved ihop, att jag ibland må dermed kunna koka dem en soppa. Jag tror, jag skall ha nog häraf för en vecka.

G. Det har väl varit Er tämmeligen besvärligt?

H. Jo väl! jo väl! Förr gjorde min man det, men då den gode Guden tagit honom till sig, så måste jag, Gud nåde så visst! göra det sjelf. (Tårarna flöto henne dervid ned för kinderna).

G. Således är Er man död?

H. Ja det är han! Christi Himmelfärdsdag, blir det ett år sedan han begrofs. Jag trodde, jag skulle insjunka i jorden af sorg. Han lemnade mig tre lefvande barn, men intet bröd. Men min sväger tog mig i sin vård, och ingaf mig tröst. Den nådige Guden, sade han, har ju gifvit dig dina barn, och tagit deras fader till sig. Han måste då väl känna det, att du är i stånd att föda och uppfostra dem. Upphör bara att grufva dig, ty det tjenar dig till intet. Gå endast till ditt arbete, och öfverlägg hvar dag hvad dig tillkommer att göra som en god moder: då skall visst allt gå väl och Gud skall icke öfvergifva dig. Det har jag nu gjort. Jag har sökt slå bedröfvande tankar ifrån mig, har företagit mitt

arbete med munterhet, och när nöden mången gång infunnit sig: har jag bemödat mitt hufvud och använt en smula eftertanka — då har den milde Guden alltid vist mig medel och utvägar, hvarigenom jag kunnat hjälpa mig. Ser Ni, bästa Herre! så har en månad förflutit efter den andra, och jag har framdragit mitt lilla hushåll, också utan man. När människan gör sin skyldighet, så välsignar också Gud henne!

Sedan jag låtit henne säga mig sitt namn, och sitt hemvisst, förmanade jag henne att alltid så handla: om hon det gjorde, skulle Gud äfven säkerligen bistå henne så, att hon kunde föda och uppfostra sina barn.

Då hon gick bort, såg jag efter henne och tänkte: så skall då en fattig obildad qvinna, säga *Gottschalk*, som tror sig så klok, hvad han bör göra! Ja! ja! hon har visst rätt! med bedröfvelse och grufvande uträttar man ingenting. När Gud ålägger människan svårt arbete, så måste han väl ock veta, att hon har kraft att förrätta det, och när hon ibland ej vet huru hon skall hjälpa sig, så bör hon bruka sin tankekraft och öfverlägga, då visar Gud henne alltid medel och utvägar, huru hon skall hjälpa sig ur sin förlägenhet. Det har du allt vetat, *Gottschalk!* men din bedröfvelse, den gjorde dig oskicklig till eftertanka; och hvarföre sörjer du? För Herr *von Tells* bortresa. Det är en skickelse af Gud, hvilken

ken väl måste veta, att den är dig nyttig. Det är orätt, om du bedröfvar dig deröfver, att Gud försätter dig i sådana omständigheter, der du nödgas bruka eftertanka och använda dina krafter.

Bort med bedröfvelsen! sade jag, tog min käpp, gick hem och öfverlade redan på vägen, huru jag skulle indela mina göromål.

Så snart jag kom på min kammare, skref jag opp för mig alla de göromål som jag hade att förrätta och bestämde för hvarje sina timmar. Jag skref äfven opp namnen på folket, som stod under mitt befäl, och öfverlade hvarmed jag följande dagen skulle sysselsätta dem, och se — det gick allt rätt väl.

Så snart jag andra dagen uppstigit inkom alltid af mitt folk den ena efter den andra på kammaren, och frågade hvad han i dag skulle arbeta? Äfven drängfogden kom in och frågade något försmädligt, om jag också i dag ej hade något att göra för honom? Men då jag dagen förut hade öfverlagt, var jag förberedd på allt, och kunde anvisa hvar och en sitt arbete.

Nu kom det till mina egna sysslor. Men då jag hade väl anordnat dem och tillagt hvar och en sin bestämda timme: så gick det dermed äfven ganska väl, och jag
kun-

kunde om aftonen gläda mig, att mina sysslor för hela dagen voro väl värdade.

Tjugondenionde Afdelningen.

Så väl det gick denna dag, så gick det alla dar: emedan jag dageligen tänkte öfver mina göromål och med munterhet företog mig dem, och jag märkte ganska tydligt, att eftertankan och sjelfva göromålen blefvo mig alltid lättare genom öfningen. Gifven akt derpå, kära barn! när ett göromål blir Er något svårt, så skjuten det icke genast tillbaka och sägen — det kan jag icke. Eftertanken blott rätt deröfver och undflyn ingen möda, så skall det visst lyckas Er dermed.

Då jag ett par veckor hade arbetat sålunda, gjorde jag en spatsergång ut på marken. Ack! huru jag då kände mig lycklig, när jag gick öfver gården på godset och öfver fältet. Ofvanför gården stodo en mängd väl skötta nötkreatur, som der förtärde sitt foder, backarne voro betäckta med min husbondes fårhjordar, och på fältet, så vidt jag kunde se, blef jag varse folk, som efter mina föreskrifter uppbrukade åkern, och fingo sin lön af min hand.

Huru, tänkte jag, har icke Gud upphöjt dig! Ifrån slaf har Han gjort dig till upp

uppsyningsman öfver så många förnuftiga och förnuftslösa varelser. Mitt hjerta blef varmt och jag kände en innerlig åstundan, att bevisa min tacksamhet mot min välgörare.

Väl hade jag redan derigenom betygat honom tacksamhet, att jag sökte använda min kropp och min själ enligt hans vilja, och öfva deras krafter, för att vårda Herr *von Tells*, min välgörares, ärender. Men det tycktes mig som detta än icke var tillräckligt, och att jag borde bevisa min tacksamhet äfven genom försorg om andra människor. Jag drog mig tankfull till det ställe der den fattiga hustrun träffade mig och ingaf mig tröst, och såsom jag stuckit hos mig en bok för att läsa: tog jag den nu fram och las deri.

Den innehöll en beskrifning öfver de usla Negerlafvarnas förskräckliga öde, hvilka blifva bortförda från sitt fädernesland och sina anhöriga, omenskligt handterade på skeppen, sålda, som oskälige djur, belagda med de hårdaste arbeten, och för små förseelsers skull piskade, eller till och med dödade. Författaren förifrade sig deröfver och sade: äro icke de äfven människor? äro de icke Guds barn? äro de icke våra bröder? huru kunna vi då vara så otacksamma mot Gud, så grymma mot våra bröder, att vi låte den kärlek som vi äro dem skyldiga så helt och hållit förkolna?

Här

Här stack jag min bok hos mig och blef bedröfvad. Då jag sjelf hade varit slaf; så kände jag det nu lifligare, huru dessa uslingar måtte vara till mods, hvilka handteras vida hårdare än jag blifvit handterad. Och de äro Guds barn — mina bröder — det är således din skyldighet att antaga dig deras sak, och öfverlägga, om du ej kan bidraga något till förbättring af deras öde. Detta var verkligen en svår sak: men när jag föreställte mig hvilket godt verk jag stiftade, om jag befriade så många tusende människor från sitt elände, och satte dem i stånd att uppbruka sin egen mark, att handhafva sin egen hushållning, att sjelfva uppfostra sina barn: blef begäret, att hjälpa dessa olyckliga, så lifligt hos mig, att jag dervid förglömde allt annat.

På hemvägen mötte mig den fattiga hustrun, som råkat mig i skogen, *Schmidt* hette hon. Hon helsade mig vänligt, och ville åter berätta mig något om sin hushållning; men emedan jag var så mägta sysselsatt med negerslafvarne, hade jag ingen tid att höra henne.

Äfven de förrättningar som jag än i dag borde besörja, utförde jag ej med tillbörlig flit. Nästa morgon kände jag redan följderna deraf. Då mitt tjenstefolk kommo till mig, och ville veta sina åliggande förrättningar, var jag icke tillbörligen förberedd, och sade dem hvad som först föll mig

mig in. Några dagar tillbragte jag högst missnöjd. Öfverläggningen om förbättringen af negerlafvarnes öde intog mig så häftigt, och borttog för mig så mycken tid, att mina vanliga göromål blefvo mig högst besvärliga, och jag lät dem antingen helt och hållit ligga eller vårdade dem ganska försumligt. Deraf uppkom ej annat än oordning, och oordningen gjorde mig missnöjd.

Efter några dar kom bådet tillbaka som jag hade skickat till staden och bad mig, jag nu ville betala snickaren sin räkning; den fattiga karlen hade fyra barn och hustrun hade blifvit sjuk för honom. Tillika bragte han mig ett bref ifrån glasmästaren, deri denne erinrade mig om betalningen för arbetet, som han förfärdigat.

Detta gaf mig ett sting genom hjertat. Bedröfvad sade jag till bådet, så snart han ginge till staden, ville jag gifva penningarne med honom. På det jag ej måtte förgäta det, så afräknade jag dem för begge handtverksmännerna, och lade af dem.

Men hvad skall det slutligen bli af? sade jag till mig sjelf. Du sörjer för negerlafvarne, och förgäter dervid att sörja för de menniskor, med hvilka Gud satt dig i förbindelse. Skulle detta vara Guds vilja? visst icke. Hade Gud fört dig till Surinam, och gjort dig till uppsyningsman öfver de svarta, då hade det varit en annan sak,

sak, då hade du bordt draga omsorg om dem; men nu, då Han satt dig i förbindelse med många af dina hvita bröder: så är det din skyldighet att sörja för dem, och öfverlemna omsorgen för de svarta åt andra, som Gud förbundit med dem.

Ni lär förundra Er, kära barn, huru det var mig möjligt, att råka på en sådan dårskap, då jag likväl så alfvarligt föresatt mig, att alltid handla rätt förnuftigt, och då likväl mitt förnuft borde säga mig, att jag först borde sörja för dem, som hade gjort mig godt, eller som arbetade för mig och bodde i mitt granskap, samt att denna omsorg skulle för mig borttaga så mycken tid, att det blefve mig omöjligt, att uträtta någonting för främmande som jag icke kände. Men jag har berättat Er detta i god afsigt, för att varna Er för ett fel, som till och med människor, som eljest handla förnuftigt, begå ganska ofta. De beklaga sådana personers öde, hvilka äro långt skilda ifrån dem, förargas öfver de människor, som äro satta öfver dem, och säga äfven väl, om de vore i deras ställe; så skulle allt gå bättre. Emedlertid förgäta de de människor som äro närmast om dem, och som hafva det närmaste anspråk på deras kärlek och omvårdnad, och göra litet eller intet för dem.

Märken det väl, kära barn! hvad jag nu vill säga. Alla människor, hvita och svar-

svarta, Christna och Muhamedaner, äro Guds barn, äro våra bröder. Af kärlek till Fadren böre vi också älska Hans barn, och vara benägna att vårda allas väl. Men då det är alldeles icke möjligt, att kunna göra alla godt: så böre vi bevisa vår kärlek dem som äro oss närmast, eljest kunne vi lätt råka på den dårskapen att, af kärlek till människoslägtet, uraktlåta kärleken mot människorna.

Hvilka äro då dig närmast, *Julie*?

J. Mina föräldrar, du kära morfar, de unga herrarne här —

G. Och vidare inga?

J. Tjenstefolket.

G. Alldeles. Ingen mera då?

J. Herr *Tillbe* oförglömd. — Är den fattiga *Kunigunda* också min nästa?

G. Ja det förstår sig. Hon har ju tagit sin tillflykt till dig. Öfverhufvud är hvar människa din nästa som är dig nära, och hvilken du är i stånd att vara nyttig.

Med denna anmärkning slöt Herr *Gottschalk* denna gång sin undervisning.

Trettionde Afdelningen.

Följande dag fortsatte han den. Jag hade således, sade han, det öde att anbefalla mina svarta bröder till deras och min Faders

omvårdnad, och tänkte så mycket alfvarligare efter, hvad jag hade att göra för de hvita, med hvilka Gud satt mig i närmare förbindelse. Då föllo mig så många människor i sinnet, hvilka hade en utmärkt rätt till min kärlek, och så mycket som jag hade att göra för dem, att det tycktes mig, såsom mina krafter knappt skulle räcka der-till. Jag ville gerna vara alla på en gång till nytta, men jag blef snart varse, att det icke strax gick an. Derföre förehade jag den ena efter den andra och öfverlade hvad jag kunde göra för honom.

Då föll mig genast i sinnet, den fattiga hustru *Schmidt*, som var min nästa, emedan hon bodde i min husbondes by, och hade gjort sin bekymmersamma belägenhet mig bekant. Denna tänkte jag skall du först hjälpa. Men huru? detta var en annan fråga. I första ögonblicket föll det mig in att jag ville låta henne årligen tillfalla 60 till 80 Riksdaler af min lön. Men snart tänkte jag, om jag tilldelte denna så mycket: så blefve mig föga eller intet öf-rigt, för att bistå andra. Under det jag öf-verlade härom, kom den gamle kusken, som min herre för hans ålders skull lem-nat hemma, i kammaren.

Känner du, frågade jag, den fattiga hustru *Schmidt*?

K. Jag må väl känna henne, hennes man har alltid arbetat hos oss på gården.

G. Hu-

G. Hurudan qvinna är det?

K. Nu är det en ganska ordentlig qvinna. Förr var hon det i sanning icke. Så länge hennes man lefde, var hon något lättsinnig, hade ej mycken lust till arbete, och när mannen bar sin dagsverkspenning för veckan hem, förtärde hon den merendels inom första hälften af veckan, under andra hälften led hon hunger tillika med barnen. Men sedan hon förlerat sin försörjare, griper hon sig an, håller i med sitt arbete oförtrutit, och gör af det hon förtjenar en ordentlig användning.

G. Denna qvinna förtjenar således, att man understöder henne?

K. Det förtjenar hon verkligen. Men kära Herr *Gottschalk*, blott icke med skänker, eljest — kom ihog hvad jag säger — förlitar hon sig derpå, och blir å nyo lat och oordentlig. Det bästa understöd, som Ni kan gifva henne, är arbete.

G. Hvad för arbete?

K. För folk, som hafva lust till arbete, gifves det alltid något att göra. Der har Ni ju den stora kökstrågård, der det alltid är något att plantera, att rensa från ogräs, att vattna. Det är allt idel arbeten som hustrun kan förrätta. Barnen kunna bistå henne deri. Vill Ni göra än mera, så gifven henne ett par daler mer än vanligen. Men — för Guds skull skänk henne ingenting, icke engång ett runstykke.

Ty

Ty så snart hon har det ringaste hopp om skänker: hänger hon arbetet på spiken, och slår sig till tiggeri.

G. Jag tackar dig, gode gubbe! för ditt råd, jag finner det ganska godt och skall visst följa det.

Han smålog och sade: det är mig fägnasamt. En enfaldig man har ju också ibland ett klokt infall, i synnerhet när han redan lefvat någon stund i världen.

Då han redan var halfvägs utom dörren, kom han än tillbaka och sade: ännu ett, Herr *Gottschalk!* Ni lär väl ställa hustrun under någons uppsigt? Trägårdsmästaren bör befullmäktigas, att se derefter, att hon i behörig tid kommer till arbetet, ej för tidigt tar sig aftenlof, och under arbetstimmarne ej lägger händerna i barmen. Gör Ni ej detta, så stiftar Ni åter intet godt. Hon skall väl om lördagen komma i rättan tid att afhämta penningarna, men veckan igenom skall det ej vara mycket bevändt med hennes noggranhet och flit; hon skall åter lägga sig på latsidan.

Äfven detta lofvade jag att följa, gick genast till trägårdsmästaren, meddelte honom mitt beslut, och han lofvade äfven att åtaga sig uppsigten öfver hustru *Schmidt*.

Men det säger jag Er, bästa Herr *Gottschalk!* tillade han, arbetet måste hustrun trågit hålla i med, och om hon hämtar barnen med sig, så måste dessa ock arbe-

be

beta, eljest tar jag mig ingen befattning med saken. Ifrån morgon till afton fortfar jag att strängt arbeta, och fordrar, att annat folk som jag har med mig också göra det. Lättingar kan jag icke lida vid mig; emot dem har jag en naturlig afsky.

Då äro vi af enahanda mening, sade jag, gick bort och lät kalla hustru *Schmidt* till mig.

Sedan jag någä underrättat mig om hennes omständigheter, och hon åter hade klagat högeligen, att hon hade så svårt att lefva, frågade jag henne huru mycket hon dageligen förtjenade?

Tre daler, svarade hon, kära herr!

Detta är i sanning litet, fortfor jag. Jag vill framdeles dageligen gifva Er arbete i vår köksträdgård, och betala för dagsverket dageligen fem daler. Om era barn deltaga i arbetet, så skola äfven de få ett par daler.

Hon tackade mig derföre med tårar i ögonen.

Men, tillade jag, flitig måste Ni vara; trädgårdsmästaren skall hafva uppsigt öfver ert arbete. Är Ni icke flitig; så afdrar jag åter något ifrån er lön, och om det icke hjälper, så mister ni arbetet alldeles.

Hon försäkrade mig att jag visst icke skulle nödgas klaga öfver henne.

Så hade jag följaktligen den förnöjelsen, att genom denna inrättning hafva
ryckt

ryckt denna behöfvande familj ur sina tryckande bekymmer.

Gifven akt härpå, kära barn! många människor känna inga andra medel att understödjå sina behöfvande medmänniskor än — skänker. Detta är icke alltid väl. De behöfvande blifva derigenom ganska ofta förledda, att i stället för arbete söka skänker, och vänja sig vid tiggande. Deraf kommer det, att de fattigas och tiggarnes antal alltid förstöras i städer, der rikliga almosor gifvas. Den bästa hjälp man kan gifva fattiga, är arbete. Derigenom sättas de i stånd att föda sig sjelfva, och bevaras ifrån den vanhedrande tiggarestafven. Men när man vill förskaffa sina medmänniskor arbete, så måste man i sanning göra sig någon möda och spänna sin tankekraft till eftertanka. Men detta faller sig något besvärligt. För att spara sig denna möda, skänka människor, som alltid hafva penningar i pungen, hellre några daler eller plåtar bort. Men, såsom sagt, kära barn! sådant duger icke. Människokärlek bör hvar och en utöfva, som är människa, hon må vara rik eller fattig. Hvad skulle nu den fattiga göra som har ingenting i behåll, om man ej kunde bevisa sin människokärlek genom annat än skänker? Också den omedlade kan förhjelpa sin medmänniska till arbete. Är han icke i stånd att sjelf gifva henne det, så kan han dock tala för henne hos

hos

hos andra. Ni har ju exempel deraf i min gamle kusk, som genom sin rekommendation skaffade en hel familj tillräcklig bergning.

Men få vi då skänka åt ingen fattig någonting? frågade *Julie*.

G. Detta har jag icke sagt. Nästa gång skall jag tala utförligare öfver den punkten.

Trettiondeförsta Afdelningen.

Julie ville gerna veta, om man alldeles icke borde skänka något åt de fattiga? Så fortfor Herr *Gottschalk* nästa lärtimma. Visserligen bör man ibland göra det, när t. e. en olycka tillstöter och förnämligast i det fall då de icke äro i stånd att arbeta. Det gifves mycket folk, som äro oskickliga till arbete, t. e. sjuka, lemlytta, barn, eller gamla, som mer ej hafva någon styrka att arbeta.

Så gick jag efter någon tid till köks-trägården, för att se huru hustrin *Schmidt* förrättade sina göromål; men hon var icke tillstädes. Då jag hos trädgårdsmästaren underrättade mig om henne, sade han, hon hade redan dagen förut icke kommit, och hade för en timme sen låtit honom veta, att hon var sjuk.

Den stackars hustrun! sade jag, och gick vidare, till en säng full med blomkol som hade en ovanlig storlek. Jag fägnade mig deråt, och anmodade trögårdsmästaren, att skicka mig några stånd deraf, för att jag måtte kunna äta af dem till midagen.

Han afskar dem genast och sade: för blomkolen ha vi ändå att tacka hustru *Schmidt*. Hon har för detta behof uppgräfvit landet, gödt och med plantor fullsatt det, och hennes barn hafva vattnat och rensat det från ogräs.

Den fattiga hustrun! sade jag än en gång, har då också någon vård om henne?

Hvem skulle ha det? gaf trögårdsmästaren till svar; hon har idel fattiga anhöriga, som hafva att göra så mycket med sitt uppehälle att de föga kunna bekymra sig om andra.

Så måste du, tänkte jag, bekymra dig om henne; ty hon är i din tjänst, och Gud har anvist henne till dig. Således, i stället att gå hem, och förordna huru blomkålen skulle tillredas, gick jag bort till hustru *Schmidt*.

Det är godt, kära barn! om man ibland besöker de fattigas och nödlidandes kojor, på det man sjelf må se, huru bedröflig deras belägenhet ofta är, och huru man bäst kan hjälpa dem. Man har väl dervid, det är sant, mången syn, som är oangenäm och
vämj-

vämjaktig, men man kan också då bättre bispringa med hjälp, än om man förlitar sig på de underrättelser, som andra ge oss derom.

Vid inträdet i stugan, hvari den usla låg, mötte mig en högst oangenäm lukt, hvilken sånär hade bevekt mig att åter vända om. Skulle det väl hafva varit rätt, om jag, för att bespara mig en oangenäm känsla hade öfvergifvit min fattiga medmänniska i sin nöd? Jag öfvervann således min vedervilja, steg in och fann der mera, än jag hade förmodat att finna, icke blott enkan *Schmidt*, som låg på en ganska eländig bädd; utan också hennes barn, som suto bakom spinnrockar, för att förvärfva några runstycken genom spinnande, och dessutom en gammal isgrå man, som ej mera hade någon tand i munnen, och hvars ben voro öfverklädda endast med hud och ådror.

Huru står det till mor *Schmidt*? frågade jag henne. Illa! var hennes svar. Om hon ock icke hade sagt det, så kunde jag se det på henne, att hon befann sig illa. Hon låg i en stark feber, ansigtet var uppöst, läpparna svarta, hon andades med mycken hastighet och ängslan.

Hvad för en läkare brukar Ni?

Herren är vår läkare, sade gubben, vi äro för fattiga att kunna betala en läkare.

G. Och hvem är Ni?

Gub. Jag är den gamle *Bernold*, hustru *Schmidts* far.

G. Huru gammal är Ni?

Gub. Åttatjofem år.

G. Då lär väl arbeta redan vara tungt för Er.

Gub. Ack! kära Herre! egentligen kan jag mera alldeles icke arbeta. Det är ingen merg mera i benen; svåra arbeten kan jag alldeles icke mer göra — litet spinna, det är allt hvad jag vidare kan komma ut med. Men till och med dermed vill det icke mera arta sig. Lederna darra för mycket för mig och på högra handen fela mig tvenne fingrar, som en Croat högg af mig i sjuåriga kriget.

G. Hvar sofva då dessa barnen?

Gub. Hvar skulle de sofva? vid sin mor, hon har endast en säng i huset.

G. Men ändå väl en kammare till?

Gub. Här invid stugan är en liten kammare.

Jag såg in och fann, att der var förvaringsrummet för allt hvad denna fattiga hustru ägde.

Sedan jag öfverlagt ett par minuter hvad här vore att göra, vände jag mig till den gamla *Bernold* och sade: kära gubbe! denna sjuka här är er dotter och dessa barn äro era barnabarn; Gud har anvist dem till Er, för att Ni skall bistå dem. Blif hos

er

er dotter, vårda och sköt henne, och haf tillsyn öfver barnen, att de äro flitiga och hålla sig rena. Gör Ni er skyldighet: så skall Gud sörja för det öfriga, derpå kan Ni förlita Er. Efter ett par timmar skall er nöd vara temligen förminskad.

Gub. Gud vedergälle Er det, kära Herre! Om min dotter endast skulle hafva ett enda glas vin till vederqvickelse!

G. Hvad som är godt för henne, skall allt blifva bestyrt om. Lef väl! var tålig, och förtrösta på Gud!

Här inträffade således det fall då de fattiga borde blifva understödda med skänker: emedan de ej voro i stånd, att genom arbete förvärfva sig något. Men hvad skulle jag skänka? det borde jag öfverlägga.

Tron mig barn! det är icke nog, att man ger skänker åt de olyckliga som icke kunna arbeta; utan man bör öfverlägga hvad man skall skänka dem. Skänker, som gifvas utan öfverläggning, skada ofta mer än de gagna.

Hade jag t. ex. blott skickat detta folk ett fat med mat: så skulle gubben och barnen väl hållit det till goda; men den sjuka skulle ej kunnat njuta något deraf, och om hon gjort det, skulle det hafva skadat henne. Hade jag velat gifva dem några dukater: så hade detta enfaldiga folk icke vetat, hvartill de bort använda dem. Den gamle t. ex. skulle strax ha köpt vin åt sin dotter,

ter, och dermed hade han kunnat bringa henne om lifvet.

Jag öfverlade således, hvad jag borde skänka detta folk, och sen jag gjort det, skred jag strax till verkställigheten.

Först lät jag kalla en läkare, anbefallte den sjuka åt honom, bad honom dageligen besöka henne, förse henne med nödiga läkemedel, och bestämma de näringsmedel och förfriskningar, som hon borde erhålla, lofvade honom ock att allt skulle blifva riktigt betalt. Derpå lät jag min gamle kusk komma, afskildrade för honom detta fattiga folks nöd, och bad honom bistå mig för att rädda dem.

Han lofvade göra allt som hos honom stod, och började genast utföra mina kommissioner. Han gick sjelf i de uslas koja och städade opp kammaren, och förskaffade i den en bädd för barnen, att de ej måtte smittas derigenom att de lågo invid sin mor. Vidare lät han hämta den gamla *Bernold* en säng, för att hvila i om natten. Derpå skickade jag för gubben och barnen en panna med sofvel och lät säga honom, han skulle dageligen skicka den äldsta gossen i mitt kök, för att derifrån afhämta åt honom och hans barnabarn deras middagsmåltid. Den sjuka lät jag få till sig ett par Citroner jemte det öfriga, som läkaren förordnat för henne.

Då

Då jag om aftonen kom i min säng, gjorde det mig mycket nöje, att jag dagen igenom hade gjort så mycket godt, och genom min försorg minskat fyra personers lidande. Så väl skulle jag icke befunnit mig, om jag gjort mig bekymmer om negerslafvarne och icke om dessa med mig så nära förbundna menniskor. Hvarken dessa senare eller de förra skulle jag på något sätt gagnat.

Äiven de följande dagarna fortsatte jag min omsorg för denna fattiga familj.

Men, kära barn! icke alltid lyckas oss det goda, som vi vilja göra, fullkomligen. Men detta får likväl icke afhålla oss derifrån. Vi böra alltid göra, hvad vi anse för vår skyldighet, för Guds vilja, och öfverlemna det till Honom, om Han vill låta det för oss lyckas eller icke.

Jag glädde mig på förhand deråt, att den sjuka hustru *Schmidt*, genom mitt föranstaltande, åter skulle tillfriskna, gå till sitt arbete och återtaga sig omsorgen för sina barn.

Läkaren måste derföre dageligen komma till mig, och lemna mig underrättelse om hennes tillstånd. I början leto dessa underrättelser alldeles efter önskan, men sedan voro de icke mer så fägnesamma, och på nionde dagen kom han ganska bedröfvad och sadé. I dag kan jag ej berätta Er
nå-

något angenämt, vår sjuka har i dag i min närvaro aflidit.

Detta bedröfvade mig i sanning mycket; men jag tillfredsställde mig dermed att jag dock gjort min skyldighet emot henne. Skulle jag icke nödgats göra mig de största förebråelser, om jag låtit henne dö utan vård och skötsel? skulle jag icke bortd tro, att jag genom min bekymmerslöshet varit orsaken till hennes död?

Den döda, fortfor läkaren, har uppdragit mig, att ännu rätt innerligen tacka Er, för den barmhertighet Ni bevist henne, och säga Er, det hon, emedan Ni var en så god Herre, gjort Er till arfvinge af hela hennes qvarlåtenskap.

St. Bevars! jag tänkte hon skulle varit så fattig.

G. Det var hon i sanning; men hon hade ändå några dyrbarheter, som hon testamenterade mig, dessa voro — hennes gamla far och hennes barn.

(*Stefan* runkade på hufvudet.)

G. Ja kära *Stefan*! om en rik Fru hade upptagit mig till arfvinge af sin förmögenhet, så skulle du ansett det för en stor lycka. Under de första ögonblicken tänkte jag äfven som du: angenämare vore det dig om du hade ärft några tusende Riksdaler. Men då jag rätt öfverlade saken: så gladdde jag mig likväl innerligen öfver detta arf. Om du hade ärft mycket pen-

penningar, tänkte jag, hvad skulle du göra dermed? kläda dig bättre? hålla en bättre taffel? Det vore ändå i sanning icke väl gjordt; endast i den händelse vore ärfda penningar dig nyttiga, om du använde dem för att uträtta något godt med dem. Och lemnas dig icke genom detta arf dertill det bästa tillfälle? Om du redligen har försorg, för den gamla och de efterlemnade barnen, skall du icke dermed åstadkomma mycket godt?

Jag antog således med tacksamhet det arf som Gud hade beskärt mig, och fogade strax följande dag anstallt om, att taga det i besittning.

Trettiondeandra Afdelningen.

Detta mitt beslut verkställde jag på följande sätt: först gick jag i sorghuset der jag blef mottagen med ett så bedröfligt jämmer-skri, att jag knappt kunde hålla mig sjelf ifrån tårar. Men jag repade mig och sade: gifven Er tillfreds godt folk! dödsfallet som bedröfvar Er, har skett efter Guds vilja. Han vill alltid menniskan väl: och har säkert äfven häri goda afsigter i anseende till Er. Gören endast alltid rätt, så skall Han visst icke öfvergifva Er. Då den afledna har

har anförtrott Er åt mig: skall jag ärligt ha försorg om Er.

Den gamle tackade mig hjerteligen, och jag hade strax omsorg om, att för denna dag nödiga lifsmedel försträcktes honom och hans barnabarn.

Detta hade jag kunnat göra dageligen, Gubben skulle dervid hafva befunnit sig väl, och barnen skulle blifvit underhållna och fullvuxna.

Men — kära barn! det förnämsta hos människan är, som Ni vet, hennes själ. Vill man således utöfva människokärlek emot sin medmänniska, så bör man förnämligast ha omsorg om hennes själ, att den blir förståndig och god; eljest vårdar man henne blott till hälften och åstadkommer i flera fall mera skada än gagn. Detta skulle inträffat med de *Schmidtska* barnen, om jag ej gjort för dem mer än födt dem; under allt det hade de blifvit okunniga, oskickliga, och äfven lata. Sålunda skulle jag genom min välgörighet uppfödt ett par menniskor, som i framtiden fallit det allmänna till last.

Då nu den gamla kusken ibland hade goda infall: så lät jag kalla honom till mig, för att öfverlägga med honom, hvad jag skulle göra med barnen.

Åldersman! sade jag, har du hört hvad för ett arf mig tillfallit?

K. Det

K. Det har jag. Om en rik enka gjort Er till arfvinge: så skulle kan hända arvet gjort Er större fögnad; men jag förmodar, om Ni gör det fattiga folket godt, som den gode Guden anvist Er, och Han ger sin välsignelse dertill; så skall det i framtiden göra Er mera glädje, än ärfda ägodelar. Efter min saliga far ärfde jag tjuugo riksdaler, det är det enda arf, som jag i min lifstid erhållit. Men när jag går på åkerfältet och ser der mången menniska, hvilken jag varit nyttig: så gläder jag mig hvarje gång, i det innersta af mitt hjerta; och mången gång går en som ärft mycket, med sorgset ansigte om mig.

G. Jag är också af din mening, men hvad skall jag nu ta för utväg med barnen som jag ärft?

K. Framför allt, kära Herr *Gottschalk*, ha vård om det, att de komma under god aga, att de må bli hållna till ordning, lydning, och flit, samt ledda till bekantskap med Gud.

G. Det vill jag gerna göra, om jag bara kände någon, som jag kunde anförtra dem åt.

K. Jag har redan tänkt derpå, och då har *Michael Winstock* och hans hustru fallit mig i sinnet, det är ett snyggt, stilla, arbetsamt folk, som hafva intet barn.

G. Men hvad bör jag då betala dem?

K. De

K. De torde låta åtnöja sig med litet nog. Och vet Ni väl redan, att det finnes efter vår husbondes Herr *von Tells* farfar ett Kapital, hvars räntor skola användas till uppfostran af fattiga barn i församlingen?

G. Derpå har jag i sanning icke tänkt; godt! att du erindrar mig derom. Gå nu, utan dröjsmål, till *Michael Winstock* och hans hustru och gör dem anbud af barnen. Äro de hogade att emottaga dem, så bed dem komma till mig.

Emot aftonen kommo de. Jag blef snart ense med dem om kostpenningarna, jag skulle gifva dem. Dessa penningar, sade jag, skola månadtligen riktigt utbetalas till Er: men, kära vänner! gören ock er skyldighet emot barnen. Märken, Gud har tagit far och mor ifrån dem, och öfverlemnar dem nu åt Er! detta är det samma som om den gode Guden sade till Er: här *Michael Winstock*, här hustru *Winstock*! öfverlemnar jag åt Er dessa fader- och moderlösa barn, att Ni skall vara dem i stället för far och mor; Ni bör nu behandla dem som era egna barn. Förgäten ingalunda det, att de äro Er anförtrodda af Gud. Hafven således omsorg om, att de dageligen få sin föda, hållas klädda och rena; vården och sköten dem under sjukdomar, men förgäten icke att barnens själ är hufvudsaken, och hållen dem derföre till att flitigt besöka
sko-

skolan, att alltid tala sanning, förolämpa ingen, bedraga ingen, arbeta flitigt, på det de, då de en gång blifva fullvuxna, må vara i stånd, att ärligt föda sig och vara sina medmenniskor nyttiga.

Det goda folket gret, lofvade bära omsorg för barnen som för sina egna barn och gäfvö mig handslag derpå.

Nu gick jag med dem till barnen. Barn! sade jag, Ni har nu mer ingen far och ej någon mor. Men Gud skickar dessa goda menniskor till Er, som vilja sörja som far och mor för Er. Men nu blir det er skyldighet, att Ni lyder dem och gör allt, hvad de befalla Er. Då de ha mycken möda med Er, så bör Ni därför vara tacksamma, och alltid uppföra Er så, som Ni vet att de önska det. Barnen måste med ett handslag lofva sina nya fosterföräldrar, att de ville göra det. Dessa togo emot barnens få klädespersedlar och förde barnen med sig bort.

Den gamla *Bernold* gret, och såg be-
 dröfvad på mig. Jag förstod hvad han vil-
 le säga, och förekom hans begäran. På Er,
 kära gubbe! har man ock tänkt. Ni kom-
 mer dageligen att äta middag på herregår-
 den, der skall Ni i tjänstefolksstugan alltid
 finna en smaklig måltid som skall mätta
 Er. Fortfar ännu att förrätta det lilla arbe-
 te Ni mäktar med; så skall Ni, af er för-
 tjänst,

tjenst, lätt kunna förskaffa Er det obetydliga, som Ni dessutom behöfver.

Han begynte att tacka mig — men jag lät honom ej komma till tals, utan sade: icke mig utan Gud bör Ni tacka, Honom som gjorde det till mitt åliggande att ha vård om Er.

Jag gick bort och tackade äfven i mitt hjerta Gud, som gifvit mig tillfälle att stif- ta så mycket godt.

Då jag kom hem, lät jag kalla min gamla kusk, för att med honom dela den glädje som Gud hade tilldelat mig.

Trettiondetredje Afdelningen.

Sedan vi någon tid pratat med hvaran, och öfvertygat hvaran, att det vore för menniskan ett af de största nöjen, att kunna göra sina medmänniskor godt; så frågade jag, om det kanske fanns i byn ännu flere nödlidande? Nödlidande, svarade han, fullt öfver allt, men då måste Ni ha en stor pung, om Ni ville hjälpa dem alla.

G. Men om de verkligen äro stadda i nöd: så är det väl min skyldighet att hjälpa dem. Hvad nöd plågar dem då?

K. Fattigdom och sjuklighet. Der finnas rätt många hus i hvilka sjukligheten alldeles icke upphör: när en har lemnat
sän-

sängen, lägger sig den andra. Många gran-
nar hafva mera sol i huset än bröd. Men
det folket kan icke hjälpas, vår nådiga hus-
bonde, har redan gjort så mycket för des-
sa uslingar — men det har hvarken blifvit
bättre eller sämre. Dessa människor äro
sjelfva skulden till sitt nödställda tillstånd.

G. Huru då?

K. Derom kunde mycket låta säga
sig. Ganska få veta huru de skola bibehå-
la sin helse. De äro högst osnygga. Det
väcker redan äckel, blott man kommer i
stugan eller ser deras kläder, ansigte och
händer. Derjemte bära de stora skinnmös-
sor, hvarigenom hufvudet alltid hålles i
svett och orenligheten förökas. Huru kan
en människa, som alltid ligger i smuts än-
da öfver öronen, bibehålla helsen? När de
sedan icke befinna sig väl, så bruka de idel
förvända medel, hvarigenom de göra det
onda värre. Qvacksalfvare, som år ut år
in fara omkring, äro deras läkare. Af des-
sa köpa de sina läkemedel, och taga dem
in. Och det äro ändå de förnuftigaste som
göra det. Men här finnas också de som
tro, när de känna ondt i magen, eller värk
i lederna, att de äro förtrollade, och göra
då sådana dårskaper, att man måste blygas
tala derom.

G. Men hvaraf kommer då den stora
fattigdomen.

K. Den

K. Den kommer deraf: att folket ej förstår sköta hushållningen och idka något åkerbruk. När de få in ett par riksdaler, i stället att de deraf skulle använda något på sin hushållnings eller sitt åkerbruks förbättrande: förtära de det influtna genast. När nu ett nötkreatur eller ett åkerredskap skall köpas, hafva de ingen fyrk i händerna, och nödgas låna samt för de lånta penningarne betala ränta; ved kunna de icke köpa, derföre elda de med halm och koka äfven med halm. Sedan felas dem gödsel; för boskapen hafva de intet foder, och kunna således påhålla litet; och när de behöfva en häst: så köpa de gemenligen, för ett par dukater, en gammal kamp, som ej har någon merg i benen, och således icke är i stånd att ordentligt upplöja jorden. Huru kan det då annat hända, än att de blifva ständigt fattigare?

G. Så måste man då undervisa detta folk.

K. Undervisningen är väl en skön sak. Men om den skall gagna något, så bör också folket handla derefter. Men det sker icke af vårt folk. Herr *von Tell* och vår Kyrköherde hafva redan nog gifvit undervisningar; men då har man gjort så många invändningar deremot, att de goda Herrarne till slut blifvit trötta vid undervisningen. Försök det bara en gång och undervis helst en —

G. Det

G. Det skall jag försöka.

K. Jag önskar Er lycka dertill.

Med dessa ord lemnade han mig. Hans berättelser hade gjort mig bedröfvad. Jag gick till fönstret, hvarur jag kunde se ut åt fältet, deröfver månen just nu uppgick.

Månens uppgång är så behaglig, att en menniska näppeligen kan se den, utan att känna förnöjelse deröfver. Till och med barn, när de se månens uppgång, ropa till hvarandra: se der den vackra månen!

Också jag kände förnöjelse vid dess uppgång, och, som jag var van att vid hvarje naturhändelse tänka på Gud: så blefvo äfven nu mina tankar ledda på Honom.

Huru välgörande är Han icke, tänkte jag hos mig sjelf, alla jordinvånare, på hvilka månens sken nu faller, lyser Han derigenom, lyser genom månskenet så mången resande och bevarar honom från att fara vill, lyser derigenom äfven människor som icke tänka på Honom, icketacka Honom. Så bör också du handla, göra godt hvar du kan, äfven åt människor som icke äro tack samma mot dig.

Nu kommo mig åter de fattiga och sjuka ibland min allmoge mig i sinnet. För dessa, tänkte jag, bör du visst ha omsorg. Herr *von Tell* är ju deras öfverherre och du står nu i hans ställe. Men på hvad sätt ha omsorg om dem? på hvad sätt hjälpa

N

dem?

dem? Jag tänkte hit och dit, och fann intet tjenligare medel än — undervisningen.

Ack! *undervisningen, undervisningen* är det bästa medel man kan använda att hjälpa sina lidande medmenniskor. Den är i de flesta fall af vida större värde, än allt understöd. Ty då människorna, genom undervisning, först blifvit förståndigare och bättre: så kunna de i de flesta fall hjälpa sig sjelfva, och behöfva icke främmande hjälp.

Jag gick således till sängs med den föresats, att ännu en gång försöka hvad undervisningen kunde förmå hos dessa olyckliga.

Så snart nästa förmiddags göromål voro slutade: tog jag min käpp och genomvandrade fältet, för att finna människor, som jag kunde undervisa.

Särdeles långt hade jag icke hunnit, förän jag träffade på en usling, hvars åsyn gjorde mig ganska svårmodig. Han sjelf var blek, betäckt med gamla sönderslitna slarfvor, hans häst var blind, kraftlös och så mager, att man kunde räkna hans refben. Åkern var betäckt med tistlar och brombärs buskar, och af hvetet som han skördade derpå, fans der ganska litet, det hade kort halm och små ax.

Ack! kära granne, min goda *Christian!* sade jag, din skörd är verkligen ganska dålig.

Chr.

Chr. Ja det är den! som det ty värr!
plägar gå fattigt folk.

G. Men hvaraf kommer då detta?

Chr. Vi hafva ett svårt år, det har varit brist på regn.

G. Det har också varit brist på regn på herrgårdsåkern; likväl är skörden på den åkern rikare.

Chr. Det tror jag! Om jag hade Herr von Tells penningar, så skulle min skörd också vara rikare.

Jag föreställte honom, att det vid åkerns förbättrande icke kommer så mycket an på penningar, som fastmer på flit och en god inrättning; jag gjorde honom också uppmärksam på sin krasslighet, viste honom orsaken dertill; gaf honom åtskilliga råd huru han kunde förbättra sin helsa och sin hushållning, och bibehålla sig frisk. Men emot allt gjorde han någon invändning, och var sluteligen så ohöflig, att han sade: det förstår Ni icke.

Jag lemnade honom således hjälplös, och vände mig till en annan, som icke långt derifrån sysselsatte sig med åkerbruk. Hos honom verkade jag icke mera öfvertygelse, och han yttrade slutligen, om han hade ett par hundra riksdaler i händerna, så skulle snart allt gå bättre.

Dessa par hundra riksdaler ägde jag nu icke, och om jag ägt dem: så skulle jag likväl dragit i betänkande, att anförtro

dem åt honom. Ty hvartill gagna penningar en menniska, som är okunnig och icke låter undervisa sig. Han gör alltid ett förvändt bruk af dem.

Jag lemnade således äfven honom åt sig sjelf, och gick bedröfvad tillbaka. Dock uppgaf jag än icke allt hopp, och beslöt att vidare eftertänka, om jag då icke kunde finna något medel att hjälpa detta folk. Ty, barn! om det är vårt fulla alfvare att hjälpa andra: så får man icke strax uppgifva hoppet, om det ock icke i första ögnablicket lyckas oss.

Herr *Gottschalk!* ropade någon bakom mig; jag såg mig om, det var *Michael Winstock*.

Vill Ni väl, sade han, litet besvära Er hit, för att se hura era fosterbarn befinna sig?

Jag följde honom och fann dem på en åker, der de voro sina fosterföräldrar behjelpiga, till sammanbärande af årsgrödan. Åsynen deraf gjorde mig nöje och jag inlät mig med detta goda folk i ett långt samtal öfver deras hushållning och skötseln af deras helsa. Då förnam jag i sanning, att äfven de voro ganska okunniga i många stycken och hade ganska oriktiga meningar. De hade t. ex. äfven ett litet glas fullt af läkemedel, som de hade köpt af en qvacksalfvare, och hvaraf de togo in när de kände sig opassliga, men likväl blef jag
var-

varse, att de voro uppmärksamma, när jag gaf dem någon nyttig lärdom.

Hos detta folk, tänkte jag, lärer du kunna uträtta något. Dem skall du undervisa. När det sedan går lyckligare för dem: så blifva till äfventyrs andra grannar derigenom bragta till eftertanka, och låta lära sig genom deras exempel.

Jag besökte således denna familj, hvar vecka ett par gånger, och underviste dem. Först visade jag dem, huru de skulle söka att bibehålla sig och de dem anförtrodda barnen friska, och huru de skulle kunna hjälpa sig, då en opasslighet anföll dem. Då kom det mig väl till pass att jag blifvit uppfostrad hos Herr *Federweiss*. Denna värde man gaf oss så goda regler, i anseende till helsans bevarande, att en sjuk var i hans hus så rar som en hvit sparf. Om en liten opasslighet träffade någon af oss, så hade han alltid några ganska enkla medel till hands med hvilka han genast half honom. Dessa medel anskaffade jag mig äfven, och anmanade *Michael Winstock*, att han strax skulle komma till mig och söka hjälp, så ofta han eller någon af de honom tillhöriga icke befunno sig väl. Men vill Ni då väl också hörsamma mig? frågade jag.

Af hjertat gerna, svarade han.

Nå, fortfor jag, så hämta mig då, till
be-

bevis af er lydaktighet, medicamentglaset, som ni köpt af quacksalfvaren.

Han bar det till mig, och jag kastade det, i hans åsyn, ut genom fönstret.

Nu gaf jag och honom anvisning, huru han kunde förbättra sitt åkerbruk, sin boskapsskötsel och hela hushållning, och gjorde honom, i tysthet, då det behöfdes, ett litet förskott.

Då jag t. ex. blef varse, att första grunden till hans eländiga skörd och dåliga boskapsskötsel låg deri, att han förbrände halmen, som han skulle nyttja till boskapens fodring och åkerns gödsel; så rådde jag honom att framdeles förse sig med ved.

Det låter ej göra sig hos mig, svarade han. Min häst har ingen merg i knortorna. Med honom kan jag ej göra några vedforor. Och hvar skulle jag fattig man, taga penningarna till veden?

Jag lät derföre försla ved till honom, och småningom återbetala mig penningarna för det.

Då denna familj nu rättade sig efter mina råd i all ting: så hade jag den förnöjelsen att se, att dess omständigheter dageligen förbättrades.

Winstocks hela hus blef friskt, unga och gamla fingo en blomstrande ansiktesfärg, åkrarne blefvo fruktbarare, skördarne ymnigare, på gården gingo väl födda nötkreatur, sprungo får och lam, hans plog drogs

drops af en rask brunte, och den gamla ladan, som alltid förut hotat att kullstörta, blef nedrifven, och en ny uppbyggd.

I hela byn talade man om *Winstocks* välmåga, och hvaraf den väl kunde härröra: en gissade hit en annan dit. Några grannar — skulle Ni väl tro det? voro af den mening, att draken släpade till honom allt hvad han behöfde.

J. Draken? hvad är då det?

G. Jag vill säga dig det. Ibland ser man om natten genom luften flyga en eldkula, hvilken har en lång svans. Om denna tro nu enfaldigt folk, att det är en drake, som släpar till de grannar som äro i förbindelse med honom, smör, mjöl, fläsk, ägg, penningar och allt hvad de behöfva. Hvarföre rodnar du *Stefan*?

St. Vår dräng har berättat mig mycket om denna drake.

G. Och du har trott det?

St. Ja det har jag.

G. Då har du varit bedragen. Den så kallade elddraken är ingen ting annat, än en klump dunster som tända sig i luften och med mycken hastighet flyga igenom den.

Men några grannar voro likväl förståndigare. De gjorde besök hos *Winstock*, samtalade med honom och gjorde lika som han, och när jag sedan såg, att de blifvit för-

förständigare och förrättade sina sysslor väl, gaf jag äfven dem understöd.

På sådant sätt hade jag efter några år den förnöjelsen att se, sjukdomarna och den tryckande fattigdomen vara bortflydda ifrån de flesta hyddor; och att den bleka färgen, trasorna som vanställt så många invånare, de blinda utmerglade hästarne, de många toma, i linda liggande åkrarne nästan alldeles försvunno, och helsa och välstånd blefvo öfver allt synbara. Skulle jag väl hafva kunnat uträtta detta med penningar? Visst icke. Så viktigt är det derföre, kära barn! att undervisa sina villfarande okunniga medmenniskor. Men om man vill undervisa andra: så måste man?

Æ. Sjelf hafva kunskaper.

G. Det måste man! ty huru kan den lära andra som sjelf icke vet någon ting, eller som sjelf är stadd i villfarelser. En sådan åstadkommer ofta mera skada än gagn. Kan Ni kanske erindra Er någon, som äfven ville undervisa Er och skadade Er genom sin undervisning?

Alla. O ja! *Drejffuss*. Han underrättade oss om spöken.

G. (Leende) Och, *Stefan!* hvartill gagnade denna undervisning?

St. Att göra oss till rädda harar, och att vi icke tordes i mörkret gå utom dörren.

G. Och

G. Och om denna undervisning hade fortfarit, så skulle hela hufvudet för Er blifvit uppfyllt med spöken, och Ni skulle allestädes hört eller sett några sådana, och likväl hade den goda *Drejfuss* haft hjerligt god mening med sin undervisning.

Märken derföre barn, huru nödigt det är, att man alltid ger akt på goda lärdomar, och söker genom egen eftertanka att alltid lära sig mer. Ty om man uppväxer i okunnighet och villfarelser, så är man sedermera, i många fall, icke i stånd, om man ock gerna ville, att göra godt och bistå sina lidande medmenniskor.

Trettiondesjerde Afdelningen.

Sålunda förflöto på Herr *von Tells* lands-egendom några år för mig ganska angenämt. Jag hade väl mycket arbete, men den öfvertygelse, att Gud ålagt mig det, gjorde det mig behagligt. Förekom det mig också ibland någon syssla som var mig ledsam: så företog jag den ändock med raskhet, emedan jag ansåg det för Guds vilja, att jag skulle förrätta den, och jag höll före, att ett godt barn borde uträtta icke blott det angenäma som dess far ålagt det, utan äfven sådant som vore oangenämt.

Det

Det obehagligaste för mig var alltid indrifvande af utlagorna och räntorna, som min husbonde hade att fordra af sina underhafvande. Men då jag betänkte: det är Guds vilja att du gör detta, emedan du derigenom förhjelper din Herre till sin tillhörighet, och vänjer hans underhafvande till verksamhet och ordning: så blef det mig likväl också lättare.

För att vänja de underhafvande till ordning, hade jag låtit göra dem bekant, att allt, hvad hvar och en hade att erlægga till Herr *von Tell*, borde vara betalt den första November, och att jag skulle åklaga de senfärdiga och med rättens tillhjälp tvinga dem till sin skulds afbördande.

Den första November kom, och mitt rum var, hela förmiddagen, icke tomt på menniskor, som betalte mig penningar. Då jag redan indrifvit temmeligen mycket, inkom äfven *Balthasar Kiebitz*, som, för tvåhundra riksdaler, dem Herr *von Tell* förskjutit honom, till köpande af ett boningsrum, borde erlægga sex riksdaler i ränta. Då han inkommit i rummet, blef han stående vid dörren.

Kom närmare, grannesfar *Kiebitz*! sade jag, räkna opp era sex riksdaler!

K. Det är konst att räkna opp penningar, när man inga har.

G. Ni har inga penningar? då måste jag kalla Er för rätta.

K. Ni

K. Ni måste ju hafva tålmod med en fattig man. Nästa år skall jag riktigt betala Er allt.

G. Det är en tom undflykt. Om Ni nu icke kan betala sex riksdaler, hvarifrån vill Ni då nästa år taga tolf riksdaler?

Ni har ju länge nog förut vetat, att den första November vore betalningsdagen, hvarföre har Ni då icke ställt Er derefter.

K. Det har jag gjort; men under hafreskörden störtade hästen för mig. Åkern måste nödvändigt lagas i ordning — då nödgades jag sammansöka alla mina penningar och köpa en annan häst. Nu är pungen för mig uttömd, och jag är alldeles icke i stånd att afbördä min skuld.

G. Det är rätt illa. Om pungen är uttömd, så borde Ni bemöda Er, att genom flit och sparsamhet åter hopsamla något. Kort och godt, jag kan ej göra något afseende derpå. Om Ni i dag icke hitbär era sex riksdaler, så skall jag ställa Er till rätta och låta bortsälja er häst och kanske äfven er plog på köpet.

K. Det nödgas jag finna mig vid. Men jag säger Er det, om Ni förfar så strängt med mig, så förstör Ni mig, och jag skall framdeles alldeles icke mer kunna betala. Men sätt nu Er endast i mitt ställe; föreställ Er, Ni vore *Balthasar Kiebitz*, för Er hade hästen störtat, Ni hade nödgats bortgifva alla era penningar för att kö-

pa en annan, och jag vore Herr *Gottschalk* och ville nu låta borttaga för Er häst och plog, då Ni icke kunde betala mig sex riksdaler som Ni vore mig skyldig? Huru skulle då detta förefalla Er? Men jag måste säga Er, jag skulle icke förfara så strängt med Er, om ni vore *Balthasar Kiebitz* och jag vore Herr *Gottschalk*.

Dessa ord gingo mig genom hjertat. Jag såg mannen i ögonen, de stodo fulla af tårar.

På stället nu, sade jag, kan jag icke afgöra saken. Kom tillbaka denna eftermiddag, då skall Ni få ert utslag.

Han gick bort, och jag lät, för att få tid till öfverläggning, säga det öfriga folket, som ännu stod för dörren, att de nu skulle gå hem och följande dag komma tillbaka. Nu tog jag min käpp, gick ut på marken, satte mig på en enslig ort, och eftertänkte, hvad jag väl skulle göra, om jag vore *Balthasar Kiebitz*, och väntades af *Henrik Gottschalk*. Jag skulle då, sade jag till mig sjelf, göra allt hvad jag kunde, för att afbörda min skuld. Men om en olycka träffade mig, och jag vore omöjligen i stånd att erlægga betalning: då — ja då, skulle jag verkligen förmoda af *Henrik Gottschalk*, att han skulle ha tålamod med mig.

Du skall således undersöka, om *Kiebitz* också har gjort det, som du i hans stäl-

ställe skulle hafva gjort; är detta skett: så bör du ock i sanning göra det, som du skulle fordrat af *Gottschalk*, om du varit *Kiebitz*.

Jag gick således derifrån, sökte opp den gamla kusken, och underrättade mig hos honom, hurudan karl *Balthasar Kiebitz* vore?

K. En flitig, ordentlig man, om hvilken man kan säga intet ondt.

G. Men huru kommer det då till, att han icke betalar?

K. I höst har en häst störtat för den fattiga mannen. Derigenom har han kommit i obestånd. Om endast hans bror *Diedrich* vore så god! men det är en liderlig fogel. När han förvärfvat en riksdaler, går han på bränvinskrogen, och arbetar icke förr än han supit opp sin riksdaler.

Jag insåg således väl, att jag borde ha tålmod med *Kiebitz*, emedan jag äfven fordrat det, om jag varit i hans ställe. Blott den hetänkligheten hade jag än, om jag väl kunde göra det, då penningarne, som *Kiebitz* skulle betala mig, icke tillhörde mig, utan *Herr von Tell*, och denne icke uttryckeligen meddelat mig tillstånd, att ha tålmod med dem som icke kunde betala.

Men snart föll det mig in ett medel, huru jag kunde uppfylla min skyldighet emot *Kiebitz*, utan att handla emot *Herr*

von Tells vilja. Huru jag utförde detta skall Ni strax få höra.

Då *Kiebitz* åter kom till mig, sade jag: kära *Kiebitz!* penningarne, som Ni bör betala till mig, tillfalla icke mig, utan min Herre, hvilken ej tilldelt mig någon fullmakt, att hafva tålmod med dem som icke kunna betala. Men emedan jag vet, att Ni utan er förvällan råkat i obestånd, så vill jag betala för Er. Här har Ni qvittenset öfver penningarnas afbetalning. Ni är nu dessa sex riksdaler mig, icke min Herre skyldig.

Han tryckte mig tacksamt handen, och försäkrade mig, att han skulle ärligt betala mig.

Följande morgonen kommo min husbondes öfriga gäldenärer och erlade alla betalning, så nära som på *Diedrich Kiebitz*.

Denne sade, det vore honom omöjligt, att afbetala de tre riksdaler, som han borde gälda till mig, jag borde därför ha tålmod med honom.

G. Det kan jag icke. Om Ni i dag icke skaffar mig penningarne, så kallar jag Er i morgon opp för döbstolen.

D. Det kan Ni väl icke göra med en fattig karl.

G. Det skall jag visst göra; hvarföre har Ni då icke sökt hopsamla de få riksdalarna, för att kunna erlægga betalning?

D. Det

D. Det hade jag gerna gjort, men vi hafva i år haft ett så svårt år.

G. Jag vet af intet svårt år. Alla våra bönder hafva haft ett dylikt år som *Diedrich Kiebitz*, och likväl hafva de alla betalt mig. I morgon blir Ni ställd för rätta.

D. Men sätt Er dock i mitt ställe! om Ni vore *Diedrich Kiebitz* och icke kunde betala, och man ville derföre genast ställa Er för rätta, huru skulle då det synas Er?

G. Jo! om jag vore *Diedrich Kiebitz*, så skulle jag ej suppa opp mina penningar i bränvin, utan spara ihop dem, att jag med dem måtte kunna betala *Henrik Gottschalk*.

Han ville tala än vidare; men jag hörde ej på honom, utan åklagade och tvang honom att erlægga de tre Riksdaler, som han var Herr *von Tell* skyldig.

Jag har med flit, barn! berättat Er detta så vidlöftigt, på det Ni skulle lära, huru Ni kan upptäcka, på hvad sätt Ni i hvarje fall bören förhålla Er emot era medmenniskor.

Har du förstätt mig *Julie*?

J. Jag tror det. Jag bör alltid ställa mig i den andras belägenhet.

G. När du derföre kommer till Herr *Tillbes* lektionstimme, och du vill veta huru du bör förhålla dig emot honom, hvad bör du då göra?

J. Jag

J. Jag måste i tankarna sätta mig i Herr *Tillbes* ställe.

G. Om du nu vore Herr *Tillbe*, hvad skulle du då äska af dina disciplar?

J. Att de vore stilla och uppmärksamma.

G. Hvad bör *Julie* således göra?

J. Äfven vara stilla och uppmärksam.

G. Men om en tiggerska fordrade, att du skulle afkläda dig din klädning och gifva den åt henne?

J. Jag vet ej hvad jag borde göra?

G. Sätt dig i hennes ställe. Om du vore fattig, skulle du väl vara så oförskämd, och fordra af någon, att hon skulle afkläda sina kläder och gifva dem åt dig?

J. Det skulle jag visst icke åstunda.

G. Så behöfver du äfven icke afkläda dina kläder och gifva åt tiggerskan.

Trettiondefemte Afdelningen.

Slutet af femte året, som jag innehaft min nya beställning, nalkades nu, och jag bragte min räkning i ordning för att kunna aflägga den för Herr *von Tell*. På räkningen som man vid årets slut gör öfver sina inkomster och utgifter, kan man alltid merka,

ka, om man varit ordentlig eller oordentlig i sina göromål. Har man varit oordentlig, så är detta ett ganska svårt arbete. Man räknar och räknar, och bråkar sitt hufvud grufveligen, och likväl vill räkningen aldrig slå in. Inkomsten är alltid ganska olika med utgiften. Detta kommer deraf, att man icke uppskrifvit beggedera ordentligen.

Utan att jag vill berömma mig, så kan jag dock försäkra Er, kära barn! att min räkning var mig ganska lätt, och att mina utgifter inträffade med inkomsterna så när som på en riksdaler, hvilken jag ersatte ur min pung. Hade den väl blifvit lika riktig, ifall jag hade fortfarit att sysselsätta mig med negerlafvarnas befrielse? det tror jag svårligen. Hade jag nu icke kunnat bestå med min räkning: så skulle jag dock, med all min ärlighet hos Herr *von Tell* räkat i den misstanka, att jag varit en oredlig man. Det öde hafva oordentligt folk i allmänhet, när det gäller att förvalta främmande penningar; ehuru de ock icke undanhålla något deraf, så kunna de likväl icke visa, för hvad de utlagt de inkasserade penningarne, och blifva derföre ansedda för bedragare och tvungna att ersätta det felande. De skrika sedermera på orättvisa; bedyra sin oskuld och betänka icke, att orsaken till deras olycka verkligen är hos dem sjelfva: väl icke i bristen på redlighet,

het, men likväl i brist på ordning. Det är derföre väl, när barn redan vänja sig, att uppskrifva sina små inkomster och utgifter, och deröfver vid slutet af hvar månad förfärdiga en räkning.

Barnen gåfvo hvarandra genom nickar med hufvudet att förstå, att de framdeles äfven ville göra detta, och Herr *Gottschalk* gjorde hvar och en i denna afsigt en liten bok och visade, huru den borde inrättas.

Jag lade nu, fortfor Herr *Gottschalk*, min räkning ihop, skickade den till Herr *von Tell*, och underrättade mig hos honom, hvad jag borde göra med de 4000 riksdalernerne, som jag hade i öfverskott.

På sista dagen i året, gick jag i tankarna mina lefnadshändelser igenom och glädde mig mycket åt dem. Mycket godt hade Gud bevisat mig, och jag fann, att jag dock icke som otacksam njutit Hans välgärningar, utan bemödat mig att vara tacksam emot Honom. Jag glädde mig ock i tysthet åt det märkbara goda jag åstadkommit deri, att många människor lefde omkring mig, hvilka jag hade varit nyttig, och att jag sjelf hade bättre lärt mig att väl uträtta mångahanda göromål. Väl, det tillstår jag, erinrade jag mig mången försumlighet, som jag låtit komma mig till skuld; men jag hade dock den förhoppning, att, om jag ständigt vore uppmärksam på mig, skulle det framdeles väl gå bättre och bättre.

Ef-

Efter någon tid erhöll jag ett bref i från Herr *von Tell*, hvori han betygade mig sin tillfredsställelse med min räkning, och anmodade mig, att med de öfriga penningarna resa till Leipzig och inköpa Stats-obligationer för dem.

Jag lagade mig således genast redo, satte mig på postvagnen och för åstad. Första dagen for jag helt allena, och tiden skulle blifvit mig lång, om jag icke användt den till betraktelser öfver Gud och Hans visa inrättningar, hvaraf jag fann spår öfver allt, men i synnerhet i de anstalter Han träffat, att foglarna, äfven oaktadt den djupa snön som hade fallit, likväl ännu funno sin föda.

Andra dagen af min resa, fick jag en reskamrat, men med hvilken jag ej heller kunde underhålla mig. Det var en Polsk Jude. Han kunde icke Tyska och jag ej Polska, följakteligen kunde vi också icke tala med hvaran.

Hvad är Ni, frågade jag honom, för en landsman?

Int' forstå, var hans svar.

Ifrån Polen?

Från Polen. Det var allt hvad jag kunde få ur honom.

Han tycktes vara fattig: emedan han till kost icke hade annat hos sig, än ett stycke groft bröd, hvilket han förtärde då jag spisade min middag på nästa värdshus.

Då vi satte oss på, fingo vi en postdräng, som genast lät slå i för sig ett glas bränvin, och söp ut det. Vid vår ankomst till nästa by, höll han åter stilla, och drack ut ett glas bränvin.

Min vän! sade jag, sup du icke för mycket, att du icke super opp ditt förnuft! du är nu vår anförare, vi hafve förtrott dig vårt lif — sen du supit bort förnuftet — så lär du illa föra fram oss.

Men han log och sade: mitt förnuft är vant vid bränvin.

Vid nästa värdshus söp han åter.

Jag gjorde honom förebråelser derföre, men han brydde sig icke derom, piskade på hästarne och tvang dem att löpa i fullt traf.

Då vi nu foro utför en brant sluttande väg ropade jag till honom: håll! jag måste stiga ned; men han ställte sig, liksom han ej hade hört det. Det varade ej länge, innan vagnen började gå på tväran, mitt skrikande halp icke, postdrängen för löst derpå — vagnen slog omkull. Jag kom temmeligen lyckligt derur, ty fallet skadade mig icke mer, än att jag litet försträckte vänstra handen. Min stackars resekamrat var så mycket olyckligare. Vagnen hade fallit på hans lårben. Då vi hade lyft den opp, och jag ville upphjelpa Juden, var han icke i stånd att stiga opp,
skrek

skrek häftigt, och, då jag undersökte hans lårben, fann jag — att det var afbrutit.

Ser du, sade jag till postdrängen, hvad du kommit åstad med ditt bränvins drickande? Löp strax till nästa by och skaffa hjälp.

P. Det skulle väl löna mödan, att jag skulle löpa för den karlens skull. Det är ju en Jude.

G. Är han icke menniska som du? är han icke din nästa? har du icke blifvit betald af honom?

P. För åkningen har han betalt mig, men icke för omkring löpande. Vi vilja åter ställa honom på vagnen.

G. Men han kan icke sitta, och skulle ej uthärda smärtorna, som åkningen förorsakar honom. Om du ej vill löpa, så vill jag löpa.

P. Derpå kan jag ej vänta. Sätt Er opp Herre, eller åker jag bort.

Knappt hade han sagt det: så åkte han verkligen bort.

Der stod jag nu vid den stackars karlen, som med ängsliga blickar bad mig om förbarmande. Gode man! tänkte jag — du har till äfventyrs en far — en hustru — bröder — dessa äro alla långt ifrån dig, känna icke din nöd, och kunna icke hjälpa dig. Den hårdhertade menniskan har lennat dig. Ibland de tusende millioner menniskor, som bo uppå jorden, är ingen dig
nu

nu så nära som jag. Gud har anvist dig till mig, att jag skall rädda dig. Jag förstår din vink min Gud! och skall följa den. Denna menniska är mig väl främmande, men han är Ditt barn, min broder. Och om jag hade brutit låret, och han hade blivit oskadd, skulle jag icke äfven väntat af honom, att han antagit sig mig?

Jag tryckte således hans hand broderligen, och gaf honom genom minen att förstå, det jag ville söka hjälp.

Men hvar? det visste jag icke sjelf, då jag ingenstädes blef varse någon menniskoboning.

Jag gick derföre opp på en höjd, och såg, till min stora glädje, ett ensamt landt-gods ligga i en dal, det hette, som jag sedermera fick höra, *Ludvigsdal*. Jag lopp dit med all skyndsamhet, och gick in i huset, der ett ungt välbildat fruntimmer kom emot mig.

Kan jag icke, frågade jag strax, få tala med herren i huset.

Fruent. Min far är i kammaren, jag skall strax ropa på honom.

Fadren, som hette *Hildebrand*, kom ut och frågade: hvem är Ni min Herre?

G. Jag är en resande, som har kommit för att bedja Er om hjälp. Jag åker jemte en reskamrat med posten, vår postdräng är besupen, och kör postvagnen här utanför ert landt-gods öfverända. Min res-

kam-

kamrat afbryter ena lårbenet, jag ber postdrängen löpa till vägs och söka hjälp — han gör det icke; jag ber honom vänta så länge, tills jag hunnit skaffa hjälp; men den hårda människan är obeveklig och åker bort. Der ligger nu den ömkansvärda människan ute i snön med sitt afbrutna ben.

H. Det fins på nejden ingen, som kunde hjälpa honom, utom mig — Gud har anvist honom till mig, jag skall —

G. Men han är en Jude —

H. Ett barn af Gud,

G. Och är fattig —

H. Men jag är af Gud välsignad med ägodelar, *Christoffer!* (till sin dräng) der ute ligger en resande som har brutit benet, tag en handbår, lägg halm derpå, tag *Wilhelm* med dig och bären in honom. Du, kära dotter, säg åt pigan, att hon genast eldar kammaren till vänstra handen, och skaffar in en säng, och åt dagsverkskarlen *Abendstern*, att han ofördröjligen löper till staden, och hitkallar fältskären.

På ögnablicket flög allt för att uträtta den älskade fadrens befallningar.

Ni, min Herre! fortfor Herr *Hildebrand*, kom med mig i kammaren.

G. Det kan jag icke, jag måste bistå min reskamrat.

H. Ni har rätt. Ni är nu hans nästa. Sen han är inhämtad, så gläd Er åt er

goda gerning, och vi skola då tala vidare med hvarandra.

Jag gick således åstad med drängarne, som snart voro färdiga med sin handbår, och lade min olyckliga reskamrat derpå, som utgöt tårar, och hjerteligen tryckte mig handen. Han blef derpå lagd på den för honom bäddade sängen, och, efter fältskärens ankomst, förbunden, äfvensom en dräng i huset fick befallning, att dag och natt bli hos honom, och behandla honom efter fältskärens föreskrift.

Då allt detta för sig gått, nödgade Herr *Hildebrand* mig, att följa sig i hans kammare, och, såsom det redan var sent på dagen, bli öfver natten hos honom.

Jag emottog hans goda anbud utan vägrande.

Här hade jag nu, efter en ganska be-
dröflig dag, en rätt angenäm afton. Jag be-
fann mig i kretsen af en älskvärd förträff-
lig familj, som tycktes hafva fattat tycke
för mig, därför att jag gjort min skyldighet
emot den fattiga juden.

Då det blef matdags, sade husfrun,
den äldsta dottern, *Sophie*, ett par ord i ö-
rat. Denna gaf sin syster en vink, begge
skyndade strax bort, kommo snart med det
nödiga duktyget tillbaka, dukade bordet,
besatte det med enkla rätter, och de begge
bröderna lade knifvar och gafflar derpå.

Ord-

Ordnungen, snyggheten, noggranheten, husliga kärleken, vänligheten, lydnaden, som herskade i denna familj gjorde den mig ganska högaktad.

Under måltiden talte Herr *Hildebrand* ganska mycket om sin landthushållning, och huru Gud, då han användt flit, estertanka och sparsamhet, hade välsignat honom. Jag hörde på honom och lärde mycket af honom, som i framtiden blef mig ganska nyttigt. Jag berättade honom sedan om de inrättningar jag hade gjort.

Efter måltiden kom jag att tala om mina lefnadshändelser och mitt slafveri i Algier. Då blefvo alla uppmärksamma. Jag nödgades sätta mig i en länstol, unga och gamla drogo fram stolar om mig, gåfvo akt på hvarje ord, och gjorde en mängd frågor till mig.

Så pratade vi ända till midnatten. Då vände sig Herr *Hildebrand* till sina barn och sade: se, barn, i denna goda mannens historie, stadfästelsen af det, som jag redan ofta sagt Er: När menniskan brukar sitt förnuft, och gör hvarje ögonblick, det som är Guds villja eller hennes skyldighet; så går han på Guds vägar, hvilka väl ofta äro tunga och besvärliga, men hvilka slutligen bringa henne i den belägenhet som för henne är den bästa. Jag är icke länge hos Er mer: men handlen efter Hans vilja, så skall

skall det gå Er väl, och Ni skall kunna räkna på Hans bistånd.

Nu önskade vi hvarandra en angenäm hvila, och hvar och en förfogade sig i sin sofkammare.

Trettiondesjette Afdelningen.

Om morgonen stod jag tidigt opp, och gick genast till den olyckliga Juden, för att underrätta mig, huru han hade tillbragt natten. Hans vårdare sade att den varit orolig. Då fältskären sagt detta förut, och tillika försäkrat att det ej skulle ha mycket att betyda, så gaf jag mig tillfreds, och lät honom förstå genom miner, att han skulle förhålla sig stilla och roligt, hvilket han också genom ett handslag lofvade mig.

Nu rekommenderade jag mig hos denna förträffeliga familj, och ville gå till nästa poststation. Men då jag kom på gården, stod der en förespänd vagn, i hvilken jag, all min vägran oakadt, måste sätta mig.

Då jag hade ankommit till nästa station, gaf jag kusken, som åkt mig, en drickspenuing, och updrog honom att än en gång på mina vägnar tacka sitt herrskap för det goda jag hos dem åtnjutit.

Til-

Tillika frågade jag honom äfven, huru han tyckte om att vara i Ludvigsdal?

Hvem skulle ej gerna vara der, gaf han mig till svars, hos ett så godt herrskap. Arbeta blir i sanning oss icke efterskänkt. Tidigt måste vi ut, sent få vi gå till sängs, och dagen igenom får ingen af Herr *Hildebrands* folk sticka händerna i barmen. Men hvar och en gör ändå sitt arbete gerna: emedan vi alltid få så mycken uppmuntran. Ofta då jag plöjer, och svetten rinner mig nedför kinderna, kommer Herr *Hildebrand* till mig och säger: Nå! *Fritz!* är du slitig? såsom du nu vänjer dig? så blir du en gång framdeles. Håller du nu friskt i arbetet, så blir det dig lätt, när du en gång får din egen hushållning.

Dervid ger han oss tillika en god lön, och tillägger för hvarje år, åt hvar och en af hans drängar och pigor, då de tjent honom trogit, någon ting på köpet, och ger dem anvisning huru de kunna bespara något för framtiden. Vill en dräng eller en piga gifta sig: så är han behjelpelig dertill, och håller bröllop åt dem. Derrföre bo i byarna häromkring tre män och tre hustrur som alla tjent på gården, och äro i goda omständigheter.

Jag sade honom att jag högeligen gladdede mig åt den kärlek, som familjen beviste den fattiga Juden.

J.,

Ja, gaf han till svar, det är så deras sed. Alla fattiga och nödlidande taga sin tillflykt till Ludvigsdal, och de flesta blifva hulpna. Lättingar och liderligt folk blifva blott afvista.

Jag underrättade mig ock om Herr *Hildebrands* familj, och erfor äfven om denna mycket godt.

Nu gick jag till posthuset, för att med postvagnen fara till Leipzig; men denna var redan afrest. Jag fordrade extrapost, men fick till svar, att jag ej innar eftermiddagen kunde få hästar.

Detta var mig obehagligt, och jag märkte att jag blef missnöjd och benägen att förtretas och att visa mig tvär emot menniskor som mötte mig. Verkeligen kastade jag ock med tvärhet en allmosa till en fattig, som bad mig derom.

Då jag hade gjort det, förskräcktes jag för mig sjelf och tänkte: är det ock rätt, att du låter oskyldiga menniskor uppbära din ovillja? att du blir förtretad öfver ett öde som du ej kan ändra? Och om alla menckliga öden äro Guds skickelser, bör du icke äfven anse detta uppehåll af din resa som en Guds skickelse, hvarvid Han säkerligen har goda afsigter?

Jag blygdes för mig sjelf, och kallade tiggaren tillbaka, för att, så mycket möjligt, åter godtgöra den ovänlighet hvarmed jag hade bemött honom.

Huru kommer det sig, frågade jag honom, att en så ung människa, som du är, tigger? kan du icke arbeta?

Tigg. Nej, kära Herre, det kan jag icke. Jag har ej lärt något annat handverk än att väfva ylle tyg, och detta arbete är nedlagt i hela vår nejd: emedan ullen är dyr och vår vara i vanpris. Sedan år och dag har jag lefvat altför bekymmersamt, och för att icke behöfva tigga, har jag och min hustru förrättat de lägsta göromål, då vi blott kunnat få oss några, för att helst kunna förtjena ett par daler om dagen. Då dessa icke förslagit till vårt uppehälle, så hafva vi småningom försålt vårt tenn, våra lintyg och andra kläder; nu är allt borta; och tvenne dagar sedan har också hustrun sjuknat för mig. Sedan tvenne dagar nödgas jag tigga.

G. Hvarifrån är du hemma?

T. Här ifrån denna orten.

G. Är det allt sant, som du sagt?

T. (Med tårar i ögonen) Bästa Herre! jag blygs att stå som tiggare för Er. Men mycket mera skulle jag blygas, att vara en lögnare. Gud ske lof! så lågt är jag ännu icke sjunken.

G. Kan jag icke få se din hustru?

T. Hvarför icke det? om Ni blott vill besvara Er med mig innom den smala gränden som ligger der framför oss.

Jag

Jag gick med, och fann allt så, som han hade beskrifvit det för mig — en sjuk hustru, tre half nakna barn — och en tom väfstol.

Bedröfvad gick jag till fönstret och tänkte: denne man har Gud fört till dig, för att du skulle rädda honom. Till äfventyrs måste du derföre bli här uppehållen.

G. Kalla nu genast på en läkare?

T. En läkare? hvarmed skall jag betala honom?

G. Kalla på en läkare! lät mig sörja för det öfriga.

Så snart mannen var gången, vände jag mig till hustrun, och förmanade henne, att hon ej skulle låta modet falla, utan sätta sin förtröstan på Gud.

H. Det gör jag, kära Herre! min far och min mor hafva allt ifrån ungdomen gjort mig bekant med Gud. Om jag ej hade Honom, hvarmed skulle jag då trösta mig? Jag skulle ju nödgats förtvifla under den stora nöd, hvari vi varit sedan tvenne år. I dag — (gråtande högt) — i dag hade jag så när låtit min förtröstan på Gud fara — min man måste tigga — ack! den vanäran! — då skickar den goda Guden Er till mig.

G. Vi hafve ett ordspråk: när nöden är som störst, så är hjälpen för dörren. Gud har förmodeligen låtit Er råka i denna nöd för att lära Er känna honom: går
nå

nöden förbi, och Ni har genom erfarenheten lärt känna Gud, som er Far och hjälpare, så skall Ni ännu tacka Honom för denna nöd.

Nu kom mannen med läkaren tillbaka. Denne underrättade sig om alla hustruns omständigheter noga, derpå vände han sig till mig och sade: en god soppa på nötkött vore för denna hustru och hennes hela familj det bästa läkemedel. Det fattiga folket hafva nu på länge, nästan icke njutit annat än vatten och bröd, och icke en gång hafva de alltid haft nog af det senare; ved för att elda rummet med ha de äfven icke. Huru kan det då hända annat, än att de småningom förlora alla krafter, och blifva sängliggande?

Nå, sade jag, om ingen ting annat fe-
las, så skall det snart hjälpas. Här, käre vän, är något penningar, använd deraf att köpa nötkött och risgryn, och njut det i dag med din familj — det är så mycket, att du ock dermed kan köpa något ved, och stärkande näringsmedel för några veckors tid. Här utbrusto man, qvinna och barn i högljud gråt, som betog mig så, att jag måste söka dörren för att icke äfven gråta.

Läkaren följde mig. Då vi voro af-
lägsnade några steg ifrån dörren, frågade jag honom om detta folks lefnadsätt.

Det

Det är, svarade han, ett ärligt, flitigt folk, som alltid hafva väl förtjent sig sin föda; men för ylleväfvare äro, här på orten, tiderna så litet lönande, att de nästan alla blifva tiggare.

Godt! fortfor jag: så säg Ni den mannen, att han tänker efter, om han ej kunde finna på något annat arbete som födde honom. På återresan, skulle jag åter underrätta mig om honom. Tillika sade jag honom ock den förlägenhet hvori jag befann mig, då jag ej hade något åkdon.

Jag har, sade han, ett åkdon, som står Er till tjenst. Jag betalte genast hvad han fordrade, han lät spänna före, jag satte mig opp och for bort.

Under resan glädde jag mig hjerteligen öfver det goda, som jag stiftat, och hvartill Gud derigenom skaffat mig tillfälle, att Han lade hinder i vägen för fortsättningen af min resa.

Då vi voro nära till Leipzig, vände sig min kusk till mig och sade: när Ni vid stadsporten blir tillspord om åkdonet tillhör Er? så säg Ni blott ja!

G. Huru kan jag då säga detta? det tillhör mig ju icke.

K. Hvarför icke då? Ni har ju hyrt det.

G. Väl det; men det är ju ändå icke min egendom. Och hvarför skulle jag då säga en osanning?

K. Jo!

K. Jo! om Ni icke säger, att åkdonet tillhör Er, så måste Ni betala stationspenningar på posthuset.

G. Då måste man väl der hafva rättighet att fordra stationspenningar af mig. Skall jag kanske beluxa posten?

K. Ha! det skadar posten iatet — den har penningar nog.

G. Men om posten tillhörde dig, skulle du väl också önska, att de resande lurade dig på stationspenningarne?

K. Det fick jag, ty värr, också hålla till goda.

G. Det vill jag icke veta. Jag vill veta, om du önskade, att du blefve bedragen på stationspenningarne, om posten tillhörde dig?

Han teg stilla. Och om du ville resa med posten, och frågade postmästaren, huru mycket du borde betala för milen, och han fordrade i stället för tio, tolf daler?

K. Då vore han en skurk.

G. Vore jag det då mindre, om jag, genom en lögn, undanhöll honom stationspenningarne?

I stället att svara, frågade han en karl som mötte oss, om bron på högra handen vore färdig?

Ja, sade denne, du kan utan betänkan- de fara dit; den är ren åtta dagar sedan färdig.

G. Om nu bron icke vore färdig, och karlen hade ljugit dig full, huru skulle det behaga dig?

K. Då vore karlen en spetsbof.

G. Du inser således väl, att menniskan vanhedrar sig sjelf, när hon icke talar sanning.

Under det jag än vidare talte häröfver kommo vi till stadsporten, der jag genast erlade stationpenningarne som fordrades af mig. Vid afstigningen i gästgifvargården, betalte jag kusken hans drickspenningar och yttrade: när du en gång kommer från ditt herrskap, och åter söker tjenst: så kan du fritt komma till mig, men — i min tjenst tar jag dig icke.

K. Icke?

G. Aldrig.

K. Hvarför icke då? har jag icke åkt Er väl? äro mina hästar icke väl födda?

G. Väl det; men du älskar icke sanningen, och folk som ej älska sanningen, äro icke till att tro.

Han mumlade och gick bort.

Märken det, barn, Ni föraktar visst hvar och en som icke talar sanningen, Ni lär ta Er till vara för att anförtro honom något. Om du derföre, *Stefan*, icke vill vanhedra dig i egna och andras ögon, hvad bör du göra?

St. Tala sanningen.

Trettiondesjunde Afdelningen.

Följande dagen förvandlade jag mina penningar i Stats-obligationer, och gick om aftonen till concerten, der kanske ingen så lifligt kände musikens behag som jag, då jag redan på flere år ej varit på någon concert. Så länge musiken varade, var jag, som man plägar säga, helt och hållit öra, då jag bekymrade mig, alldeles om ingen ting annat än — om musiken. Men då den upphörde, och de närvarande vänskapligt samtalte med hvarandra, hade jag tid att uppmärksamt betrakta de många främmande ansigten, som här voro församlade.

Ibland andra blef jag varse en man, som förekom mig ganska bekant; jag hörde honom tala, gaf akt på hans ställning, och blef snart öfvertygad, att han var en gammal vän, som fordom med mig blifvit uppfostrad hos Herr *Federweis*.

Jag gick således till honom och sade: ber om förlåtelse, är icke Ni Herr *Fredrik Reichman*?

Det är jag, erhöll jag till svar, men hvar har jag väl blifvit bekant med Er?

G. I Herr *Federweis's* uppfostringsanstalt.

R. Och Ni? Ni är, om jag icke alldeles irrar mig; min ungdomsvän *Henrik Gottschalk*.

G. Det är jag.

R. Som med mig så flitigt las fransyska böcker?

G. Och som med Er gjorde örtsamlingar.

Nu blef det på begge sidor stor glädje och jag nödgades lofva honom, att jag ville tillbringa hela följande dagen i hans sällskap.

Knappt hade jag, följande dagen, stigit från sängen: så kom han ock redan till mig och bjöd mig med sig till en promenad, under hvilken han gjorde mig bekant med alla stadens märkvärdigheter.

Om aftonen måste jag äta hos honom, och fann ett stort antal vänner, både karlar och fruntimmer, som han hade bjudit, för att deltaga i den glädjen att hafva återfunnit sin vän *Gottschalk*.

Vi voro alla rätt glada, och för att ännu mer upphöja sällskapsnöjet, blefvo emot slutet af måltiden åtskilliga sällskapsånger afsjungna.

I en af dem förekom en vers, som let på följande sätt:

*Dig pligten bjuder: hjälpsam hand
mot usla bröder sträcka: —*

*och af ditt öfverflöd ibland
dem tröst och glädje räcka!*

*Menniska! vet! ej ditt värde beror,
af de nöjen dem sjelfvisk du njuter:*

men

*men om du välvilja ter mot en bror;
till ditt värde — med rätta man sluter.*

Chor.

Menniska! vet! ej ditt värde beror, m. m.

Vid dessa ord, påminde jag mig den fattiga väfvaren med sin familj, och så snart sången var slutad, vände jag mig till min vän, och berättade för honom deras nöd. Han tryckte mig handen och sade: jag kan icke bättre fira denna lyckliga dag, då jag ser min ungdomsvän åter vid min sida, än om jag bidrar något till denna fattiga familjs upphjelpande. Öfverlemnna mig saken.

Härpå talte han till sällskapet, afskiljade för det ganska lifligt denna väfvarfamiljs bedröfliga belägenhet, och utbad sig tillstånd, att få låta en tallrik gå omkring för de nödlidande.

Hans förslag vann allmänt bifall. Han tog följaktligen en tallrick, betäckte den med en serviett, och lät den gå ifrån hand till hand. Hvarje gäst stack sin hand under servietten, och lade dit sin gåfva. Man öfverlemnade mig sedermera tallricken, och jag blef ganska rörd då jag borttog servietten, och såg hvad för en ansenlig skänk jag erhöll för de olyckliga. Jag tackade i deras namn sällskapet och lofvade, att göra det bästa bruk af dess frikostighet.

Nu åtskilde sig sällskapet, och jag skilde mig ock ifrån min vän, med hjertelig
tack-

tacksägelse för de bevis af hans fortfarande vänskap, som han hade gifvit mig.

När jag dagen derpå satt på postvagnen, tänkte jag uppå, *hvad för ett ovärderligt godt en verkelig vän är!* huru säkert man kan räkna på hans bistånd i hvarje nöd, huru man kan uträtta, med hans tillhjälp, mycket som är omöjligt för den hvilken ej äger någon vän! Jag hade redan 2:ne gånger erfarit det. Första gången i Algier, der min vän *Irland* var den medelperson, genom hvilken jag blef befriad ifrån slafveriet, och nu åter i Leipzig, der jag med min vän *Reichmans* tillhjälp blef satt i stånd, att befria en ärlig familj ifrån sin bekymmersamma belägenhet. Den varaktigaste vänskap slutas vanligen i ungdomen.

När Ni derföre, mina vänner! lären känna ett rätt godt barn, så söken, att genom välvilja förvärfva Er dess vänskap. Har Ni erhållit den: så söken, att, genom välvilja och ett rättskaffens uppförande, göra Er er vän alltid mera värdiga. Snart skolen I erfara, hvad för en vigtig förmån Ni förvärfvat Er. Hvarje förnöjelse skall Ni känna dubbelt, när Ni kan njuta den med en vän; hvarje arbete skall blifva Er lättare, när Ni har en vän vid sidan som understöder Er dervid; hvarje lidande skall mildras genom en väns tröst och goda råd. Blir Ni derföre en gång vuxna, och Gud ger Er vigtiga förrättningar, så skall Ni of-

ofta genom er ungdomsväns bistånd sättas i stånd, att väl uträtta dem.

När lärtimmen var slutad, omarmade *Stefan Henrik*, och sade: var min vän, jag vill alltid vara din.

Begge gåfvo hvarandra händerna derpå, att de alltid ville vara vänner, och hafva äfven hållit ord. Väl inträffade ibland den händelse, att de blefvo oense, i synnerhet som *Stefan* hade ett häftigt sinnelag, och kunde lätt falla i vrede, när han ansåg sig förolämpad; men när då den ena frågade den andra: således vill du icke mer hafva mig till vän? så besinnade de sig snart, och försonade sig åter med hvarandra.

Trettiondeåttonde Afdelningen.

Så snart jag, på nästa station, stigit ifrån postvagnen: så kan Ni lätt gissa, hvart jag gick — till den fattiga väfvaren, hvars namn var *Zirkel*. Då jag närmade mig hans hus, blef hans lilla son, hvilken stod utanför dörren, mig varse, spräng genast i huset, och ropade så högt, att jag kunde höra det: pappa, den främmande Herrn kommer!

Srax kom fadren ut, gjorde till mig
en

en vänlig bugning, och jag frågade, huru står det nu till mästern *Zirkel*?

Gud vare lof, något bättre.

Han öppnade strax dörren till stugan, och jag såg hans hustru vara skild vid sängen, och att hon jemte sina barn sysslade med att nysta linnegarn.

Jag gläder mig, sade jag, att se Er åter hafva lemnat sängen.

Då började hela familjen att gråta och att tacka mig.

Derför har jag ej kommit hit, godt folk! att Ni skulle tacka mig. Afsigten med mitt besök är, att förnimma af Er, huru Ni vidare kan bli hulpna! Har Ni, mästern *Zirkel*, kanske betänkt Er på ett näringsfång, som bättre föder Er, än ylleväfnad?

Z. Ja, kära Herre! jag har företagit mig, att väfva linne. Min svärfader som är en linneväfvare, ger mig anvisning dertill. Det är i sanning också en ringa förtjenst dervid, i synnerhet, när man måste arbeta för handelsmäns räkning, hvilka ej betala mycket för arbetet, emedan de ock vilja deraf ha sin vinning; men något litet är dock bättre än alldeles intet.

G. Men hvarföre arbetar Ni då för handelsmän?

Z. Nöden, kära Herre! tvingar mig dertill. När man ej har någon fyrk i handen, för att uppköpa garn, så må man tacka

ka

ka den gode Guden, om man ändå får något af köpmannen.

G. Nå så kan jag också kanske något hjälpa Er. Här! under det jag räknade åt honom, de penningar, som jag hade erhållit i Leipzig, och hvilka bestego sig till 76 riksdaler 24 schill., här äro penningar för hvilka Ni kan köpa Er garn, och sålunda förbättra era omständigheter.

Hela familjen begynte högt gråta, och att tacka mig, hustrun kallade mig sin räddare, sin skyddsengel.

Tacka icke mig, godt folk! sade jag, utan tacka Gud, som räddat Er, och endast brukat mig till medelperson att rycka Er utur er nöd. Den bästa tacksamhet I kunnen bevisa Gud, är den, att Ni nu noga öfverlägger, huru Ni rätt väl skall kunna använda dessa penningar, som Gud har beskärt Er. Då skall Gud välsigna Er och skänka Er ymnig föda. Men om Ni ock ville förlösa penningarne —

Nej, föll mig hustrun i talet, det behöfver Ni ej befara. Min man och jag, sedan vi varit tillsammans, hafva alltid öfverlagt om hvar fyrks användande.

Nå, svarade jag, så hållen väl ord! Skulle jag engång åter resa här igenom, så skall jag noga underrätta mig om Er, och icke litet gläda mig, om jag finner Er i goda omständigheter.

Med

Med dessa ord skilde jag mig vid dem, och for åt Ludvigsdal, för att underrätta mig om huru den polska Juden befann sig. Den *Hildebrandska* familjen emottog mig med sin vanliga gladlynthet och vänlighet, förde mig till patienten, och försäkrade, att fältskären gjorde sig den största förhoppning, att kuren skulle lyckas honom.

Man nödgade mig, att dröja här en dag öfver, och mig var det kärt att man nödgade mig, emedan jag befann mig utomordentligen väl, i kretsen af detta goda folk.

Vid bordet höll jag mig i synnerhet i samtal med Fru *Hildebrand*: emedan jag trodde, att jag än kunde lära mycket af henne, i konsten att väll inrätta ett hushåll. Jag lärde i sanning också mycket. Ibland annat frågade jag, huru stor lön hon gaf hvar och en af sitt tjenstefolk.

De få, bekom jag till svar, icke alla lika mycket. Första tjensteåret, erhålla de litet. Sedermera få de, om de äro trogna i sin tjenst, årligen en tillökning i penningar och lärft. Om de nu hushålla väl, så kunna de lätt samla sig ett stort förråd af lärft, som sedermera, när de börja sin egen hushållning, gör dem godt gagn.

G. Och hvarifrån får Ni ert lärft?

Fr. H. Af handlande, som fara omkring i landsorten, och bjuda mig det till köps.

Jag

Jag berättade nu historien om väfva-
ren *Zirkel*, och frågade, om hon icke vore
hågad, att framdeles betinga sig sitt lärft
ifrån honom?

Gerna, svarade hon. Om hans arbete
är godt, så skall det vara mig ett nöje, att
ge förtjenst åt ett rättskaffens folk.

I dag, sade äldsta dottern, går ett båd
åt den orten, der väfwaren bor. Vill du
kanske, goda mamma, att jag skall skriva
till väfwaren, och göra en requisition hos
honom?

Gör det! fick hon till svar. Lägg der-
hos ett prof, hvarefter han skall arbeta, och
beställ först endast trettio alnar. Är hans
arbete godt, så kan jag sedermera alltid ta-
ga mer af honom. Denna försigtighet, lär
Ni, kära Herr *Gottschalk!* väl förlåta mig.
Om mäster *Zirkel* är en skicklig och ärlig
karl, så kan den icke skada honom; men
vore det icke så —

G. Så vore det mig okärt, att hafva
rekommenderat honom hos Er, och det vo-
re då hans egen skuld, om förtjensten ho-
nom var tillärnad, blefve honom frändragen.

Men derefter har jag fått höra, att mä-
ster *Zirkel* verkligen var en ärlig och
skicklig karl, och att han, då han genom
danne familj fått sig god förtjenst, sedermera
bragt sig opp till en välmående man.

Nästa morgon var det mig ganska
svårt, att skiljas vid detta hus. Jag bad
Herr

Herr *Hildebrand* tillåta mig, att ersätta honom den kostnad, som Judens förplägning hade förorsakat honom; men med mycken möda kunde jag öfvertala honom, att till mig öfverlåta blott fältskärens förnöjande.

Herr *Hildebrand* lät åter skaffa mig fort med sin vagn, och jag steg i den, sedan jag förut med känsla af tacksamhet tryckt hvar person af hela familjen handen.

På hela återresan hade jag mina betraktelser öfver de nya bevis jag erhållit af Guds försyn, som länkar de menckliga öden, och verkar till deras väl, som äro uppmärksamma på den.

Att postvagnen slog omkull och afbröt benet på min reskamrat, var mig i sanning högst oangenämt; men hade jag oafbrutit fortsatt min resa, så hade jag ej lärt känna Ludvigsdal och den förträffliga familj, som bodde der.

H. Men den olyckliga Juden —

G. För honom var hans hårda ödesäkert också ganska godt: om han tillbörligen tänkte derpå, så har väl äfven han derigenom lärt bättre känna Gud, och har erhållit bevis nog på den öfver honom styrande Försynen.

Hade jag, på nästa station vid Leipzig genast fått posthästar, så skulle den *Zirkelska* familjen blifvit mig okänd, och jag hade således ej kunnat göra något till dess räddning.

Glöm.

Glömmen det icke, kära barn! när framdeles vidriga öden träffa Er, så blifven icke otåliga deröfver, och tänken derpå, att de äro skickelser af en vis och nådig Gud, hvarigenom säkerligen något godt verkas.

Nu blef jag, genom bestyret om åtskilliga min Herres angelägenheter, ännu ett par veckor uppehållen på resan.

Trettiondenionde Afdelningen.

Vid min återkomst till den *von Tellska* egendomen fann jag mycket, som var mig alldeles icke angenämt. Den bästa dragaren hade störtat, öenighet hade innästlat sig bland mitt tjenstefolk, och göromålen hade under min frånvaro så hopat sig, att jag ej visste huru jag skulle arbeta mig igenom. Hela den första dagen fick jag inhämta idel obehagliga underrättelser. Min blod kom i gäsning, jag kände hos mig en böjelse att uppbanna allt mitt folk, ja jag tog till och med till käppen, för att upprygla den drängen, som hade haft att sköta den störtade hästen.

I denna afsigt gick jag nedför trappan för att uppsöka honom, men kände, att alla leder hos mig darrade af förargelse. Då föll det mig, ännu i rättan tid, in, att jag
 nu

nu alldeles icke var mäktig af mitt förnuft, och således icke kunde företaga något förnuftigt.

I stället att då gå till drängen, lopp jag ut på fria fältet, steg på en kulle, andades djupt, såg emot himmelen och ropade: *Gud!*

Så snart tanken: *Gud*, återkom i själen, började det deri blifva något lugnare, och jag blef åter i stånd att bruka eftertänka.

Hvarigenom, tänkte jag, har all denna förargelse uppkommit?

Genom din resa.

Och hvad bevekte dig att resa?

En befallning från din husbonde, hvilken *Gud* satt till din förman. Din resa var ingen lustresa, det var en skyldighetsresa, som du företog dig, emedan den var dig af *Gud*, genom din husbonde ålagd. Du har således vandrat på *Guds* vägar, och de vedervärdigheter, som träffade dig på dem, äro *Guds* skickelser. De äro goda! de äro goda! och om du rätt eftertänker, så skall *Gud* visst visa dig medel, att bringa allt igen i ordning.

Ja dessa vedervärdigheter voro verkligen goda, ty de gjorde mig uppmärksam på mina svagheter. Dagen förut trodde jag mig vara herre öfver alla mina begär; men nu, då så mycket oangenämt på en gång berättades mig, råkade jag i en så häftig

vre-

vrede, att jag ville prygla en af mina medmänniskor. Hade jag gjort detta — huru förhatlig, huru föraktlig skulle jag gjort mig, huru mycken ledsamhet skulle jag ådragit mig, huru smärtsamt skulle jag icke ångrat det!

Förgäten detta icke, mina vänner! att *Henrik Gottschalk*, som lät det vara sig så högst angelägit, att alltid handla rätt förnuftigt, likväl en gång var i fara, att genom vrede låta leda sig till en oförnuftig gerning. Tilltron Er därför icke om för mycket, och varen ständigt på er vakt emot era begär!

Då jag nu äntligen åter var mäktig af mitt förnuft och kunde använda eftertänka, fann jag ock snart på medel, att hjälpa mig ur den förvirring, hvori jag befann mig.

Först lät jag kalla mitt geheimeråd, den gamla kusken, och frågade honom huru det kom till, att den sköna hästen under min frånvaro störtat?

För det, kära Herr *Gottschalk!* svarade han, rår ingen. Så snart hästen blef sjuk, gaf drängen mig det tillkänna. Vi läto den skickligaste hofslagare komma från staden, han gaf honom läkemedel; men ingenting halp, hästen störtade. Jag lät skära opp honom, och då såg man, att han hade ett fel i lungan, hvilket han förmo-

de

deligen fått, innan Herr *von Tell* köpte honom.

Huru blygdes jag då för mig sjelf, att jag hade haft den föresats, att misshandla en oskyldig menniska!

Härpå lät jag förekalla alla de menniskor som kommit i träta med hvarandra, förhörde den ena efter den andra, halp de oskyldiga till rätta, gaf de skyldiga tillbörlig näpst, och hotade dem, att häfva bort dem, om de framdeles skulle uppföra sig så obetänksamt.

Sålunda blef, inom par timmar, genom mitt saktmod och min estertanka, den förra freden i huset återställd, hvilken säkerligen skulle blifvit ännu mera störd, om jag velat afgöra saken i vredesmod.

Nu hade jag ännu något att afgöra, som var mig i hög grad obehagligt. Det hade inkommit klagomål öfver den gamla *Bernold*, att han ej vore nöjd med den mat som dageligen lemnades honom, och att han klandrade den.

Jag lät den hustrun bli förekallad, som af mig var anmodad att ge maten åt honom. Hvarföre, frågade jag, får gamla *Bernold* icke mera god mat?

Hustr. Herr *Gottschalk!* den mannen är icke värd, att Ni vidare ger honom en bit bröd. Han får alla dagar ur samma gryta och samma fat, hvarur allt tjenstfolket får sin mat. Dessa som förtjena sitt bröd, äro all-

alltid tillfreds med det, som blir dem fram-
burit; och den tiggargubben, som får nåde-
bröd, har alltid någon ting att klandra på
maten.

G. Jag skall snart erfara, hvilkende-
ra af Er begge har rätt, eller orätt.

Den gamla kusken fick nu af mig den
hemliga kommission, att om middagen gif-
va noga akt, om *Bernold* verkligen fick
af samma mat som tjänstefolket?

Han kom snart tillbaka med den för-
säkrän, att detta hade skett, men att *Ber-
nold* endast njutit ett par bitar, och att han
med övilja skjutit det öfriga ifrån sig.

Detta förtröt mig i sanning, och om
jag hade velat följa min förtrytelse: skulle
Bernold genast blifvit bortkörd. Men, kä-
ra barn! den som vill utöfva människokär-
lek, *den måste kunna hafva medlidande med
sina medmänniskors svagheter.* Den friska
bör ha tålamod med den sjuke, den för-
ståndige med den oförståndige, ungdomen
med ålderdomens svagheter. Sedan jag rätt
betraktat detta, och från mitt hjerta aflägs-
nat all övilja emot den fattiga gubben, blef
Bernold kallad.

G. Och maten, som Ni får här, sma-
kar Er icke?

B. Det är ett elakt folk — de gifva
mig alltid det som ingen människa vill äta.

G. Har det i dag äfven icke smakat?

Q B. Det

B. Det smakade som galla. Knappt har jag kunnat få ned ett par bitar deraf. I går nödgades jag återlemna allt hvad jag förtärt.

G. Orsaken dertill ligger antingen i matens tillredning, eller i er gamla svaga mage. Maten blir väl tillredd, derpå kan Ni förlita Er; men er gamla mage kan icke mer smälta den, derföre smakar den Er icke mer. Hvad råår nu mitt folk för det, att er gamla mage ej vill göra sin tjänst mera? Gå nu hem, framdeles skall för Er alltid tillredas en lös mat, som är tjenlig för Er svaga mage.

Jag gjorde verkligen derom nödig anstalt, och förfriskade sålunda den gamla ända till hans död, som påföljde efter ett par månader.

Jag borde nu taga igen, hvad jag under min frånvaro försummat i mina göromål. Dertill förslog min tid icke. Under det jag avslutade en del af de samlade göromålen, hopade sig åter nya tillsammans. Efter en månads arbete, såg jag, att jag än icke kommit mycket längre.

Hvad var här att göra? Då jag såg, att dagen icke var tillräcklig för att återbringa den gamla ordningen i mina göromål, så beslöt jag att använda en del af natten dertill. Jag arbetade således ända till midnatten. Väl kände jag, att jag derigenom mycket förlorade mina krafter. Gud har

har bestämt dagen till arbete, natten till hvila. När man afviker ifrån denna ordning, har det vanligen skadliga följder för helsan. Men då jag insåg, att det likväl var Guds vilja, att jag skulle återbringa mina göromål i ordning, så trodde jag, att jag var förbunden att äfven uppoffra något af mina krafter till det ändamålet.

Ty, kära barn! fastän vi äro skyldiga, att så länge som möjligt uppehålla vår helsa och vårt lif, för att alltid vara i stånd att utföra de af Gud oss anförtrodda förrättningar, så inträffa dock ibland tillfällen, då vi, vid fullbringande af Guds vilja, böra blottställa beggedera för fara, ja till och med uppoffra dem. Skulle vi icke göra detta gerna? Helsa och lif äro ju skänker af vår gode Fader: skulle vi icke gerna bortgifva dem, så snart Han återfordrar dem?

Då jag nu, vid pass en vecka igenom, hade använt en del af nätterna på mina arbeten, voro de lyckligt slutade. Väl hade jag dervid förlorat mycket af mina krafter och af min munterhet; men då jag nu såg allt åter i sin tillbörliga ordning, och kunde arbeta med mindre öfverspanning, kände jag mig likväl ungefär efter en månad fullkomligen återställd.

Fyrtionde Afdelningen.

När det några veckor å rad varit solskens väder, så kan man med säkerhet räkna derpå att det snart infaller åskväder eller åtminstone starka regnskur. Denna inrättning är god: ty derigenom blifva de försmäktande plantorna vederqväckte, och deras växt befordrad.

Och när det en tid bortåt gått oss människor efter önskan: så kan man alltid vänta, att ett vidrigt öde skall inträffa. Denna inrättning är ock god: ty derigenom väckas vi ur vår maktighet och föranledas till eftertänka och större verksamhet.

Detta erfor jag nu. Då några år bortåt, allt hade gått mig efter önskan, träffade mig ett öde, som hotade att alldeles störta mig.

Då jag stod opp en morgon, och såg uppå gården, blef jag varse justitiarien som gick af och till med en främmande arm i arm. Jag ville underrätta mig hos mitt folk, om de icke visste hvem den främmande var? Men de visste icke att säga mig annat, än att han uppehöll sig hos justitiarien.

Efter tvenne dagar upplöstes gåtan. Justitiarien kom med den främmande på min kammare. Herr *Gottschalk!* sade den senare till mig, härigenom förkunnar jag Er, att jag är bror till den hittillsvarande äga-

ägaren af detta gods, att han nu är död, och att jag, såsom hans närmaste arfvinge, är kommen att taga godset i besittning.

G. Herr von Tell är död?

Främ. Ty värr! han är död! Framför allt är det nu nödigt, att jag låter försegla alla era papper, för att undersöka, hvad för ett bruk Ni har gjort af det oinskränkta förtroende, som min bror skänkte Er.

G. Jag hoppas, ett sådant bruk, som jag var honom, min välgörare, skyldig.

Främ. Det skall visa sig. Om Ni är en ärlig man, så måste det vara Er kärt, att jag förfar så strängt. Derigenom ger jag Er tillfälle, att visa Er ärlighet. Hør Justitiarie! börja Ni genast med förseglingen.

Förseglingen börjades genast; allt hvad jag hade haft under mina händer, mina kläder undantagna, blef lagt under sigill.

Detta sätt att bemöta mig, bragte mig utom mig sjelf, och jag stod der en lång stund mällös. Småningom infann sig det klara medvetandet åter; jag tänkte: du är en ärlig man — Gud känner din rättskaffenhet — Han har låtit detta öde komma öfver dig — det skall tjena till ditt bästa.

Herr von Tell! sade jag, nåd begär jag af Er icke! endast rättvisa — sträng rättvisa, och denna kan och får Ni icke neka mig.

Herr Gottschalk! sade justitiarien, var Ni

Ni icke näsvis, och afhåll Er från förolämpande tal, i nådig Herrns närvaro.

Att vänta rättvisa, svarade jag, kan icke förolämpa någon rättskaffens man.

Och nu tog jag min käpp, och gick öfver gården utåt fältet, för att öfverlägga, hvad jag skulle göra. Men mitt sinne var så oroligt, att jag ej var i stånd att öfverlägga.

Då träffade jag *Michaël Winstock*, som med sina fosterbarn uppbrukade sin åker, och vänligt helsade på mig.

Det måste ändå göra Er glädje, när Ni ser oss, sade han; att denna åker är så fruktbar, att dessa barn artat sig så väl, att jag är frisk och utan bekymmer, detta allt hafva vi ändock att tacka Er före.

Jag gläder mig verkligen deröfver, svarade jag, och vände mig med våta ögon ifrån honom. Jag kände mig ock verkligen stärkt genom denna anblick. Så, tänkte jag, har jag handlat; alltid har jag bemödat mig att göra, hvad som är min skyldighet, har så mycket jag kunnat, hulptit hvar och en menniska, som Gud anvist till mig — det har Du, min osynliga Fader! sett — du kan således icke låta mig sjunka.

Denna förhoppning tröstade mig, och jag väntade af Gud, att Han skulle visa mig en utväg, att hjälpa mig ur den förlägenhet, deri Han hade låtit mig råka.

Jag

Jag ville åter gå hem, men då föll det mig in, att jag var öfverflödig der, emedan jag ej kunde sysselsätta mig med någon ting, då min papper voro för mig förseglade, och jag icke mera ägde att befalla något öfver mitt folk. Jag blef således under öppen himmel, betraktade verksamheten ibland menniskor och djur, och stjernhimmelens prakt, sedan solen var nedergången. Öfverallt såg jag bevis af min Faders tillvarelse, kärlek och vishet. Honom hade jag hitintill förlitat på, och redligen bemödat mig att göra Hans vilja. Under förlitande på Honom, gick jag i mörkret till sängs, och öfverlemnade mig åt sömnen, som för mig var ganska stärkande.

Så snart jag vaknat ifrån den, stod jag opp, gick till fönstret, och bad Gud, att Han ville bevara mig för alla förvillande afsteg.

Nu frukosterade jag, och begaf mig åter ut i fria luften, för att genom öfverläggning erfaras, hvad som vore Guds vilja. Du måste, tänkte jag, söka öfvertyga Herr *von Tell*, att du är en rättskaffens man. Det kan du, om du förelägger honom dina papper. Men han har tagit dem ifrån dig, du måste framför allt söka återskaffa dig dina papper.

I denna afsigt gick jag trygg till gården, och rakt till Herr *von Tell* och sade: nådig Herre! Ni kan icke tro hvad det är
för

för en plågsam belägenhet för en rättskaffens man, när han har emot sig den misstanka, att han handlat oredligt. Om Ni tillåter mig, att jag får förelägga Er mina papper: så skall det bli mig ganska lätt, att öfvertyga Er om min rättskaffenshet. Jag ber därför ödmjukast, att Ni vill hafva den nåden och snart företaga uppbygningen af mina papper.

v. T. Den är redan verkställd.

G. Huru? utan mig?

v. T. Utan Er. Tilltror Ni mig icke så mycken rättvisa, att jag också utan er närvaro, skulle göra hvad som rätt är? Men jag måste säga Er, att vid genomgående af era papper, har misstankan ökat sig, att Ni icke handlat redligt emot min bror. Klokheten bjuder mig således, att så länge, tills er sak är afgjord, tagå Er i säkert förvar.

Genast ringde han på klockan, och *Diedrich Kiebitz*, jemte en annan bonde, som var ond på mig, emedan jag en gång icke hade uppfyllt hans obilliga fordringar, stego in med stora påkar.

Fören denna Herre, sade Herr *von Tell*, opp på sin kammare och bevaken honom noga. Hör Ni det?

Så blef jag bortförd, och min kammare, på hvilken jag tillbragt så mången lycklig stund, blef förvandlad till mitt fängelse.

J. Du stackars morfar!

Så

Så stackare var jag icke, som Ni tror, jag hade tvenne goda vänner med mig, Gud och mitt goda samvete. Dessa ingåvo mig mod. Det var alltid liksom jag skulle hört någon säga: *Gottschalk!* lät ditt mod icke falla! du är en rättskaffens man! det skall allt gå väl. Den förödmjukelse du nu lider, skall säkerligen tjena till ditt bästa.

Den tjente verkligen till mitt bästa.

Fyrationdeförsta Afdelningen.

På tredje dagen af min fångenskap bultade någon på min dörr, öppnade den äfven strax och — der stod Herr *Hildebrand!* Goda *Gottschalk!* sade han, föll mig om halsen, och fuktade mina kinder med sina tårar. Det skall allt gå väl, fortfor han, lita Ni på mig. Jag kom för att helsa på Er, men blef icke insläppt till Er: emedan man sade mig: Ni var i arrest ock fick tala med ingen. Hvarföre? frågade jag. Emedan han undanhållit penningar, fick jag till svar.

Jag gick omkring i byn, underrättade mig på ett och annat ställe, hos bönderna jag träffade, om orsaken till ert inspärrande. Alla beklagade Er; men ingen kunde uppge mig den egentliga orsaken, hvarföre
Ni

Ni blef så strängt handterad. Slutligen träffade jag en gammal man, denne sade: justitiarien är Herr *Gottschalks* afsagda fiende. Längte har han sökt att störta honom — nu har det lyckats honom. Den nya egen- domsherren är hans vän ifrån akademiska tiden, denne har han bragt på elaka tankar om Herr *Gottschalk*, och bemäktigat sig alla hans papper. Nu kan han göra hvad han vill med den ärliga mannen.

Så snart jag hörde detta, gick jag till Herr *von Tell*, och sade honom, hvad som borde sägas honom. Nu skall, som jag förmodar, saken gå annorlunda. Nu, följ Ni med mig på hans rum.

Då jag kom ut, voro mina vaktare redan aflägsnade. Således, frågade Herr *von Tell*, tror Ni Er kunna bevisa er rättskaffenshet, om Ni får era papper i händerna.

G. Med fullkomlig visshet.

v. T. Ni skall strax hafva dem.

Ännu ett! sade Herr *Hildebrand*, papperen hafva gått genom hans fiendes händer. Han kan hafva undanhållit många af dem. Om ers nåd värderar rättvisan; om Ni icke vill ådraga Er ansvar hos landsheren, så måste Ni nödvändigt på stället låta försegla justitiariens byrå och kammare.

v. T. Det går icke an.

H. Det måste gå an. Om nu Herr *Gottschalks* fiende hade undanstuckit de papper, som bevisa hans rättskaffenhet, hvar-
med

med skall han då bevisa den? Sätt honom icke derigenom i nödvändighet att söka hjälp hos landsherren. Herr *Gottschalk*? Ni tar icke förr emot era papper, än allt är försegladt hos justitiarien.

v. T. Nå väl! Vill Ni följa mig?

Så gingo vi i justitiariens hus, af hvilken Herr *von Tell* genast affordrade Sigillet, och sade honom, att han, för att skydda sig för ansvar, nödvändigt ock borde försegla hans tillhörigheter.

Mannen bleknade, gaf med darrande händer sigillet bort, och bad Herr *von Tell*, tillåta honom blott taga ur sin byrå ett par bref, som samma dag nödvändigt borde besvaras.

Det kan Ni, sade Herr *von Tell*.

Det kan Ni icke, sade Herr *Hildebrand* något häftigt, steg framför byrån och bad Herr *von Tell*, först försegla den.

Herr *von Tell* gick något förtretad bort, men Herr *Hildebrand* tog honom i handen, och bad honom fullända förseglingen, och han måste dertill beqväma sig.

Följande dagen blefvo mina papper i justitiariens närvaro uppbrutna ur förseglingen och till mig öfverlemnade.

Jag begynte då, förelägga min nya Herre räkningen, jemte den aflidne Herr *von Tells* bref, i hvilka han gaf mig anordnan till åtskilliga utgifter, som jag hade gjort, jemte qvittenser på de af mig liqui-

de-

derade skulder. Men det befanns snart, att åtskilliga bref och qvittenser felade. Ibland andra var det brefvet icke der, hvori jag blef anmodad att köpa Statsobligationer i Leipzig, och Statsobligationerna stodo ej heller att finnas.

Hvar äro dessa papper? frågade Herr *von Tell* något häftigt.

Det bör Herr Justitiarien väl veta, gaf jag till svar.

Om det så befalles, sade Herr *Hildebrand*, så skola vi öppna förseglingen på Herr Justitiariens skrifbyrå. Till äfventyrs hafva de förlorat sig dit.

Förseglingen blef aftagen och de felande papperen funnos verkligen i tvenne lönnlådor.

Herr *von Tell* råkade vid åsynen af dem i den häftigaste vrede, fattade den uslingen vid bröstet och sade: Nedrige! är det lön för det förtroende jag skänkt dig? ja han skulle hafva slagit honom, om Herr *Hildebrand* ej hindrat honom derifrån.

Den uslingen föll honom till fötters, omarmade hans knän, och bad: förbarmande! nåd! jag har en hustru och fem barn.

Jag kunde ej uthärda den åsynen, utan trädde till fönstret. Barn! om Ni hade sett denna människa i denna ställning, Ni skulle hafva fasat dervid. Der kunde man lätt se, huru föraktlig människan blir, då hon
trä-

träder ifrån Guds vägar, icke handlar efter Hans vilja, utan lyder sina begär.

Herr *von Tell* vände sig, med ovilja ifrån honom, och befalste att man skulle bevaka honom.

Den öfriga delen af dagen använde Herr *von Tell* dertill, att med mig på det nogaste genomgå mina samtliga räkningar. Då den förrättningen var slutad, tryckte han mig handen och sade: Herr *Gottschalk!* jag finner, att Ni är en ganska rättskaffens man. Förlåt mig, att jag lyssnade till det förtal som denna skändeliga människa använde emot Er. Bestäm Ni nu det straff som jag skall pålägga honom.

G. Är han icke redan nog straffad? äro förebräelserna af hans samvete, och det förakt han ådragit sig, icke de känbaraste straff för honom.

v. T. Men han har likväl förolämpat Er, och Ni måste bli godtgjord för det.

G. Detta har jag redan blifvit, deri att Ni erkänt min oskuld.

v. T. Så bör jag ändå, köra honom ifrån min tjenst. Huru kan jag ännu framdeles anförtro mina ärender åt en sådan skurk.

G. Deremot kan jag i sanning ingenting invända. Men hans fem barn!

v. T. De må dela ödet med sin vräkta far.

G. Men de äro likväl oskyldiga.

v. T.

v. T. Det må de väl vara. Men hvad kunna vi vidare göra för dem, än ömka dem?

G. Uppfostra dem.

v. T. (Full af förvåning seende mig i ögonen) Karl! huru är det möjligt, att Ni så kan bemöta er hätskaste fiende, att Ni icke blott vill underlåta att hämnas på honom, utan till och med göra honom godt?

G. Huru vore det möjligt, att jag skulle hämnas på den som är min välgörare? Huru lätt är det icke att göra den godt, som först bevist mig godt?

v. T. Huru! justitiarien *Nachtrabe* er välgörare?

G. Det är han, nådig Herre! Det är en Gud som styrer världen och leder människornas öden.

v. T. Det tror jag af allt mitt hjerta, men hvad vill Ni säga dermed?

G. Denna Guden leder icke blott åskan och blixten, utan ock människornas handlingar. Under hans regering måste alla ting, tjena dem till fördel som göra rätt och följa Hans vilja, till och med deras fienders stämplingar. Ni, nådig Herre, skänker mig ert förtroende, som är mig af högsta värde; skulle jag vunnit det i lika hög grad, om min oväns förtal icke förmått Er, att rätt noga genomgå mina räkningar? Skulle allt det goda, mina vänner kunnat

sä-

säga om mig, gjort Er så uppmärksam på mig, som min oväns vidriga utläggningar?

Han uppsteg rörd, och sade: jag har lärt mycket af Er i dag. Men huru skola vi göra det möjligt att barnen få uppfostran?

Det skole vi öfverlägga om, svarade jag.

Efter en öfverläggning af några dagar, blef allt bragt i ordning. Justitiarien blef entledigad från sin syssla, måste aflägsna sig och kvarlemna sina barn.

Presten på orten tog dem till sig och bar vård om deras skötsel och uppfostran. Då de *Schmidtska* barnen nu redan voro uppvuxna, så blefvo penningarna, som hitintill blifvit betalta för dem, bestämda åt presten, och då detta ej räckte till: beviljade Herr *von Tell* dertill ett årligt tillskott. Att äfven jag årligen skulle lägga dertill något, ansåg jag för min skyldighet.

Fyrationdeandra Afdelningen.

Sedan nu allt var bragt i ordning, reste Herr *Hildebrand* åter bort, efter att förut på det innerligaste hafva försäkrat mig om sin vänskap, och Herr *von Tell* gjorde äfven anställt till sin afresa. Men förr än den

na påföljde, lät han mig komma till sig och sade: kära *Gottschalk!* jag har, som Ni vet, mina gods i Polen. Det gods, jag ärft af min bror, är för aflägsset ifrån mig. Om jag finge det väl betalt, så kunde jag kanske för köpskillingen, i mitt granskap, der egendomar äro billiga, få ett annat som vore en gång till så stort. Jag ger Er således fullmakt, att utbjuda detta gods till salu, och tid efter annan lemna mig underrättelse huru mycket derpå bjudes; så skall jag sedermera ge Er vid handen, när Ni skall afsluta köp.

Jag lofvade fullfölja hans åliggande, och han reste bort.

Knappt hade det blifvit bekant, att godset skulle säljas, så kommo flera dess underhafvande till mig, och bådo mig, att jag ville köpa det åt mig, på det jag kunde fortsätta det goda, som jag hade begynt. I synnerhet låg den gamla kusken öfver mig ganska mycket. Ni har, sade han, i vår församling stiftat så mycket godt — om nu godset får en annan herre, som är oförständig och lättsinnig, så kan han på ett år åter nedrifva allt, hvad Ni på många år uppbyggt. Vill Ni taga det på ert samvete.

Dessa böner bragte mig verkligen på den tankan, att tillköpa mig godset. Men då jag ej hade några penningar dertill, blef jag deröfver temligen orolig.

Men

Men min tro på Gud, lät mig äfven icke denna gång fälla modet. Du skall, tänkte jag, endast rätt eftertänka, om det är Guds vilja, at du ingår denna handel. Är det Guds vilja — nå då må du trygg göra anstalter dertill; är det icke Guds vilja, så skall du slå ur hogen hela saken: emedan den säkert icke hade blifvit dig nyttig.

Gifven akt! barn! huru jag härvid förhöll mig: Jag var öfvertygad, att Gud ställt mig på den plats jag innehade, och att jag efter Hans vilja utfört det goda, jag här hade åstadkommit. Jag borde således icke skiljas härifrån, innan Gud lät sådana omständigheter inträffa, som skulle nödga mig dertill. Dessa voro än icke för handen. För det närvarande borde jag således blifva kvar.

Nu tänkte jag vidare, om det är Guds vilja, att du skall bli ägare till godset, så måste Han ock visa dig medel, att uppskaffa de dertill nödiga penningar. För att finna på detta medel, tänkte jag på ett och annat. Ändteligen föll det mig in hvad jag skulle göra.

Då 40000 riksdaler hade blifvit bjudna för godset, och inom fyra veckor ingen infann sig, som ville bjuda mer, anmälte jag det hos Herr *von Tell*, och skref tillika till honom att jag ville gifva 100 riksdaler mer, med det vilkor att jag smänin-

gom skulle afbetala köpskillingen, och erlägga ränta för det innestående, jag föreslog honom ock, om han ville köpa ett annat gods, så kunde han på underpant af sina gods upptaga de dertill behöfliga penningar, och betala räntan för dem, af de räntor, som jag borde betala honom. För att förskaffa honom nödig säkerhet ville jag gifva honom en skuldsedel, i hvilken jag erkände honom som ägare af sitt gods, tills jag hade helt och hållit betalt det.

Sedan jag skrifvit detta bref, var hjerat för mig lättadt, derigenom att jag var öfvertygad, att om Herr *von Tell* antog mitt anbud, skulle det vara Guds vilja, att jag vågade köpet, och om motsatsen skedde, hade Gud för mig bestämt en annan plats.

Efter fyra veckor erhöll jag svaret, hvori Herr *von Tell* antog mitt förslag, och försäkrade mig, det var honom ganska kärt, att hafva funnit ett tillfälle, att vara mig nyttig.

Nu blefvo de till köpet nödiga skrifter uppställda — och jag var nu ägare af godset *Wilhelmsrode*, som jag hitintill hade förvaltat för den afledna Herr *von Tell*.

Den glädje, mina nyblefna underhåvande betygade deröfver, var stor och rörde mig djupt.

Men jag hade åtagit mig någon ting svårt. Jag hade väl ett gods, men också

en skuld af 40000 riksdaler, för hvilka jag årligen borde betala 1600 riksdaler i ränta. Likväl lät den tro, att Gud öfverlemnade mig detta gods, mig hoppas, att Han äfven skulle visa mig, vid estertänka och flit, medel, att afbörda min skuld.

Fyr tionde tredje Afdelningen.

Så snart jag var i besittning af godset, tänkte jag uppå att få mig en älskad maka, som åtog sig de qvinliga bestyr, som vid förvaltningen af en egendom äro af stor vikt.

Jul. Morfar lilla! morfar lilla! jag ville väl gissa hvem den älskade maken var som du sökte dig.

G. Så? hvem menar du?

J. Med säkerhet den *Sofi*, dottern till Herr *Hildebrand*. Min mor har sagt mig, att hennes mor hetat *Sofi*.

G. Vi skola se om du gissat rätt. Efter det jag tänkt mig allestädes om, hvilket fruntimmer väl bäst kunde vara afpassadt för mig, fann jag intet annat, än just den *Sofi Hildebrand* om hvilken jag redan talt. För att erfara om hon var mig beständ af Gud, satte jag mig på posten och för till Ludvigsdal, der jag åter blef ganska vänskapsfullt emottagen.

Jag berättade Herr *Hildebrand* huru jag hade köpt egendomen åt mig.

Ni har väl vågat mycket, sade han, men om Ni under förtröstande till Gud, brukar eftertanka för att alltid vidare förbättra er hushållning, och fortfar att vara flitig och sparsam, så tviflar jag ej att allt skall gå väl. Jag önskar endast Ni må finna Er en god husfru!

Här fattade jag hans hand och sade: Henne ville jag mottaga af ingen annan än Er. Eder *Sofi* —

H. Min dotter?

G. Er goda dotter *Sofi*. Detta är det enda fruntimmer, som jag önskar att äga.

H. Det hafva redan åtskilliga rika och förnåma personer begärt hennes hand; Ni är icke rik, men Ni har förlitan på Gud, och bemödar Er, att inrätta er lefnad efter Hans vilja; Ni har utbildat ert förnuft och lärt beherska era begär; Ni handlar rättshaffens emot era medmänniskor; Ni är således rikare, än alla, som friat till min dotter. Jag skulle glädja mig om jag fick Er till svärson. Men min dotter — hon måste hafva fritt val. Vill Ni det, så skall jag tala med henne, för att erfara hennes böjelse.

G. Ack! gör det! den högsta lycka jag kan önska, är — ägande af Er älskvärda dotter.

H. Så

H. Så begif Ni Er i min trädgård, på det jag må kunna tala med min hustru och dotter allena.

Jag gick bort, och var temmeligen orolig. *Sofi* älskade jag outhärligt, och hade redan fattat kärlek till henne, då jag första gången hade tillfälle, att tala med henne. Viste hon ingen böjelse till mig: så höll jag mig för förlorad. Det förekom mig, såsom det ej varit möjligt, att lefva utan henne.

Men äfven i denna ängsliga sväfvande mellan fruktan och hopp, stärkte mig min tro på Gud. Vore så, tänkte jag, att hon visade ingen böjelse till dig, att hon ej emottog din hand — nå så vore ju det ett tecken, att Gud ej bestämt henne för dig; och derföre skulle du grufva dig?

Genom sådana betraktelser lyckades det mig, att ge mig till freds, så jag kunde betrakta de sköna anläggningarna i trädgården, och samtala med trädgårdsmästaren öfver planteringen af åtskilliga växter.

Sedan jag ungefär sålunda tillbragt en och en half timma, såg jag *Sofi*, ledd af sina föräldrar, komma in genom trädgårdsdörren. Huru gladt slog ej mitt hjerta! jag ilade emot dem. Herr *Hildebrand* föll mig gråtande om halsen, och sade: emottag af mina och min hustrus händer det — som ibland all vår egendom är oss det dyrbaraste — vår kära dotter.

Sofi gaf mig darrande sin hand, och försäkrade mig, att hon strax vid första anblicken fattat tycke för mig, och en varm kyss, som jag tryckte på hennes läppar, försäkrade henne om min kärlek.

Sedan jag tillbragt några högst glada dagar i Ludvigsdal, ilade jag till min egen dom tillbaka, och gjorde nödiga anstaltter till min fästlös emottagande.

Tre veckor derefter kom hon sjelf, åtföljd af sina goda föräldrar, och blef min kära hustru, i hvars sällskap jag, i trettiofem år, lefvat förnöjd.

Och hvarföre voro dessa år så förnöjda? Kanske emedan allt gick efter mina önskningsar? Nej kära barn! så var det icke. Vi äro ej världens styresmän, vi kunna ej så anordna våra öden, som vi önska; det är en högre anda som länkar våra öden, och icke alltid ger oss hvad vi önska, utan det som är oss godt. Hvar och en menniskas lefnad är därför uppfylld med mångahanda vidrigheter. Äfven jag har upplefvat många hårda öden, boskapspest, hagelskador, ett mångårigt krig, hvari jag blef tvenne gånger fullkomligen utplundrad. Nästan alla mina barn, mina bästa vänner, har jag nödgats lägga i grafven. Men tron på Gud, och uppmärksamheten att göra Hans vilja — dessa voro det som gjorde mig lifvet så angenämt.

Min

Min hustru och jag hafva nödgats bära många bittra motgångar; men den tron — Gud har ställt oss här, och tilldelt oss våra mödor — gjorde, att vi villigt och gladt utförde allt, och gjorde mycket möjligt, som utom denna tro, icke varit oss möjligt. Träffade ett smärtsamt slag oss; så blefvo vi deröfver icke modfäldta; Gud, sade vi till hvarandra, har gjort det. Vi funno alltid med tiden, att vidrigheterna voro oss ganska välgörande. Kommo vi ibland i förlägenhet, der vi alldeles icke visste, hvad vi skulle göra eller låta: så sade jag alltid, kära *Sofi*, låt oss blott eftertänka, hvad som är Guds vilja, och när vi gjort det, gick allt väl. Hade vi ibland svåra utsigter åt framtiden, så ängslades vi deröfver icke; Gud, sade vi till hvaran, regerar verlden och Han skall göra allt godt.

Då vi betraktade alla våra underhåvande, såsom af Gud oss anförtrodda, och ansågo hvar och en olycklig som var oss nära, såsom hade han varit af Gud oss anvist: så hade vi ständigt kallelse att göra mycket godt, och Gud har så välsignat våra handlingar, att många menniskor lefva, som ha att tacka oss för sin lycka och nöjsamhet.

Nu har jag nästan förlorat allt, som var mig kärt på jorden. Mina goda svärföräldrar äro icke mer, alla mina barn,

Med.

Hedvig undantagen, har jag nödgats lägga i grafven, min *Sofi* (här brusto honom tårarna ur ögonen) har Gud tagit till sig, mitt landtgoods, hvars inköpande och inrättning kostade mig så mycken ansträngning, har jag nödgats bortsälja, emedan jag, för min höga ålders skull, icke mera kunde förvalta det väl — och likväl befinner jag mig nöjd dermed och har ännu mången glad stund. Ty fastän allt detta var mig ganska kärt: så hade jag likväl icke så fäst mitt hjerta vid något, att jag deraf väntat mig min tillfredsställelse. Gud är den enda, på hvilken jag ställer min förtröstan, och Han blir mig kvar, om jag ock skulle förlora allt, som än är mig öfrigt af det jordiska.

Här slöt Herr *Gottschalk* sitt tal och lemnade barnen, som voro ganska rörda öfver det de hade hört.

Fyrationdesjerde Afdelningen.

Till nästa lärtimme kom *Julie* med våta ögon. Herr *Gottschalk* blef det strax varse och frågade: jag tror verkligen, *Julie*, du har gråtit?

Då började hon högt snyfta. Herr *Gottschalk* frågade åtskilliga gånger, hvar fö-

före hon gret? Men hon kunde ej frambringa något ord för snyftning. Ändtelligens sade hon med brutna ord: jag tror du dör snart ifrån oss, kära morfar, efter du berättat oss om så många människor, som äro döda, och du redan är så gammal.

Jag, sade Herr *Gottschalk*, skall aldrig dö.

Det vore ganska väl, kära morfar, svarade *Henrik*, men —

Men, fortfor Herr *Gottschalk*, emedan alla människor måste dö, så, tror du, skall ordningen ock en gång komma till mig. Det skall i sanning ske, att min kropp en gång lägges i likkistan och jordfästes; men jag sjelf, eller min ande, är odödlig. Äfvenså är det med andra människor. Blott deras kropp dör, deras ande fortvarar. Ni har ju matat larfver. Är icke sant, när vissa larfver hade nått sin storlek, drogo de sig ihop, och kröpo i jorden. Efter någon tid kom en skön fjäril fram, som var vida fullkomligare än larfven. Denna kunde endast långsamt krypa ifrån en planta till en annan. Men fjäriln höjde sig i luften, och flög med största behändighet, ifrån en blomma till en annan. Så är det äfven med oss människor. När döden kommer, så är kroppen kraftlös, den dör och lägges då i jorden. Men anden höjer sig opp, och är vida friare än hon då var, då hon vandrade i den tunga kroppens hydda.

Ni lär tänka: hvaraf vet du då det? jag vill säga Er det. Om Ni vill jemföra Er med djuren, så skall Ni snart inse att Ni har en aldeles annan natur, än de. Bryter t. ex. natten in, så lägga sig alla djur att sofva, eller de, som vaka, efterjaga blott sin föda; men intet ser åt stjernorna. Antagom likväl att något tillfälligtvis skulle se ditåt, så blir det der icke annat varse, än små ljusa punkter.

Menniskan deremot, riktar sina blickar med föresats mot den stjernbeprydda himmelen, tänker öfver de ljusa punkterna, som hon blir der varse, öfvertygas snart, att det äro ofantligt stora verldskroppar, och den önskan uppstiger hos henne, att en gång lära sig närmare känna dem. Det ger oss redan hopp, att vi äro dertill bestämda, att en gång upphöja oss till dem. Ty huru kunna vi tro, att den gode Guden skulle visa oss denna herrlighet, uppväcka inom oss önskan att närmare betrakta dem, och aldrig uppfylla densamma?

Ni vet vidare, att hvarje djur, när det lefvat en tid bortåt, är så fullkomligt, som det kan blifva. Men så är det icke med menniskan; hon blir aldrig på jorden så fullkomlig, som hon kunde blifva. Jag är nu en så gammal man och har allt ifrån barndomen bemödat mig att lära mig någon ting nyttigt. Men utlärt har jag vida vägnar

när icke än. Dageligen lär jag mig mer; och om jag än skulle lefva tjugo år, skulle jag alltid lära mig än mera. Och, när jag går ifrån jorden, skall jag likväl ännu vara blott som ett litet barn, som än är okunnigt om oändeligt mycket af det, som det kunde veta. Jag har nu gifvit mig så mycken möda, att bli en rätt god menniska, och likväl är jag än icke så god som jag önskade och borde vara. Än försummar jag ett, än något annat, än begår jag det ena än det andra felet. Så begick jag än i går en svaghet för hvilken jag verkligen blyges. Jag erhöll ett bref med den underrättelse att jag hade förlorat åtta hundra riksdaler uppå en köpman som upphört att betala.

J. Du stackars morfar!

G. Så, tänkte äfven jag, då jag erhöll underrättelsen — jag stackars man! ängslades deröfver, blef olustig, och då din goda mor ville kyssa mig för att helsa god morgon, besvarade jag hennes kyss helt kallsinnigt, så att den goda qvinnan tog illa vid sig och tänkte, att jag var ledsen på henne. Var detta icke en stor svaghet? Då du, lilla *Julie*, kallar mig stackars morfar, för det att jag förlorat åtta hundra riksdaler, så må det förlåtas dig; men jag gamle man, jag som aldrig fäst mitt hjerta vid penningen, som vet, att min rikedom är inom mig, består i min rätt-

rättskaffenshet, i min förtröstan till Gud, i mitt goda samvete, jag hade icke bordt anse mig fattig för denna förlust. Då jag vet, att denna förlust äfven är en välgörande skickelse af Gud; hade jag ej deröfver bordt bedröfva mig, ännu mindre derföre med kallsinnighet bemöta min dotter. Men så beskaffade äro vi människor, med allt vårt bemödande, blifva vi ändå icke så goda som vi borde och som vi önskade blifva. Vi lemna jorden, utan att vår ande har uppnått den storhet för hvilken den är bestämd. Låter detta icke oss hoppas, att alla andars Far bestämt oss för en annan nejd, der vi skola lära ut, der vi skola uppnå den fullkomlighet, hvarefter vi här förgäfves sträfvat?

Allt detta ger oss *förhoppning*, att vi äro odödliga, men i sanning ingen visshet. Men jag vill nu lära Er, huru Ni kan vinna visshet, att döden som förstör er kropp icke skall skada er ande. Varen uppmärksamma.

Alle. Vi vilje visst vara uppmärksamma.

G. Nå så gifven akt! Gören Er alltid förtrognare med Gud! Vänjen Er att anse alla era öden som Hans skickelser, och att i allt hvad I gören, hafva afseende på Hans vilja, hvilken I alltid genom eftertanka kunnen få kunskap om. Då skolen

ten I med visshet äfven så väl som jag er-
fara, att Ni alltid står under en gudomlig
uppsigt och ledning, att Ni alltid blir var-
nade, när I ären i begrepp att göra något
ondt, att vid hvarje olycka som träffar Er,
äfven omsorg är tagen för nödig förstärk-
ning och tröst; och att de hårdaste öden,
som träffa Er, om Ni blott vill ge akt
derpå, alltid äro i framtiden välgörande
för Er.

Henr. Men kära morfar! får jag säga
någon ting?

G. Det förstår sig.

H. Der är vår fordna granne Herr
Reifenbeil.

G. Nå?

H. Han har ifrån rik, blifvit en fat-
tig man. Hans barn äro alla olyckliga och
usla. Den ena är gemen soldat, den an-
dra —

G. Nog af! hvad vill du säga der-
med?

H. Jag kan icke begripa, huru denna
mannens öden äro välgörande för honom.

G. Kära *Henrik!* jag har icke sagt, att
Ni skall gifva akt på er grannes utan på
era egna öden. Grannen känner Ni icke,
Ni vet icke om han är redlig eller oredlig,
om han vid sina handlingar har afseende på
Guds vilja eller sina begär. Men Er själv-
va känner Ni, och veten, när ibland något
hårt öde träffar Er, om Ni själva tilldra-
gis

git Er det, eller om det drabbar Er utan er egen förvällan. När Ni nu sålunda inom några år, vunnit den erfarenhet, att alla vidriga öden äro för Er välgörande, så skolen I mer icke frukta någon olycka, vid hvarje oangenämt öde skolen I räkna på en angenäm följd; huru skolen I då kunna tro, att döden skall blifva Er menlig, att han skall döda, skall förstöra Er? Att frukta något sådant skall blifva Er onöjligt. Hvem som sin lifstid igenom erfart, att alla öblida öden haft en god påföljd, han vet det *visst*, att döden är honom välgörande, att den är öfvergången till lifvet.

Jag, för min del, hoppas det icke, tror det icke, jag vet det med visshet. När förr eller senare Guds bådskap, döden, kallar mig ifrån jorden, så skolen I se, att jag följer honom med samma lugn, som om jag vore bjuden till en fröjdemåltid.

Det träffade verkligen in. Då efter åtta år Herr *Gottschalk* märkte dödens analkande, lät han sammankalla sin familj, och sade med det största lugn: Den Gud, som här uppfostrat mig till det goda, kallar mig till sig, för att öfverlemna mig de förrättningar, för hvilka Han bildat mig. Tack! tack! Dig min Fader att Du gjort mig bekant med Dig. Hafven, mina vänner! Gud städse för ögonen och i hjertat,
så

så skolen I — så lugna kunna lemna jor-
den — som —

Här öfvergaf honom målet, han stam-
made och afled.

Många tårar flöto vid hans graf, och
förtröstan på Gud, och nitet att göra Hans
vilja, efterlemnade han, såsom arivedel, åt
sina efterkommande.

SLUT.

---

på skolan i ... så lagna kunna lantna för-
 den som ...

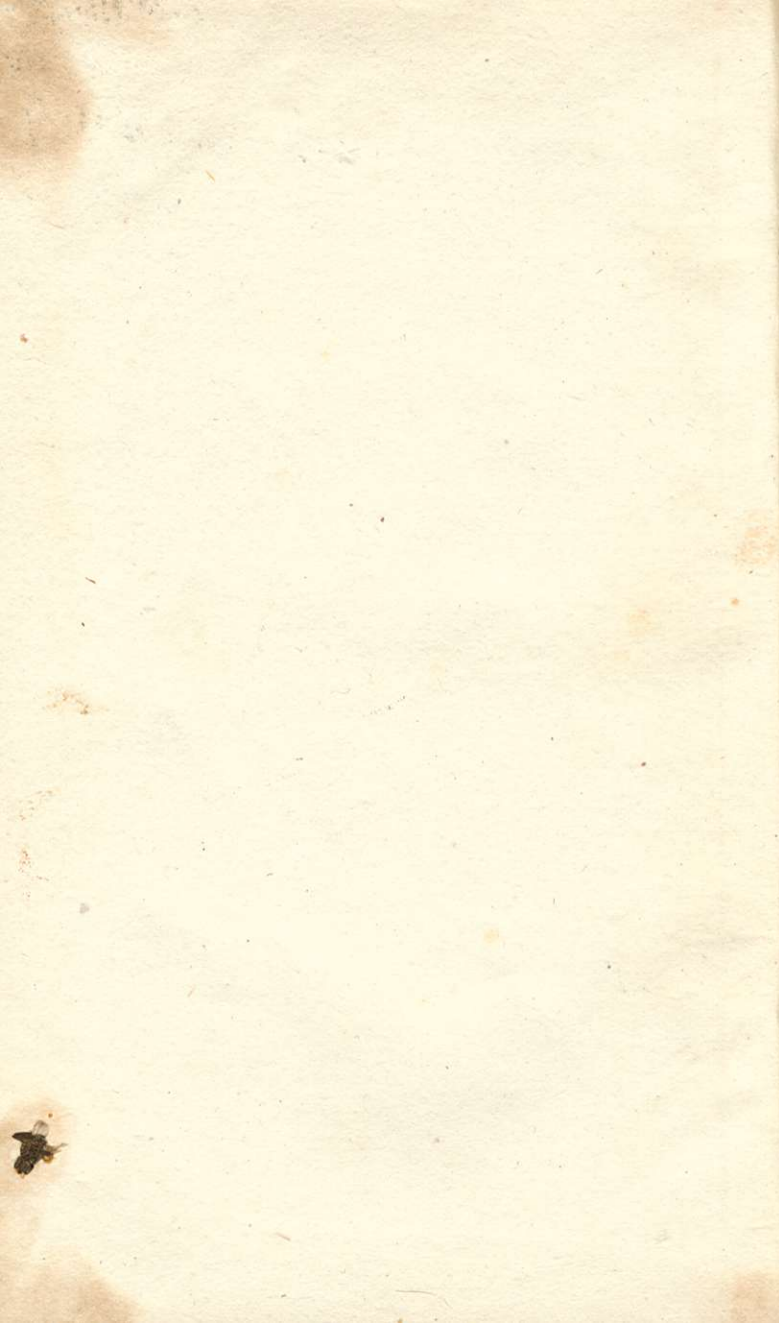
Här öfvergår honom målet, han stann-
 made och allid.

Många talar höro vid hans graf, och
 förtrostan på Gud, och mer ut görs Hans
 vilja, efterlämnade han, såsom avlydd, så
 som efterkommande.

172

~~313. III. 49.~~

34.

~~Dr. barmitt. 4.~~
Rv. Kervoalusoppi.

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 9024

